

New Alpe Adria

Network of Chambers

Economy
Commerce
Industry
Craft
Agriculture

**Strateški načrt nove mreže zbornic
Alpe Adria (New Alpe Adria Network)
2021-2027**

VSEBINA

1. poglavje Povzetek	4
1.1. Organizacija	4
1.2. Zgodovina	4
1.3. Namen in strateški cilji	5
2. poglavje Članice NAAN	5
2.1. Gospodarska zbornica avstrijske Koroške	5
2.2. Gospodarska zbornica avstrijske Štajerske	6
2.3. Regijsko združenje gospodarskih zbornic regije Veneto	8
2.4. Gospodarska zbornica Pordenone – Videm	9
2.5. Gospodarska zbornica Furlanija Julijska krajina	10
2.6. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije	11
2.7. Gospodarska zbornica Slovenije.....	12
2.8. Hrvaška gospodarska zbornica – Gospodarska zbornica Pula	12
2.9. Hrvaška gospodarska zbornica – Gospodarska zbornica Rijeka	13
2.10. Gospodarska zbornica Bolzano	14
3. poglavje: Geografski obseg NAAN	15
3.1. Avstrijska Koroška	15
3.2. Avstrijska Štajerska.....	16
3.3. Slovenija	17
3.4. Istrska županija.....	19
3.5. Primorsko-goranska županija.....	20
3.6. Furlanija Julijska krajina.....	21
3.7. Benečija	22
3.8. Avtonomna pokrajina Bolzano	24
4. poglavje Gospodarski vidiki, izzivi in potrebe	25
4.1. Prednostna naloga 1: Gospodarska rast in konkurenčnost.....	25
4.1.1. Avstrijska Koroška	25
4.1.2. Avstrijska Štajerska.....	27
4.1.3. Slovenija	29
4.1.4. Istrska županija.....	31
4.1.5. Primorsko-goranska županija.....	32
4.1.6. Furlanija Julijska krajina.....	34
4.1.7. Benečija	37
4.1.8. Avtonomna pokrajina Bolzano	38
4.2. Prednostna naloga 2: Mobilnost/logistika	41
4.2.1. Avstrijska Koroška	41
4.2.2. Avstrijska Štajerska.....	42
4.2.3. Slovenija	43
4.2.4. Istrska županija.....	46

4.2.5	Primorsko-goranska županija	47
4.2.6	Furlanija Julijska krajina.....	47
4.2.7	Veneto	50
4.2.8	Avtonomna pokrajina Bolzano	50
4.3	Prednostna naloga 3: Raziskave in inovacije	52
4.3.1	Avstrijska Koroška	52
4.3.2	Avstrijska Štajerska.....	54
4.3.3	Slovenija	55
4.3.4	Istrska županija.....	56
4.3.5	Primorsko-goranska županija	57
4.3.6	Furlanija Julijska krajina.....	58
4.3.7	Veneto	58
4.3.8	Avtonomna pokrajina Bolzano	60
4.4	Prednostna naloga 4: Trg dela, izobraževanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja	60
4.4.1	Avstrijska Koroška	60
4.4.2	Avstrijska Štajerska.....	62
4.4.3	Slovenija	63
4.4.4	Istrska županija.....	64
4.4.5	Primorsko-goranska županija	65
4.4.6	Furlanija Julijska krajina.....	66
4.4.7	Veneto	66
4.4.8	Avtonomna pokrajina Bolzano	67
5.	poglavje: Analiza SWOT regije Alpe-Jadran	70
6.	poglavje: Regionalni programi EU v regiji Alpe-Jadran	70
6.1	Evropski strukturni in investicijski skladi – ESIF 2021–2027	70
6.2	Program Interreg za območje Alp	72
6.3	Program Interreg SREDNJA EVROPA	73
6.4	Transnacionalni program za Podonavje	73
6.5	Interreg IPA ADRION	75

1. poglavje Povzetek

1.1. Organizacija

Nova mreža Alpe Adria (NAAN) predstavlja združenje zbornic na območju Alpe-Jadran, ki se osredotočajo na gospodarstvo, trgovino, industrijo, obrt in kmetijstvo z namenom krepitev sodelovanja in zastopanosti v tej regiji.

Sekretariat se trenutno, od leta 2019, nahaja na Koroškem. Predsedstvo mreže se izmenja vsaka tri leta.

Konferenca predsednikov je strateški organ mreže, ki postavlja cilje in opredeljuje smernice skupnega delovanja. Tehnična delovna skupina sestavlja izvršni organ mreže in je odgovorna za pripravo letnega programa skupnih aktivnosti, ki se izvajajo v delovnih paketih, ob upoštevanju skupnih gospodarskih prioritet celotnega območja mreže.

1.2 Zgodovina

Nova mreža zbornic Alpe Adria, sprva imenovana »Mreža zbornic evroregije«, je bila ustanovljena leta 2007 in zapečatenjena z Izjavo o nameri. Gospodarsko sodelovanje med regijami je treba okrepiti glede na politično evroregijo, ki so jo ustanovili deželni glavarji Furlanije Julijske krajine, Benečije in avstrijske Koroške. Cilj mreže je bil krepitev kohezije in teritorialne konkurenčnosti.

Gospodarske zbornice na Koroškem (Avstrija), v Sloveniji, na Reki (Hrvaška), v Pulju (Hrvaška) in Trstu (Italija) ter Regionalno združenje gospodarskih zbornic iz Benečije (Italija) imajo za seboj že dolgoletno tradicijo sodelovanja in vodenja skupnih projektov. Ti organi so igrali pomembno vlogo v procesu podpiranja in pospeševanja ustanavljanja evroregije. Pridružiti so se nameravale tudi Slovenija in Istrska ter Reška županija, da bi postale koordinacijsko središče med političnim in poslovnim svetom na tem območju.

V letih 2009 in 2015 sta se novi mreži Alpe Adria pridružili še Gospodarska zbornica Pordenone – Videm in Štajerska gospodarska zbornica.

Del nove mreže Alpe Adria pa je od leta 2021 prav tako tudi Gospodarska zbornica iz Bolzana.

1.3 Namen in strateški cilji

Konferenca predsednikov je 1. februarja 2019 v Gradcu ponovno zagnala Novo mrežo zbornic Alpe Adria in na novo opredelila skupne cilje. Cilj je poglobitev medregionalnega sodelovanja v regiji Alpe-Jadran na politični in gospodarski ravni glede na novo programsko obdobje 2021–2027 s poudarkom na novih prednostnih temah, o katerih so se dogovorili predsedniki:

gospodarski razvoj: makro regija Alpe-Jadran;

mobilnost: infrastruktura in logistika;

turizem;

trg dela, izobraževanje, usposabljanje;

digitalizacija in inovacije.

Vsaka regija je zadolžena za različne teme za delo na operativni ravni, odvisno od individualnih interesov, izzivov in potreb.

Primarni cilj mreže je izvedba programa financiranja EU, ki omogoča skupne projekte čez mejo med tremi ali več državami v regiji Alpe-Jadran, poleg možnosti bilateralnih projektov Interreg.

Konference in poslovna srečanja so namenjena podjetjem v območju NAAN in jih organizirajo zbornice. Tehnična delovna skupina in strokovne skupine so odgovorne za pripravo akcijskega načrta in izvajanje ukrepov.

Od ustanovitve leta 2007 sta se konferenca predsednikov in tehnična delovna skupina (TWG) sestali na več sejah, da bi ocenili in izvajali skupni program dejavnosti mreže, opredeljen vsako leto.

2. poglavje Članice NAAN

2.1 Gospodarska zbornica avstrijske Koroške

Gospodarska zbornica avstrijske Koroške zastopa in podpira interese več kot 37.655 podjetij članov. Deluje neodvisno za pošteno in svobodno konkurenco na Koroškem, nudi številne storitve in podpira svoje člane pri njihovem vsakodnevem poslovanju. Zavezana je politiki, usmerjeni v prihodnost, ki koristi gospodarstvu, npr. davčne olajšave, zmanjšanje birokracije, subvencije.

Organizacija je dolžna podpirati interese svojih članov, določa jim agendo in je vodilna sila pri oblikovanju politik na ravni industrije na avstrijskem Koroškem in v regije ter na državni ravni in ravni EU. Poleg tega zbornico zastopajo politični oddelki za izobraževanje, finance in trgovino, pravo, socialno varstvo in zdravstvo, okolje in energijo, koordinacijo evropskih politik in ekonomsko politiko.

Koroška zbornica je sodoben ponudnik storitev in svojim članom nudi hitro strokovno svetovanje o temah vse od delovne zakonodaje do informacij po meri v različnih panogah. Oddelek za zunanjo trgovino, Mladinska zbornica/Zagonske storitve, Ženske v podjetništvu (Women in Business) in 8 regionalnih oddelkov so centralizirane strokovne službe za podporo bolj osredotočenim.

Z izobraževalnimi zmogljivostmi, kot je »WIFI Kärnten« (Wirtschaftsförderungsinstitut), ki ponuja več kot 3.000 izobraževanj in seminarjev, univerze uporabnih znanosti ter inovacijsko območje za sodelo »Makerspace Carinthia«, zbornica prispeva k izboljšanju konkurenčne sposobnosti podjetij v smislu tehnologij in inovacij.

Oddelek za zunanjo trgovino se posvetuje s svojimi člani glede izvoznih in uvoznih zahtevkov, izdaja izvozne dokumente kot preneseno področje delovanja avstrijskega zveznega ministrstva, svetuje glede novih trgov, pravnih predpisov, tem EU in financiranja. Misije podjetij po svetu in sejmi v tujih državah ter mednarodni posredniški dogodki prav tako podpirajo podjetja pri vstopanju na nove tuje trge. Mednarodno mreženje, svetovalne storitve, ki zajemajo zaščito patentov in modelov, vajeništvo, migracije/integracija, inovacije in tehnologija so ključne naloge v obliki projektov in dogodkov.

Cilji in naloge. Koroška zbornica izvaja ukrepe za enakomerno in trajnostno gospodarsko rast. Njen namen je zaščititi zasebno lastnino, da se zagotovi podjetniška svoboda, ureditev konkurence, uravnotežena poslovna struktura med malimi in srednje velikimi podjetji ter velikimi podjetji, uveljavitev in podpora prožnih delovnih modelov, pravično delovno okolje ter visoka raven izobraževanja in usposabljanja. Poleg tega je cilj spodbujanje raziskav in razvoja inovacij ter nove informacijske in komunikacijske tehnologije.

Socialno tržno gospodarstvo določa dejanja, podjetja na svobodnih trgih pa ustvarjajo blaginjo. To zahteva učinkovit regulativni okvir, ki ne zagotavlja samo poštene konkurence, temveč tudi harmonično ravnovesje med velikimi korporacijami ter malimi in srednje velikimi podjetji.

Zato Koroška gospodarska zbornica podpira Evropo, v kateri sta družbeni in gospodarski model zavezana sistemu socialnega tržnega gospodarstva. Mednarodna trgovina zvišuje življenjski standard in spodbuja razumevanje med ljudmi. Da bi to dosegli, morajo biti izpolnjeni nekateri standardi: človekove pravice, okoljski standardi, standardi blaginje, mednarodna regulacija konkurence, pošten odnos pri trgovanju z blagom in storitvami.

Avstrijski pravni red določa samoupravo zakonsko določenega zastopanja interesov. Obvezno članstvo omogoča gospodarskim zbornicam interno uravnovešanje različnih interesov članov. Prevzemanje neposredne odgovornosti za to pomeni tudi, da je načelo subsidiarnosti resnično realizirano. Hitre gospodarske in družbene spremembe pomenijo, da morajo podjetniki in lastniki podjetij svojo strategijo nenehno prilagajati. Zato potrebujejo dostop do najnovejšega znanja in tehnologij.¹

2.2 Gospodarska zbornica avstrijske Štajerske

Gospodarska zbornica avstrijske Štajerske zastopa več kot 80.000 članov iz vseh panog, vključno z 28.000 podjetji s približno 400.000 zaposlenimi. Prizadeva si predvsem za zaščito skupnih interesov svojih članov z upoštevanjem pomislekov slednjih ter s ponudbo strokovnega znanja in izkušenj ter

¹ Vir: <https://www.wko.at/service/Austrian-Economic-Chambers.html>

prilagojenih storitev, ki so ustvarjene po meri na vsaki stopnji napredka podjetja, od ustanovitve do nasledstva. Ne glede na to, ali gre za pravne zadeve, kolektivne pogodbe, pospeševanje poslovanja ali davčna vprašanja, so okrožni uradi in gospodarska zbornica avstrijske Štajerske vedno na voljo svojim članom kot visoko usposobljeni ponudniki storitev.²

Ostali produkti in storitve, ki jih gospodarska zbornica avstrijske Štajerske ponuja svojim strankam: S svojimi **Specializiranimi organizacijami** in **Regionalnimi uradi** podjetjem pomaga kot zastopnica in ponudnica storitev. **Takošnje storitve** in **pravni strokovnjaki** zagotavljajo hitre ter kompetentne odgovore na pravna in tehnična vprašanja, ki vključujejo gospodarsko pravo, davčno pravo, gospodarsko, trgovinsko in okoljsko pravo ter carinsko in zunanjetrgovinsko pravo. **Služba za gospodarstvo** združuje poslovanje in inovativnost ter nadzoruje nedovoljeno opravljanje gospodarske dejavnosti. **Zagonska storitev** ponuja vse na enem mestu za ustanovitelje podjetij, naslednike in franšizojemalce. Organizacija **Ženske v podjetništvu (Women in Business)** želi izboljšati položaj žensk v podjetništvu in podpira usklajevanje kariere ter družine. **Mladinska zbornica** pomaga mladim podjetnikom v začetni fazi in v nadaljevanju. **Inštitut za promocijo gospodarstva (WIFI)** oblikuje programe izobraževanja in usposabljanja, prilagojene poslovnemu svetu. S pomočjo šole **Campus 02** na Univerzi uporabnih znanosti se lahko študenti neposredno odzovejo na potrebe in izzive domačih podjetij na svetovnem trgu. **Talentcenter**, skupna pobuda gospodarske zbornice avstrijske Štajerske in Univerze v Gradcu, je bil ustanovljen z namenom, da bi na 48 testnih postajah preverili nagibe, talente in potencialne mladih med 13. in 15. letom starosti, ki so pred odločitvijo o nadaljnjem izobraževanju in izbiro poklica.

ICS InternationalisierungsCenter Steiermark GmbH

Da bi podjetjem na avstrijskem Štajerskem poenostavili pot do mednarodnega trgovanja, je bil leta 2005 kot skupna pobuda *gospodarske zbornice avstrijske Štajerske* (Wirtschaftskammer Steiermark), *Dežele Štajerske* (Land Steiermark)/*Agencije za pospeševanje podjetništva na avstrijskem Štajerskem* (SFG) in *Zveze industrijskih podjetij avstrijske Štajerske* (Industriellenvereinigung Steiermark) ustanovljen Internacionalizacijski center Štajerske ICS (Internationalisierungscenter Steiermark – ICS). Od takrat pridobivanje dragocenih informacij o izvoznih priložnostih še nikoli ni bilo tako preprosto. Od pravnih vidikov mednarodne trgovine in možnosti financiranja do finančnega svetovanja, dragocene informacije o pomembnih temah so sedaj na voljo na enem mestu: ICS služi kot enota za vse za štajerske izvoznike in njihova vprašanja o internacionalizaciji.

ICS ponuja praktično podporo za pomoč štajerskim podjetjem pri začetku poslovanja v tujini, vstopu na nove trge in kreptvi dejavnosti v tujini. Ne samo, da ICS nudi svetovanje in podporo pri poslovnih načrtih za izvoz, ponuja tudi programe usmerjanja, da bi za nove izvoznike izpostavili zanimive nove trge. Srečanja komisarjev za trgovino, seminarji o posebnih poslovnih sektorjih in informacije o posameznih državah pomagajo olajšati vstop na prihodnje izvozne trge.³

² Viri: <https://www.wko.at/service/Austrian-Economic-Chambers.html>, https://www.wko.at/service/Austrian_Economic_Chambers_Our_Members.html, <https://www.wko.at/service/wko-austrian-economic-chambers.pdf>

³ Vir: <https://www.ic-steiermark.at/en/the-ics/about-us/>

2.3 Regijsko združenje gospodarskih zbornic regije Veneto

Unioncamere del Veneto je združenje petih zbornic za trgovino, industrijo, obrt in kmetijstvo v Benečiji. Unioncamere podpira in promovira regionalni gospodarski sistem z olajšanjem odnosov med regionalno beneško vlado in drugimi lokalnimi oblastmi. Njegova strateška funkcija je postala še pomembnejša, odkar je v Italiji prišlo do prenosa političnih, regulativnih in upravnih pristojnosti na regije. Unioncamere podpira poenostavitev odnosov med podjetji in javno upravo, ustvarja priložnosti na področju raziskav in izobraževanja ter spodbuja pobude, ki podpirajo gospodarski razvoj Beneške regije in proces internacionalizacije malih ter srednje velikih podjetij.

Oddelek za usklajevanje politik in institucionalne odnose

Oddelek za usklajevanje politik in institucionalne odnose ima ključno institucionalno ter politično vlogo na več strateških področjih posredovanja. Delovanje oddelka zajema širok spekter dejavnosti: Promocije, komunikacija, podpora malim in srednje velikim podjetjem v procesu internacionalizacije, vodenje projektov, financiranih iz neposrednih in posrednih evropskih skladov, »Fondo Perequativo« (nacionalni izravnalni sklad) itd. Zaradi svoje vloge Unioncamere sodeluje s ključnimi drugimi institucionalnimi organi na državni, regionalni in evropski ravni (mednarodne organizacije, Evropska unija, italijanska in zunanja ministrstva, regija Veneto in druge regionalne vlade, regionalna trgovinska združenja, univerze, italijanska državna zbornica Unioncamere, Eurochambres itd.).

Oddelek za evropske politike - Eurosportello

Eurosportello del Veneto usklajuje italijanski severovzhodni konzorcij, ki nudi podporo podjetjem z zagotavljanjem širokega spektra storitev. Konzorcij je del Enterprise Europe Network (EEN), evropske mreže, ki jo spodbuja Generalni direktorat za podjetništvo in industrijo Evropske komisije in združuje skoraj 600 organizacij članic. Eurosportello del Veneto upravlja tudi beneško pisarno APRE (Agencija za spodbujanje evropskih raziskav), italijanske kontaktne točke za program Obzorje 2020 (Horizon 2020).

Bruseljska delegacija

Bruseljska delegacija Združenja gospodarskih zbornic Benečije je bila ustanovljena leta 1996, da bi zastopala evropske interese sedmih zbornic, gospodarske, industrijske, obrtne in kmetijske, v Benečiji. Delegacija zagotavlja operativno podporo regionalnim deležnikom in prispeva k internacionalizaciji regionalnega gospodarstva zahvaljujoč svojemu vplivu na dejavnosti političnega odločanja, tako na lokalni kot evropski ravni.

Tesno sodelovanje med bruseljsko delegacijo in Benečijo je okrepljeno z dejstvom, da si obe delita sedež v istih prostorih v Bruslju: to je spodbudilo trden in koristen odnos, ki je omogočil harmonično sodelovanje pri dejavnostih skupnega interesa.

Vloga Bruseljske delegacije:

Njena glavna dejavnost je spremljanje evropskih politik z namenom obveščanja naših deležnikov o vseh relevantnih novostih. Zahvaljujoč tem informacijam lahko gospodarski subjekti prepoznajo najpomembnejše priložnosti ter posledično izberejo in razvijejo najboljše rešitve. Bruseljska delegacija neposredno sodeluje z evropskimi institucijami in drugimi ustreznimi akterji s sedežem v Bruslju.

Dejavnosti in naloge: Informacijska pisarna

- *Usposabljanje*
- *Lobiranje*
- *Tehnična pomoč in pomoč pri načrtovanju*
- *Promocija Benečije*

Naši Premium deležniki

Med nalogami bruseljske delegacije je usklajevanje odnosov in stikov med javnimi institucijami, lokalnimi združenji in drugimi organi v Benečiji, ki zastopajo skupne interese, ter Evropsko unijo. Za uveljavljanje teh dejavnosti so storitve ponujene tako imenovanim Premium deležnikom. To so družbeni akterji, ki si z zbornico Unioncamere delijo idejo o »sistemu Veneto«, ki se lahko sooči z izzivi in priložnostmi, na voljo v Evropi.

2.4 Gospodarska zbornica Pordenone – Videm

Gospodarska zbornica Pordenone-Videm je teritorialno javno telo (javno pravo), ki deluje na območju Pordenone-Videm in je rezultat združitve dveh gospodarskih zbornic: Pordenone in Videm, od oktobra 2018. Skupaj z Gospodarsko zbornico Furlanija Julijska krajina predstavlja sistem zbornic Furlanije Julijske krajine v okviru NAAN.

Zbornica deluje v splošnem interesu ozemlja, v smislu uveljavljanja, razvoja in rasti lokalnega gospodarstva ter podjetij. Zbornica je strogo zaprta samo za svoje člane (74.874 registriranih podjetij) in deležnike ter zagotavlja horizontalne storitve: poslovni register, zaščita in zakoni: tj. zaščita intelektualne lastnine, arbitraž/sprave, zakonsko meroslovje; analiza/statistika.

Poleg tega se izvajajo ciljno usmerjene storitve v okviru internacionalizacije, digitalizacije, valorizacije kulturnega turizma, podpore novemu podjetništvu in inovativnim zagonskim podjetjem, usmerjanja pri dostopu do financiranja na lokalni, nacionalni in evropski ravni, programov usposabljanja in poklicnega usmerjanja, kot tudi usmerjanje in pomoč na podlagi posebnih tematskih potreb: npr. označevanje in varnost živil, trajnostni in okolju prijazen razvoj.

Predvsem:

- **Digitalizacija: Ekipa PID** zagotavlja pomoč, smernice in usposabljanje o digitalnih inovacijah ter programu Industrija 4.0, o poenostavljenih postopkih skladnosti, s pomočjo:
- Digitalnega ocenjevanja, ki je na voljo mikro in malim ter srednje velikim podjetjem za ovrednotenje digitalne zrelosti in prepoznavanje najprimernejših rešitev, za zagotavljanje (kjer je primerno) prilagojene usmeritve k bolj specializiranim tehnološkim strukturam, kot so vozlišča za digitalne inovacije in visoko specializirani kompetenčni centri.
- Digitalnega mentorstva: brezplačna individualna storitev, ki jo ponujajo digitalni strokovnjaki z namenom povečanja zavedanja podjetij o možnostih in prednostih digitalizacije.
- **Zagonska podjetja in inovacije – Dostop do financiranja:**

Področje **Nuova Impresa e Innovazione** daje orientacijo MSP glede spodbud in prispevkov ter digitalnega financiranja: zahvaljujoč sodelovanju s konzorcijem Innexa na državni ravni ponuja digitalne storitve podjetjem članom v smislu kreditnega komplementarnega financiranja in finančne tehnologije »Fintech«.

Izboljšuje tudi državni projekt **SELFIemployment**, del programa Jamstvo za mlade, ki podpira zagon podjetniških pobud, ki jih spodbujajo mladi, stari od 18 do 29 let.

Poleg tega je zagotovljena kvalificirana pomoč za poenostavljeno ustanavljanje inovativnih zagonskih podjetij, prek interne strukture I.Ter oziroma posebne agencije Concentro na območju Vidma in Pordenona, kjer so na voljo storitve usposabljanja v kombinaciji s ciljno usmerjenim svetovanjem za bodoče podjetnike.

- **Podpora pri zaposlovanju in poklicni karieri** - razširjene delovne učne izkušnje. Področje je osredotočeno na uporabo inovativnih modelov izmenjave šolskega dela, na podlagi katerih se zbliža potreba po prepletanju med izobraževalnimi ustanovami in podjetji. Identifikacija ciljnih skupin podjetij na podlagi skupnih in posodobljenih kazalnikov o dejanskih potrebah po usposabljanju in zaposlovanju.

- **Izboljšanje in promocija kulturne dediščine, vrednotenje MSP, dejavnih v sektorju turizma:** ciljno usmerjene dejavnosti in storitve za podporo MSP pri razvoju njihovega potenciala s poudarkom na trajnostnem turizmu (ekonomska, socialna in okoljska trajnost).

- **Internacionalizacija.** Zahvaljujoč notranji strukturi agencije Promos Italia oziroma agencije Concentro za območje Vidma in Pordenona je zagotovljena posebna pomoč MSP v procesu internacionalizacije, tj. storitev ocenjevanja in preverjanja, skavtske misije, srečanja B2B v Italiji in tujini ter udeležba na tujih razstavah. Poleg tega so podjetja podprta s specializiranimi informacijami, kvalificiranim usposabljanjem, rešitvami za digitalni izvoz, strateško pomočjo pri iskanju pravega sodelavca na trgu.

Ima tudi dobre izkušnje pri vodenju projektov, ki jih financira EU v različnih sektorjih, pri vzpostavljanju mednarodnih mrež in komunikacijskih kanalov za izboljšanje partnerskih programov. Med drugimi programi, kot članica Enterprise Europe Network, pomaga tudi MSP v procesu internacionalizacije in deluje tudi kot smernica za evropske politike, orodja ter pobude.

Gospodarska zbornica Pordenone – Videm sodeluje z dvema glavnima odboroma: **Ženske v podjetništvu** in **Mladi podjetniki**, katerih člane imenujejo lokalna združenja gospodarskih deležnikov, z nalogo deliti in izboljšati podporne pobude ustreznemu ciljnemu sektorju.

2.5 Gospodarska zbornica Furlanija Julijska krajina

Aries je interni operativni organ Gospodarske zbornice Furlanije Julijske krajine, ki je po združitvi tržaške in gorisške zbornice oktobra 2016 razširila teritorialne pristojnosti na obe pokrajini.

Njeno poslanstvo je izvajanje dejavnosti, namenjenih podpori razvoja podjetij, predvsem MSP. Posebni sektorji (ribištvo/ribogojstvo, navtika/pomorstvo, promet/logistika, turizem, lokalni proizvodi, biotehnologija/biomedicina itd.) ali teme z gospodarskim interesom (transnacionalno sodelovanje,

modro gospodarstvo, teritorialna promocija, internacionalizacija, poslovni grozdi, sejmi/razstave, varstvo okolja, usposabljanje, prenos inovacij, upravljanje shem financiranja) služijo kot smernice za razvoj in vodenje projektov, financiranih iz javnih virov.

»Oddelek za mednarodno in EU politiko« je razvil posebno strokovno znanje pri vodenju projektov, financiranih iz več programov, kot so IPA Adriatic CBC 2007-2013, ESPR – os 4.1, INTERREG 2014-2020 Italija-Slovenija, Italija-Avstrija, Italija-Hrvaška, Jadransko-jonski transnacionalni program V-B, kot tudi regionalni zakon 01/05, izravnalni sklad Zveze italijanskih zbornic, program EBRD & CEI KEP.

Aries ima dolgoletne izkušnje z organizacijo sejmov, posredniških dogodkov, poslovnih misij v tujini in ima glede na ugodno geografsko lego privilegirano sodelovanje z drugimi gospodarskimi zbornicami ter institucionalnimi subjekti v sosednjih državah, v Sloveniji, Avstriji, Hrvaški, v okviru Nove mreže zbornic Alpe Adria in z Zahodnim Balkanom, katerega sekretariat WB6 Chamber Investment Forum ima sedež v prostorih Gospodarske zbornice Furlanija Julijska krajina.

Močno institucionalno sodelovanje poteka s pomočjo združenja EZTS »Euregio Senza Confini – Ohne Grenzen«, ki vključuje regije Furlanija Julijska krajina, Benečija in avstrijska Koroška. Formalni sporazum o sodelovanju med EGCT in čezmejnem sistemom zbornic je bil podpisan 26. novembra 2018.

Aries sodeluje z drugimi lokalnimi deležniki, med katerimi sta regionalni Tehnološki grozd Smart Health in pomorski grozd mareFVG.

2.6 Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije je krovna organizacija, ki združuje obrtno-podjetniški sistem zbornic skupaj z 62 območnimi obrtno-podjetniškimi zbornicami. Skupaj ima več kot 20.000 članic. Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije deluje in komunicira z javnostjo v podporo in promocijo tradicionalnih vrednot svojih članic; delavnost, trud, vztrajnost, poštenost, čast, etičnost, kakovost in odličnost ter znanje in inovativnost. Zbornica se zavzema za ohranjanje tradicije in posebnosti manjših podjetij. Od ustanovitve v poznih 60. letih 20. stoletja ima Zbornica aktivno vlogo posrednika med slovensko podjetniško skupnostjo in areno političnega odločanja. Še vedno na prvem mestu ostaja sodelovanje z vlado, ministrstvi in državnim zborom pri oblikovanju ekonomske politike in soustvarjanju čim boljše zakonodaje, ki ureja obrt, mikro, mala in srednje velika podjetja. Glavno načelo zakonodaje bi moralo biti »najprej misli na najmanjše«.

Sedanja Obrtna zbornica Slovenije aktivno deluje že skoraj 50 let. Poleg zastopanja in zagovarjanja interesov obrtnikov in podjetnikov pred vlado je zbornica razvila široko paleto različnih svetovalnih storitev za MSP (razširjanje politik MSP, pomoč MSP pri razvoju zmogljivosti za internacionalizacijo, dokazovanje MSP v različnih domačih in EU pravnih okvirih ter določbe o njihovem poslovanju, kampanje ozaveščanja o različnih temah itd.). Naloga zbornice je tudi podpora podjetjem, da postanejo bolj konkurenčna na domačem in mednarodnem trgu.

Ključno vlogo v Zbornici imajo strokovne sekcije (cehi), saj združujejo obrtnike iste stroke. Zbornica si v Sloveniji in Evropi prizadeva za izboljšanje pogojev za poslovanje obrtnikov, mikro, malih in srednje velikih podjetij. Obrtniki in njihova zbornica so postali enakovreden partner v dialogu z vlado in sindikati.

2.7 Gospodarska zbornica Slovenije

GZS je neprofitna, nevladna, neodvisna gospodarska organizacija, ki zastopa interese svojih članov. Z več kot 160-letno tradicijo je najvplivnejša gospodarska organizacija v Sloveniji. GZS pod svojo streho združuje 26 panožnih združenj, ki predstavljajo vse pomembne panoge Slovenije, in ima 13 območnih predstavništev po Sloveniji. GZS sestavljajo panožna poslovna združenja, regionalna združenja in strokovne službe. GZS predstavlja vse pomembne panoge v Sloveniji.

120 zaposlenih v GZS zagotavlja znanje, strokovnost in izkušnje z različnih področij, pomembnih za poslovno skupnost. GZS je partner vlade pri pripravi zakonodaje in političnih strategij. GZS ponuja vse vrste storitev podjetjem (predvsem MSP) za podporo in ustvarjanje poslom prijaznega okolja. Med podpornimi aktivnostmi podjetjem ima pomembno vlogo podpora inovacijam, vzpostavljanju novih poslovnih priložnosti in možnosti medsektorskega sodelovanja. Olajšuje tudi dostop do javnih raziskovalnih ustanov in njihovih storitev. Ekipa enote za podporo inovacijam pomaga podjetjem pri izkoriščanju inovativnega potenciala, upravljanju intelektualne lastnine in dostopu do financ.

GZS ima status predstavnika gospodarske zbornice in je partner vlade pri pripravi zakonodaje ter političnih strategij. GZS je članica številnih vladnih teles, svetov in komisij, ki zagotavljajo znanje in izkušnje na različnih področjih, v okviru izobraževanja ter učenja. S podporo vladnim organom z znanjem in izkušnjami na teh področjih je GZS ključni akter na državni ravni na področju izobraževanja odraslih, vseživljenjskega učenja ter poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

GZS ima status socialno-partnerske organizacije in je članica Ekonomsko-socialnega sveta Slovenije, skupaj s svojimi panožnimi organizacijami se pogaja o skoraj vseh kolektivnih pogodbah v zasebnem sektorju.

2.8 Hrvaška gospodarska zbornica – Gospodarska zbornica Pula

HGK - Županijska zbornica Pula je teritorialna enota Hrvaške gospodarske zbornice (HGK) za Istrsko županijo.

Gospodarska zbornica Pula je ena od 20 županijskih zbornic HGK. Pod imenom HGK – Gospodarska zbornica Pula deluje od leta 1993, čeprav se je delovanje zbornice začelo že veliko prej.

Z nadaljevanjem svoje 170-letne tradicije je Hrvaška gospodarska zbornica ⁴ danes sodobna in strokovna gospodarska institucija, ki svojim članom predstavlja najboljšo obliko delovanja pri njihovem poslovanju. HGK zastopa, promovira in ščiti interese svojih članov doma in v tujini. Člani HGK so vse pravne osebe, ki opravljajo dejavnost, vpisane v register pri gospodarskem sodišču. Zbornica se financira iz članarine in dohodkov iz javnih pooblastil, samostojno opravljene dejavnosti in drugih virov. Z začetkom leta 2022 je začel veljati nov zakon o Hrvaški gospodarski zbornici, ki prinaša številne spremembe za poslovne subjekte na Hrvaškem. Po novem zakonu vsa podjetja ostajajo člani HGK, vendar precejšnje število podjetij ni več dolžnih plačevati članarine. Ta podjetja se lahko odločijo za tako imenovano prostovoljno plačilo članarine.

⁴ Vir: www.hgk.hr

Hrvaška gospodarska zbornica si aktivno prizadeva za ustvarjanje boljše investicijske klime za svoje člane. Njen prispevek k procesu hitrega gospodarskega razvoja se kaže v različnih aktivnostih, kot so lobiranje predstavnikov Hrvaške gospodarske zbornice v Bruslju, članstvo v Združenju evropskih zbornic – Eurochambres in Mednarodni gospodarski zbornici ter v drugih mednarodnih strokovnih združenjih.

Gospodarsko zbornico Pula sestavlja 11.753 aktivnih članov, od katerih je večina pravnih oseb, ki opravljajo gospodarsko dejavnost. Gospodarska zbornica Pula združuje, povezuje in zbira člane zbornic, katerih sedež je registriran v Istrski županiji.

Z namenom izboljšanja svojega dela in poslovanja v določenih dejavnostih na ravni županije so se člani HGK - Gospodarske zbornice Pula strokovno organizirali v Strokovne skupine. Strokovne skupine so ustanovljene z namenom spodbujanja in varovanja skupnih interesov, izboljšanja sodelovanja in dela na skupnih projektih ob podpori Gospodarske zbornice Pula. Na ta način lahko člani strokovnih skupin vplivajo na zakonodajo in ugodno gospodarsko klimo.

Na državni ravni člani Gospodarske zbornice Pula sodelujejo pri delu združenj in zvez HGK.

Predanost članom poteka s pomočjo dejavnosti in storitev, ki vključujejo področja delovanja, kot so:

- internacionalizacija in mednarodna prepoznavnost;
- trg dela in človeški viri;
- digitalna transformacija, inovacije in digitalna zbornica;
- zeleni prehod in trajnostni razvoj;
- evropske politike, uredbe in direktive.

2.9 Hrvaška gospodarska zbornica – Gospodarska zbornica Rijeka

Hrvaška gospodarska zbornica je bila ustanovljena leta 1852 kot neodvisna strokovno-poslovna organizacija, ki zastopa interese svojih članov doma in v tujini.

Hrvaško gospodarsko zbornico (v nadaljevanju HGK), s sedežem v Zagrebu, sestavlja 20 županijskih zbornic. V Zagrebu je bila 16. februarja 1852 ustanovljena Trgovsko-obrtna zbornica kot del edinstveno zasnovanega sistema zbornic avstrijskega cesarstva. Logotip Hrvaške gospodarske zbornice vključuje leto 1852 kot leto ustanovitve sistema zbornic. Na podlagi več zakonskih predpisov ima HGK številna javna pooblastila, kot so: izdaja potrdil, ki spremljajo blago pri izvozu in uvozu, izdaja ATA zvezka, razdeljevanje dovolilnic za mednarodni cestni tovorni promet, usklajevanje vozniških redov za linijski cestni potniški promet, register nepremičninskih posrednikov itd.

Hrvaška gospodarska zbornica – Gospodarska zbornica Rijeka nadaljuje tradicijo Reške gospodarske zbornice, ustanovljene leta 1811 v času francoske uprave v tej regiji. Zbornica je vse od ustanovitve spreminjala svoja imena in strukture, vendar je v več kot 200 letih dokazala svoj položaj najpomembnejšega gospodarskega subjekta. Danes je Gospodarska zbornica Rijeka ena največjih

županijskih zbornic, ki zastopa in usklajuje skupne interese članic iz Primorsko-goranske županije. Člani se združujejo zaradi uveljavljanja in varovanja skupnih interesov. V Gospodarski zbornici Rijeka je sedež dveh hrvaških združenj – Združenja hrvaških marin in Združenja hrvaških pristanišč.

2.10 Gospodarska zbornica Bolzano

Gospodarska zbornica Bolzano je partner južnotirolskega gospodarstva in javna ustanova. Je ključni akter pri analizi gospodarstva in razvoju proizvodnih dejavnosti tako na lokalni kot transdržavni ravni. Zbornica skupaj z drugimi institucijami zastopa interese gospodarstva v avtonomni pokrajini Bozen-Bolzano/Južna Tirolska. S sistematičnim ekonomskim raziskovanjem in nenehnim posodabljanjem ključnih strukturnih ter ekonomskih podatkov postavlja temelje za objektivne razprave in odločitve o ekonomski politiki. S svojimi različnimi storitvami prispeva h krepitvi pozitivnega odnosa skupnosti do gospodarstva, spodbuja socialno vključenost, trajnostno rast in digitalno ozaveščenost. Zlasti Oddelek za usposabljanje in razvoj kadrov (WIFI) ponuja usposabljanja in nadaljnje izobraževanje za gospodarstvo Južne Tirolske ter podpira stalni razvoj podjetij. Cilj je izboljšati veččine in usposobljenost podjetnikov, podjetnic ter zaposlenih, da bodo lahko sledili vedno novim izzivom gospodarstva. Poleg tega Oddelek za internacionalizacijo zagotavlja informacije, nasvete in podporo v obliki tehničnega zunanjetrgovinskega svetovanja, širokega spektra informacij ter ciljnega nadaljnega izobraževanja na temo izvoza in internacionalizacije. Zbornica sodeluje tudi pri državnih in evropskih projektih ter ima v zadnjih dveh letih izkušnje z evropskimi projekti, posredniškimi dogodki in misijami podjetij. Od leta 2016 je prek svojega lastnega podjetja Institut za spodbujanje gospodarskega razvoja partner Evropske podjetniške mreže (EEN) programa enotnega trga in spodbuja aktivnosti B2B pri MSP. Poleg tega je bila Zbornica vključena v program Interreg Alpine Space z dvema transnacionalnima projektoma ter v okviru Connecting Europe Facility za standardizacijo sistema e-računov v državah EU. Pred kratkim je predstavila projektni predlog v okviru programa Interreg Srednja Evropa na temo trajnostne rasti podjetnic. Poleg tega sodeluje v tematski skupini EEN za ženske v podjetništvu, kjer spodbuja interese žensk v podjetništvu in aktivno sodeluje v povezanih dejavnostih mreženja. Vloga žensk v gospodarstvu je osrednjega pomena za delo organizacije. Pravzaprav zahvaljujoč prisotnosti Odbora za spodbujanje žensk v podjetništvu poskuša podpreti mlade podjetnice pri zagonu ali trajnostnem nadaljevanju njihovega poslovanja. Vzpostavljen je bil tudi brezplačni mentorski program, ki mladim ženskam približuje lokalni in mednarodni trg. Poleg tega organizacija zaradi obsežnih kompetenc na področju svetovanja A2F nenehno načrtuje vse možnosti financiranja in storitve A2F naslavlja na lokalna podjetja. V tem smislu je posebna pozornost namenjena financiranju za ženske in trajnostno rast.

3. poglavje: Geografski obseg NAAN

3.1 Avstrijska Koroška

Avstrijska Koroška meri 9533 km² in je najjužnejša dežela Avstrije. Avstrijska Koroška meji na deželo Salzburg, avstrijsko Štajersko in tako imenovano Vzhodno Tirolsko. Poleg tega si deli 170 km meje s Slovenijo in 109 km meje z Italijo. »Dreiländereck« označuje stičišče treh različnih kultur. Nahaja se v vzhodnem delu Alp in je znana po gorah in jezerih.

Jezik, ki ga govori velika večina 560.000 avstrijskih Korošcev, je nemščina (avstrijsko-koroško narečje spada v južnobavarsko narečje). Zadnji popis prebivalstva je pokazal, da ima 2,4 % avstrijskih Korošcev slovenščino za svoj prvi jezik. Poselitveno območje slovenske etnične skupine se nahaja na južnem delu avstrijske Koroške.

Politično gledano je avstrijska Koroška razdeljena na osem okrajev in 132 občin. Glavno mesto Celovec in Beljak sta gospodarsko, kulturno in politično močno povezana. Koroška deželna vlada je najvišji organ kazenskega pregona. Sestavljajo jo deželni glavar, dva namestnika deželnega glavarja in štirje deželni ministri, ki upravljajo z deželo avstrijsko Koroško.

Zvezna dežela je izjemno dobro preskrbljena z naravnimi vodnimi viri, saj ima vsaj 1270 vodnih zajetij, od tega 200 toplih jezer, primernih za kopanje, večinoma s kakovostno pitno vodo. Najširše in najbolj znano koroško jezero se imenuje Vrbsko jezero.

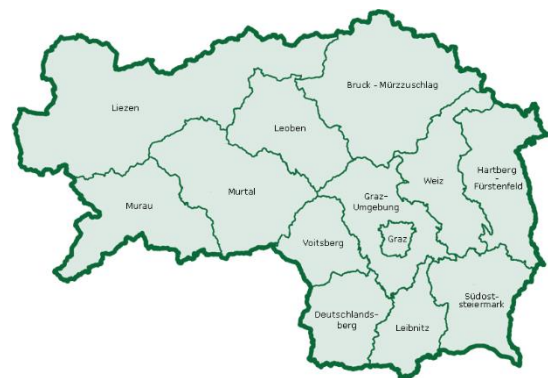
Država ponuja tudi 8.000 km rek, 60 izvirov zdravilne vode in 43 ledenikov, ki služijo kot dragocen rezervoar sladke vode. Glavna reka avstrijske Koroške je Drava in izvira na Južnem Tirolskem ter se izliva v reko Donavo, ki vodi v Črno morje.

Poleg tega zagotavlja dobro razvito cestno omrežje, vključno s tremi avtocestami: južno avtocesto, avtocesto Tauern in avtocesto Karavanke. Glavni železniški progi sta »Südbahn« in »Tauernbahn«. Beljak je eno najpomembnejših cestnih stičišč. Avstrijska Koroška se nahaja na stičišču dveh pomembnih evropskih transportnih osi: tauernska os in baltsko-jadranska os.⁵

3.2 Avstrijska Štajerska

Avstrijska Štajerska (Steiermark) je druga največja od devetih zveznih dežel (Bundesländer) Avstrije s površino približno 16.439,8 km² in se nahaja na jugovzhodu države. V začetku leta 2022 je njeno celotno prebivalstvo znašalo 1,25 milijona.⁶ Prestolnica je **Gradec**. 2995 metrov visok **Dachstein** je najvišja gora na avstrijskem Štajerskem in se nahaja sredi osupljive alpske pokrajine. Z Dachsteina se odpira panoramski pogled na vrhove Avstrije vse do Češke in Slovenije. Avstrijska Štajerska meji na Slovenijo ter na zvezne dežele avstrijsko Koroško, Salzburg, Zgornjo Avstrijo, Spodnjo Avstrijo in Gradiščansko. Zvezne dežele so razdeljene na občine (Gemeinden) in okrožja (Bezirke), ki nimajo zakonodajne pristojnosti.

⁵ Vir: Koroška vlada, Pregled dežele Koroške, 2019, www.ktn.gv.at/Land/Kärnten-stellt-sich-vor

⁶Vir: https://wibis-steiermark.at/fileadmin/user_upload/wibis_steiermark/studienpool/Wirtschaftsbericht%202021.pdf

Vsaka avstrijska dežela ima izvoljeno zakonodajno telo, deželno vlado (Landesregierung) in guvernerja/-ko (Landeshauptmann ali Landeshauptfrau). Uprava v zveznih državah je dolžnost državne vlade. Kljub tej ustavni ureditvi pa so avstrijske dežele formalno in praktično veliko manj neodvisne od nemških zveznih dežel.⁷

Avstrijska Štajerska je ena najmočnejših avstrijskih regij v smislu raziskav in razvoja. Pravzaprav je to regija, ki lansira najbolj inovativne izdelke in storitve. Ta dinamika temelji na zmogljivem izobraževalnem sistemu, raziskovalni skupnosti, poslovnem okolju in prebivalcih avstrijske Štajerske. Poleg tega je prenos znanja in tehnologije ključna kompetenca in zgodba o uspehu te regije: Medtem ko večina avstrijskih kompetenčnih centrov opravlja svoje raziskave in drugo delo na avstrijskem Štajerskem, so odcepitve od univerz del vsakdanjika, neodvisne raziskovalne ustanove pa so vedno odprte za nove posle.⁸

3.3 Slovenija

Slovenija je zaradi svoje geografske lege (na skrajnem severu **Sredozemlja** in skrajnem jugu srednje Evrope) v NAAN zastopana kot celotna država z 2 milijonoma prebivalcev. Slovenija na zahodu meji na Italijo, na severu z Avstrijo, na severovzhodu z Madžarsko ter na vzhodu in jugu s Hrvaško. **Leži na stičišču alpskega, sredozemskega, panonskega in dinarskega sveta.** S površino 20.273 km² Slovenijo uvrščamo med srednje velike evropske države. Dolžina državne meje znaša 1.382 km, od tega je 921 km kopenske, 413 km rečne in 48 km morske meje. Slovenska obala ob Jadranskem morju je dolga 46,6 km. Prestolnica **Ljubljana** je gospodarsko, kulturno in politično središče. Najvišji vrh je Triglav v **Julijskih Alpah (2864 m)**.

Zemljevidi: vir: <https://en.wikipedia.org/>

⁷ Vir: https://www.wirtschaft.steiermark.at/cms/dokumente/12875085_160361770/c35074c9/Wirtschaftsstrategie_Stmk_2030.pdf

⁸Vir: https://www.wirtschaft.steiermark.at/cms/dokumente/12875085_160361770/c35074c9/Wirtschaftsstrategie_Stmk_2030.pdf

Osnovna dejstva	
Površina	20.273 km ²
Prebivalstvo	2,08 milijonov
Sosednje države	Avstrija, Italija, Madžarska, Hrvaška
Dolžina obale	5 m

Zemljevidi: vir: <https://en.wikipedia.org/>

Zemljevidi: vir: <https://en.wikipedia.org/>

Država je urejena po načelu centralizirane države (vlada/država in občine), brez uradne ravni regij, vendar je še vedno razdeljena na 12 statističnih regij, ki nimajo uradnega upravljanja.

Statistične regije: 1. Goriška, 2. Gorenjska, 3. Koroška, 4. Podravska, 5. Pomurje, 6. Osrednjeslovenska, 7. Zasavje, 8. Savinjska, 9. Obalnokraška, 10. Primorskonotranjska, 11. Jugovzhodna, 12. Posavska

Zemljevid: vir: <https://en.wikipedia.org/>

3.4 Istrska županija

Istrska županija⁹ obsega velik del hrvaške Istre - največjega jadranskega polotoka. Istra, ki se nahaja na severozahodnem delu Jadranskega morja, je s treh strani obdana z morjem, severno mejo proti celini pa tvori črta med Miljskim zalivom (Muggia) v neposredni bližini Trsta (Italija) in zalivom Preluk, tik ob Reki (Primorsko–goranska županija). Zaradi ugodne geografske lege, skoraj v osrčju Evrope, je Istra že od nekdaj predstavljala most, ki povezuje srednjeevropski celinski prostor s Sredozemljem.

Vir: www.istra-istria.hr

Območje istrskega polotoka si delijo tri države: Hrvaška, Slovenija in Italija. Večji del hrvaškega polotoka se nahaja v Istrski županiji - 2.813 km²¹⁰, kar je 5 % celotne površine Republike Hrvaške. Preostali del po upravno-teritorialni razdelitvi pripada Primorsko-goranski županiji. Dolžina istrske obale skupaj z otoki in otočki znaša 539 kilometrov. Zahodna obala Istre je bolj razčlenjena in je skupaj z otoki dolga 327 kilometrov. Vzhodna obala je skupaj z otoki dolga 212 kilometrov.

Istrska županija je bila ustanovljena z Zakonom o območjih županij, mest in občin v Republiki Hrvaški kot ena izmed 20 hrvaških županij in je ustanovljena za opravljanje del regionalnega pomena.¹¹

Administrativno je Istrska županija razdeljena na 41 teritorialnih enot lokalne samouprave – 10 mest in 31 občin:

- Ta mesta so: Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Poreč, Pulj, Rovinj, Umag in Vodnjan.
- Občine: Bale, Barban, Brtonigla, Cerovlje, Fažana, Funtana, Gračišće, Grožnjan, Kanfanar, Karojba, Kaštelir-Labinci, Kršan, Lanišće, Ližnjan, Lupoglav, Marčana, Medulin, Motovun, Oprtalj, Pićan, Raša, Sveti Lovreč, Sveta Nedelja, Sveti Petar u Šumi, Svetvinčenat, Tar-Vabriga, Tinjan, Višnjan, Vižinada, Vrsar in Žminj.

Število prebivalcev je 195.237 ¹² (5 % prebivalcev Hrvaške).

Istrska županija in Skupščina Istrske županije imata sedež v Pazinu. Županijska vlada ima sedež v Pulju.

Enote lokalne samouprave (občina, mesto) v sklopu samouprave izvajajo dela lokalnega pomena, ki neposredno izpolnjujejo potrebe občanov in niso v pristojnosti organov državne uprave.

⁹ Vir: www.istra-istria.hr

¹⁰ Vir: <https://podaci.dzs.hr/media/wsdkedwa/sljh2018.pdf>

¹¹ Vir: www.istra-istria.hr

¹² Vir: Prebivalstvo po narodnosti, po mestih/občinah, popis 2021: www.popis2021.hr

Vir: www.istra-istria.hr

3.5 Primorsko-goranska županija

Primorsko-goranska županija leži na stičišču srednjeevropske in jadransko-sredozemske poti z najkrajšimi pomorskimi povezavami do končnega cilja in želi postati najbolj zaželena županija za potencialne investitorje v tem delu Evrope. Prednosti Primorsko-goranske županije so: geografska lega, naravna bogastva in pestrost, zgrajena prometna in komunalna infrastruktura ter človeški viri in pripravljenost na sprejemanje novih izzivov.

Reka, kot upravno središče Primorsko-goranske županije, je največje hrvaško pristanišče in eno najpomembnejših evropskih ter sredozemskih pristanišč s projekti za razvoj pristaniških zmogljivosti, ki vključujejo novo obalo, projekti za razvoj prometne infrastrukture, turizma, nastanitvev, pa tudi drugimi razvojnimi projekti, zaradi katerih Reka postaja prepoznavno sredozemsko mesto. Županija obsega otoke Krk, Cres, Lošinj in Rab.

Primorsko-goranska županija in Reka svojo zgodovino gradita na večstoletni tradiciji v industrijski proizvodnji, ladjedelništvu, proizvodnji naftnih derivatov, petrokemičnih, farmacevtskih in drugih proizvodov, lesni industriji, turizmu in storitvenem sektorju ter uporabi novih tehnologij v sodelovanju z univerzitetno skupnostjo.

Primorsko-goranska županija obsega 3588 km² celinske in 4344 km² vodne površine ter ima 14 mest in 22 občin. V županiji živi 296.195 prebivalcev s povprečno starostjo 43,6 leta.

3.6 Furlanija Julijska krajina

Furlanija Julijska krajina je najbolj severovzhodna regija Italije. Na vzhodu meji na Slovenijo, na severu na Avstrijo, na zahodu pa si notranjo mejo deli z Benečijo. Na jugu ima neposreden dostop do Jadranskega morja s 111,7 km dolgo obalo. Morfološko gledano obsega značilno gorato območje na severu, vključno s Karnijskimi in Julijskimi Alpami, alpsko predgorje (ali Predalpe) med Alpami in nižinami, osrednje ravnice in obalni pas. Obalno območje lahko razdelimo na peščeno obalo na zahodu in skalnato obalo na jugovzhodu. Poleg tega se na jugovzhodnem delu regije razprostira Kraška planota. Celotno območje regije meri 7924 km², od tega je 3414 km² uvrščenih v gorsko območje (43% ozemlja regije), skupno število prebivalcev pa znaša 1.215.220. Najdaljša reka v regiji je Tagliamento, ki je dolga 170 km, medtem ko je najvišji vrh Monte Coglians (2780 m), ki se nahaja v Karnijskih Alpah.

Slika 1 Furlanija Julijska krajina

Furlanija Julijska krajina je skupaj z regijami Sardinija, Sicilija, Trentino-Zgornje Poadižje/Južnotirolska in Val d'Aosta avtonomna regija s posebnim statutom, kot določa čl. 116 italijanske ustave. Te regije so po drugi svetovni vojni postale avtonomne.

Regionalni organi lahko samostojno odločajo o upravnih, finančnih in zakonodajnih vprašanjih. Predsednik regionalne vlade je odgovoren za vlado v regiji (Giunta Regionale), ki ima lokalno izvršno oblast. Regionalni svet (Consiglio Regionale) in regionalna vlada skupaj izvajata zakonodajno oblast.

Za Furlanijo Julijsko krajino so značilna 4 upravna ozemlja (prej poimenovana: province): Gorica, Pordenone, Videm in Trst, kjer vsako predstavlja lastno gospodarsko in kulturno središče. Teritorialno upravo vodi 18 medobčinskih zvez (Unioni Territoriali Intercomunali) in 215 občin. Najpomembnejša mesta so Trst (glavno mesto regije z 204.000 prebivalci), Videm (99.000 prebivalcev), Pordenone (51.000 prebivalcev), Gorica (34.000 prebivalcev), Tržič (28.000 prebivalcev) in Sacile (20.000 prebivalcev).

Furlanija Julijska krajina se ponaša s petimi območji, ki spadajo pod »Unescovo svetovno dediščino«:

- a) Prazgodovinska kolišča Palù di Livenza med Canevo in Polcenigom (Pordenone).
- b) Cividale del Friuli: Langobardi v Italiji. Mesta moči med leti 568 in 774.
- c) Arheološko območje in patriarhalna bazilika v Ogleju.
- d) Furlanski Dolomiti.
- e) Mestna trdnjava Palmanova: Beneška obrambna trdnjava med 16. in 17. stoletjem.

3.7 Benečija

Benečija, ki leži na severovzhodu Italije, je ena od dvajsetih italijanskih regij. S površino 18.345 km² je osma največja regija v Italiji (6 % površine celotne države). Sestavljena je iz nižin, ki predstavljajo njenih 57 %, hribovja s 14 %, gora z 29 % in 150 km obale. Razdeljena je na 7 provinc (Belluno, Padova, Rovigo, Treviso, Benetke, Verona, Vicenza) in ima 581 občin. Na vzhodu meji na Jadransko morje, na zahodu na Gardsko jezero, na jugu na reko Pad in na severu na Dolomite. Njeno prebivalstvo presega 4,8 milijona, kar predstavlja 8,2 % italijanskega prebivalstva, zaradi česar je peta najbolj poseljena regija v Italiji. 10,5 % prebivalstva Benečije (več kot 507.600 oseb) sestavljajo tuji državljani. Padska nižina, ki pokriva 57 % Benečije, se razteza od gora do Jadranskega morja in je prekinjena le z nekaterimi nizkimi griči: Evgansko hribovje, Colli Berici, Colli Asolani in Montello, ki predstavljajo preostalih 14 % ozemlja. Sama nižina je razdeljena na visoko nižavje (prodnato in slabo rodovitno) in spodnje nižavje (bogato z vodnimi viri in obdelovalnimi površinami). Spodnje nižavje je glavni steber kmetijske proizvodnje in najbolj poseljeni del regije. Skozi regijo teče več rek: Pad, Adiža, Brenta, Bacchiglione, Livenza, Piave in Tagliamento.

Osnovna dejstva	
Država	Italija
Prestolnica	Benetke
Površina	18.345 km ²
Prebivalstvo	4.905.037
Sosednje države	Avstrija, Hrvaška
Notranje meje:	Furlanija Julijska krajina, Trentino-Zgornje Poadižje, Lombardija, Emilija-Romanja
Morske meje	Jadransko morje

Vzhodna obala največjega italijanskega jezera, Gardskega jezera, spada v Benečijo. Obala zajema približno 200 km (120 milj), od tega je 100 km (62 milj) plaž. Za obale Jadranskega morja je značilna

Beneška laguna, ravninski teren z ribniki, močvirji in otočki. Delta reke Pad na jugu ustvarja peščene plitvine in sipine ob obali. Kopenski del pa obsega obdelovalno zemljo, ki je bila pred kratkim ustvarjena s sistemom kanalov in nasipov. Ustvarili so tudi ribnike. Delta in laguna sta postajališče ptic selivk.

Zemljevidi: vir: <https://en.wikipedia.org/>

Za morfologijo Benečije so značilni:

gore (montagna): 5359,1 km² (2.069,2 kvadratnih milj), (117 občin je označenih kot goratih);

hribi (collina): 2663,9 km² (1028,5 kvadratnih milj), (120 občin je označenih kot hribovskih);

in nižine (pianura): 10.375,9 km² (4.006,2 kvadratnih milj), (344 občin, ki se večinoma nahajajo v Padski nižini).

Zemljevidi: vir: <https://en.wikipedia.org/>

3.8 Avtonomna pokrajina Bolzano

Južna Tirolska, ki leži sredi Alp, je najsevernejša provinca v Italiji in meji na Avstrijo ter Švico. Dejansko pokrajina na severovzhodu meji na Avstrijo (Tirolsko), na zahodu na Švico (Grisons), na jugovzhodu na Benečijo (provinca Belluno), na jugu na avtonomno pokrajino Trento (Trentino) in na jugozahodu na Lombardijo (provinca Sondrio).

Položaj Južne Tirolske v italijanskem kontekstu

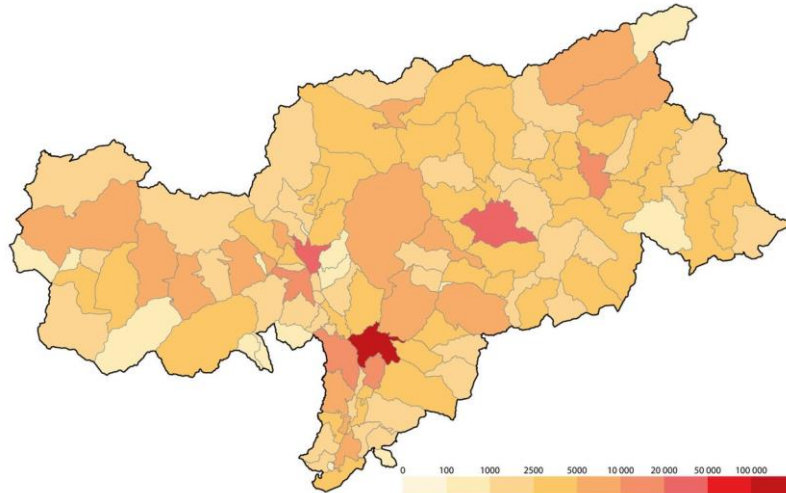
V glavni dolini reke Adiže se stikajo dolina Venosta, ki je razbrazdana z zgornjim tokom Adiže, ter dolini Isarco in Rienza (ali Pusteria), ki vodita do prelazov Resia, Brennero in Dobbiaco. Občina San Candido vzhodno od grebena Dobbiaco z izviri Drave administrativno spada pod Južno Tirolsko. Na jugu regijo omejuje veriga, ki od masiva Ortles-Cevedale ločuje zgornjo dolino Adiže od doline reke Noce. Morfološka značilnost je kontrast med gorskimi masivi, strmimi in razgibanimi na robovih, ter širokim dnom dolin, ki so jih oblikovali veliki kvartarni ledeniki. Na sotočju dolin se odprejo prostrane in pogosto rodovitne kotline. Na dnu dolin je podnebje pozimi razmeroma milo in poleti toplo z malo padavin; v gorskih predelih so dolge, ostre zime z močnim sneženjem in dežjem. Le dobra tretjina celotne površine je stalno poseljena. Dolina Vinschgau in njene stranske doline predstavljajo najboljše pogoje za poselitev, kjer zaselki segajo do 1900 metrov nadmorske višine (dolina Solda, dolina Schnals, dolina Passeiertal). Manj priljubljeni sta dolini Isarco in Rienza.

Morfologija Južne Tirolske

Večina površja province se nahaja na visoki nadmorski višini in le 14 % v rodovitnih dolinah pod mejo tisoč metrov nadmorske višine. Tu se odvija večina gospodarskega in družbenega življenja. Za demografski trend je tu značilno nenehno naraščanje v primerjavi z negativnimi številkami za Italijo in regijo samo. Predvsem prihaja do prerazporeditve prebivalstva med občino Bolzano, ki se postopoma

krči, in proizvodnimi središči, ki so v močnem razvoju. Več kot 500.000 – pribl. 530.000 v celotni provinci in pribl. 110.000 v občini Bozen-Bolzano – prebivalcev Južne Tirolske pripada trem različnim jezikovnim skupinam: nemški (62,3 % prebivalstva), italijanski (23,4 % prebivalstva) in ladinski jezikovni manjšini (4,1 % prebivalstva), ki živijo v regiji skupaj z osebami iz več kot 150 držav (10,2 % prebivalstva prihaja iz drugih držav). Ta kulturno raznolična skupnost ponuja veliko priložnosti tako za družbo kot podjetja. Zaradi svoje politične avtonomije lahko Južna Tirolska vzdržuje gospodarstvo v provinci na trajnosten način.

Razporeditev prebivalstva Južne Tirolske leta 2020

4. poglavje Gospodarski vidiki, izzivi in potrebe

4.1 Prednostna naloga 1: Gospodarska rast in konkurenčnost

4.1.1 Avstrijska Koroška

Osnovni ekonomski parametri

Št. registriranih podjetij 37.655

Glavni sektorji v %: (2020)

- Storitve (64,2%): trgovina, nepremičnine, turizem, zdravstvene in socialne storitve
- Proizvodnja (34,3 %): proizvodnja blaga, gradbeništvo, oskrba z energijo in vodo
- Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo (1,5 %)

Uvoz: 6,2 mrd. evrov (2020)

Izvoz: 6,8 mrd. evrov (2020)

Izvoz – industrijska kvota 66%

Izvoz – Avstrijsko-Koroška kvota 33,1%

Vir: Koroška vlada, Gospodarsko poročilo 2020

Ekonomski pregled Poslovna lokacija avstrijske Koroške združuje moči znanja, visokokakovostnih tehnologij in privlačno mešanico panog, vpeto v inovativna okolja. Vlagateljem koristijo stabilni

zakonski predpisi, stabilen, podjetjem prijazen davčni sistem in različni programi financiranja. Osrednja geografska lega evropskega vozlišča, zmerne cene, visoka kupna moč, fleksibilna delovna zakonodaja, privlačne subvencije za proizvodnjo ter raziskave in razvoj, brezplačne storitve za vlagatelje, učinkovit socialni sistem in visoka stopnja varnosti so najboljši razlogi za naložbo na avstrijskem Koroškem.¹³

Avstrijska Koroška je v zadnjih letih zabeležila izjemen gospodarski razvoj na področju tehnologije, inovacij in raziskav. Razmerje raziskav se je od leta 2009 močno povečalo in trenutno zaseda četrto mesto s 3,19 % v primerjavi z drugimi zveznimi deželami v Avstriji. To kaže na izjemno visok delež (75 %) poslovnih raziskav in razvoja.¹⁴

Gospodarstvo avstrijske Koroške gre naprej, zlasti na področju tehnologije, inovacij in raziskav: Intenzivnost raziskav od leta 2009 vztrajno in občutno narašča. Trenutno avstrijska Koroška za raziskave namenja 3,15 % svojega BDP, s čimer se v primerjavi z avstrijskimi regijami uvršča na četrto mesto. Nenavadno visok je tudi velik delež raziskav in razvoja podjetij, ki znaša 75 %.

Za velik del tega so zaslužna vodilna mednarodna podjetja, kot so Infineon Technologies Austria, Lam Research, Kapsch TrafficCom in Flex. Skupaj s številnimi malimi in srednje velikimi podjetji, ki se osredotočajo na raziskave, imajo ta podjetja pomembno vlogo pri oblikovanju razvoja na področjih, kot so elektronika in mikroelektronika, mehatronika in medicinski inženiring. Na primer, Infineon Technologies AG je svetovno vodilno podjetje na področju rešitev za polprevodnike. Sledijo in raziskujejo prihodnje trende v segmentih avtomobilizma, industrijskega nadzora električne energije, upravljanja z električno energijo in multimarketa ter digitalnih varnostnih rešitev.¹⁵

Gospodarski razvoj na avstrijskem Koroškem. Avstrijska Koroška se je po občutnem padcu v letu 2020 zaradi pandemije virusa korone v prejšnjem letu vrnila k rasti. Najpomembnejša gonilna sila je bila industrija, ki je najbolj rasla prav v Avstriji.

Iz poročila izhaja, da je imela Koroška v preteklem letu največjo proizvodno rast med vsemi državami zaradi posebej stabilne elektronske industrije. Ker je bil tudi storitveni sektor močnejši kot v drugih zveznih deželah, je bila rast BDP na avstrijskem Koroškem v letu 2021 5,8-odstotna in tako precej nad državnim povprečjem, kjer je znašala 4,8 %.

Od začetka leta 2022 so konflikt med Rusijo in Ukrajino, pomanjkanje delovne sile in nezanesljiva oskrba z energijo privedli do slabših gospodarskih obetov. Število zaposlenih se je v prvem mesecu leta 2022 povečalo za 5,2 %. V primerjavi s predkrizno ravno februarja 2019 se je zaposlenost povečala za 2,3 %.

Ekonomski izzivi in cilji. Več kot 37.655 podjetnikov rešuje pribl. 200.000 delovnih mest na avstrijskem Koroškem. Ustvarjajo visoko dodano vrednost, plače ter davke in dajatve, od katerih trenutno živi pol milijona prebivalcev avstrijske Koroške.

¹³ Vir: <https://www.wko.at/service/Austrian-Economic-Chambers.html>

¹⁴ Vir: Ekonomsko poročilo za avstrijsko Koroško, 2019

¹⁵ Vir: Invest in Austria, Business Location Carinthia, 2019 <https://www.carinthia.com/en/business-technology>

Koroška vlada cilja na prispevek v smislu brezposelnosti, revščine in migracij. Vlagatelji, ki ustanovijo nova podjetja ali se naselijo na avstrijskem Koroškem, lahko ustvarijo nova delovna mesta, ponudijo dohodek in obdržijo kvalificirano delovno silo.

Za povečanje regionalnega BDP, zmanjšanje stopnje brezposelnosti in krepitev kupne moči se je treba soočiti z naslednjimi izzivi: podjetjem prijazno okolje in administracija, dobro izobražena in kvalificirana delovna sila, poenostavitev pravnih postopkov, vrhunski pogoji na lokaciji z vidika dobro razvite infrastrukture in digitalizacije, spodbujanje investicij, upoštevanje trajnosti in okolja, podpora raziskavam in inovacijam.

Za Koroško je bistveno okrepiti skupne, prekrivajoče interese in ukrepe s sosednjimi regijami zunaj meja. Zaradi številnih prednosti in potenciala na mestu osrednjega vozlišča v Evropi sta ustrezna podpora in financiranje samo dodatna prednost.¹⁶

Izvoz in uvoz. 2.500 mednarodnih podjetij ustvari 70.000 delovnih mest. Izvozna panoga je najpomembnejši gospodarski steber na avstrijskem Koroškem, zato je zunanja trgovina še vedno vodilna skupina.

Zunanjetrgovinski presežek znaša več kot pol milijona evrov, kar pomeni, da izvoz (8,068 milijarde evrov) presega uvoz (7,552 milijarde evrov). To upravičuje ekskluzivnost Avstrije kot ene od petih vodilnih zveznih dežel, ki izkazuje pozitiven prispevek k trgovski bilanci. 7 od 10 evrov ustvarijo koroška podjetja zunaj meja. Najpomembnejša trgovinska partnerica za Avstrijo je še vedno Nemčija. Italija in Kitajska pa sta na izvozni in uvozni strani najpomembnejša tuja trga za gospodarstvo avstrijske Koroške. Posebej velja omeniti Italijo, ki je na drugem mestu in beleži več kot 30-odstotno rast izvoza in uvoza. Slovenija tudi kot izvozni trg po krajšem padcu leta 2020 še naprej raste in je zato še posebej pomembna za izvozno industrijo avstrijske Koroške v regiji Alpe-Jadran.¹⁷

4.1.2 Avstrijska Štajerska

Glavni sektorji – zaposleni v %: (2021/2022)

- Storitve (68,5 %): trgovina, nepremičnine, turizem itd.
- Proizvodnja (30,5 %): proizvodnja blaga, gradbeništvo, oskrba z energijo in vodo itd.
- Kmetijstvo, gozdarstvo (1,1 %)

Uvoz: 20,24 mrd. (2021)

Izvoz: 25,80 mrd. (2021)

¹⁶ Vir: Gospodarska zbornica avstrijske Koroške, <https://news.wko.at/news/kaernten/Arbeitsplatzticker.html> / Vir: Gospodarska zbornica avstrijske Koroške, Standortprogramm Kärnten

¹⁷ (Vir: Koroška gospodarska zbornica, www.exportoffensive-ktm.at)

Raziskave in razvoj 5,15 % (2019)

Vir: WIBIS, Wirtschaftsbericht 2021: https://wibis-steiermark.at/fileadmin/user_upload/wibis_steiermark/studienpool/Wirtschaftsbericht%202021.pdf

Leta 2020 je **regionalni BDP** na avstrijskem Štajerskem znašal 48,5 mio., kar je predstavljalo 12,8 % avstrijskega BDP. Regionalni BDP na prebivalca je dosegel 39.000 €, kar je 92 % avstrijskega povprečja (WIBIS, Wirtschaftsbericht 2021).

Štajersko gospodarstvo poganja zunanja trgovina. Globalno povpraševanje po regionalno proizvedenem blagu je močno odvisno od številnih zunanjih vplivov. Odločilno vlogo igra gospodarska rast v določenih ciljnih državah (glavnih trgovinskih partnericah). Izvozna industrija je dobro pozicionirana, visoko specializirana in izkorišča svoje primerjalne prednosti.

Avstrijska Štajerska je ena od avstrijskih regij s **pozitivno trgovinsko bilanco** s 25,80 milijarde EUR izvoza in 20,24 milijarde EUR uvoza v letu 2021. Deželni izvoz predstavlja 15,7 % državnega izvoza, kar avstrijsko Štajersko uvršča na drugo mesto za Zgornjo Avstrijo (25,8 %). Uvoz na avstrijskem Štajerskem predstavlja 11,8 % celotnega državnega uvoza iz Avstrije (WIBIS, Wirtschaftsbericht 2021).

Zaposlenost na avstrijskem Štajerskem se je leta 2021 opazno povečala. Hkrati se je opazno zmanjšala brezposelnost. Povečanje števila delovnih mest za +2,4 % je vodilo v skupno število zaposlenih 582.894 (avstrijsko povprečje: +2,3 %). Ta dinamični proces so poganjali predvsem proizvodnja motornih vozil, pohištva in drugega blaga, poslovne storitve, informacijske storitve in komunikacije, promet, skladiščenje ter nastanitve. (WIBIS, Wirtschaftsbericht 2021). Leta 2021 je bila **stopnja brezposelnosti** na avstrijskem Štajerskem pod državnim povprečjem s 6,5 % proti 8,0 % in pod evropskim povprečjem (7,7 %) (dežela Štajerska).

Ne glede na sorazmerno pomembnost kmetijskega sektorja je gospodarski sektor avstrijske Štajerske v zadnjih desetletjih doživel pomembne strukturne spremembe in se usmerjal k bolj **diverzificirani industriji in storitvam**. Do poznih osemdesetih let so bile prevladujoče gospodarske panoge železarska in jeklarska industrija ter avtomobilska industrija. Vendar so ti sektorji v devetdesetih letih prejšnjega stoletja utrpeli dramatičen upad. Le zadnji sektor (avtomobilski dobavitelji) si je popolnoma opomogel in ponovno pridobil mednarodno prepoznavnost.¹⁸

Trenutna moč štajerskega gospodarstva temelji na naslednjih kompetencah, ki uživajo mednarodni uspeh zaradi vrhunskih industrijskih podjetij, zmogljivosti za usposabljanje in raziskave ter strateškega sodelovanja med znanostjo in industrijo:

- mobilnost (avtomobilizem, železnica, letalstvo);
- zdravstvena tehnologija (medicinska tehnologija, biotehnologija, prehrabena tehnologija);
- zelena tehnologija (energetske in okoljske tehnologije, les, celuloza in papir).

Večja podjetja, kot je Andritz AG – ponudnik rešitev za posebne industrije po vsem svetu od obnovljivih virov energije do obdelave kovin, AVL List GmbH – svetovno vodilno neodvisno inženirsko podjetje za

¹⁸ Vir: https://www.wirtschaft.steiermark.at/cms/dokumente/12875085_160361770/c35074c9/Wirtschaftsstrategie_Stmk_2030.pdf

pogonske sisteme, in Anton Paar GmbH – specialisti za laboratorijske merilne naprave, avtomatizacijo in robotiko, so v središču ključnih panog avstrijske Štajerske. Avstrijska Štajerska se ponaša tudi z večkrat nagrajeno biološko banko Biobank Graz – eno največjih kliničnih bioloških bank v Evropi.¹⁹

Izzivi in strateške usmeritve

Gospodarska strategija avstrijske Štajerske 2030 obravnava trenutne izzive in prispeva k doslednemu iskanju poti za prenavo in prilagajanje v luči hitro spreminjajočih se okvirnih pogojev. V središču nove strategije je geslo »Nova rast – nove priložnosti – nova kakovost«. Nova kakovost poslovanja in življenja pomeni, da so spremembe v našem okolju vse jasnejše in jih je treba jemati resno. Pojavljajo se nova tveganja (težave v dobavni verigi, naraščajoče cene surovin in energije, zanesljivost oskrbe z energijo), nove omejitve, a tudi nove priložnosti in izzivi. Glavni cilj v prihodnjih letih je prizadevanje za trajnostni gospodarski razvoj. Trajnost je potrebno razumeti v celovitem smislu. Podnebju prijazne poslovne prakse imajo prav tako pomembno vlogo kot podjetniške inovacije s posebno velikim potencialom v prihodnosti. Konkretno se bo gospodarska politika še naprej osredotočala na interakcijo med temeljnimi tehnološkimi kompetencami materialov in tehnologij materialov, proizvodnimi tehnologijami, strojništvom in inženiringom tovarn, digitalnimi tehnologijami in mikroelektroniko ter tremi vodilnimi trgi, mobilnost, zelene tehnologije in zdravstvene tehnologije.²⁰

4.1.3 Slovenija

Ekonomski pregled

Slovenska gospodarska rast (z 52 milijardami evrov BDP predstavlja 0,4 % gospodarstva EU-27) je v letu 2021 znašala 8,1 %, kar je bila 6. najvišja rast med članicami EU-27. Mediana rasti po državah članicah je znašala 5,6 %, povprečje pa 5,4 %. To je bila presenetljivo visoka rast, saj je pandemija slovensko gospodarstvo pahnila v izjemno krčenje (-4,2 %). V prvi polovici leta 2022 je bila medletna rast BDP 8,9-odstotna, predvsem zaradi višje rasti zasebne potrošnje in visokega prispevka sprememb zalog v prvi polovici leta. Za leto 2022 se pričakuje 5,6-odstotna rast BDP. Za leto 2023 najbolj optimistični neodvisni napovedovalec pričakuje 2,8-odstotno realno rast BDP, najbolj pesimistični pa 0,6-odstotno (Consensus Economics, september 2022).

Letna rast cen življenjskih potrebščin je bila decembra 2021 4,9-odstotna, povprečna letna inflacija v letu 2021 pa 1,9-odstotna. Rast cen življenjskih potrebščin se je od julija 2021 pospešila in je v prvih devetih mesecih leta 2022 v povprečju znašala 8,4 % v primerjavi z enakim obdobjem lani, septembra 2022 pa je dosegla 10 %. K inflaciji so največ prispevale višje cene energentov zaradi zaostrenih geopolitičnih razmer in večjega povpraševanja. Consensus Economics za povprečno rast CPI trenutno (septembra 2022) znaša 9,0 % za leto 2022 in 5,9 % za leto 2023.

¹⁹ Vir: https://www.wirtschaft.steiermark.at/cms/dokumente/12875085_160361770/c35074c9/Wirtschaftsstrategie_Stmk_2030.pdf

²⁰ Vir: <https://www.wirtschaft.steiermark.at/cms/ziel/162478749/DE/>

Osnovni ekonomski parametri za leto 2021	
Št. registriranih podjetij	185.935
Glavni sektorji v %:	Storitve 64,7 % (trgovina, nepremičnine, turizem itd.); Industrija in gradbeništvo: 33 % Kmetijstvo: 2,3 %
Uvoz:	43,5 mrđ. EUR
Izvoz	40,7 mrđ. EUR
Vir: SURS 2022	
Stopnja inflacije	1,9 %
Stopnja brezposelnosti (ILO)	4,7 %
Vir: Eurostat, Statistični urad Republike Slovenije, Consensus Economics	

Presežek tekočega računa plačilne bilance je v letu 2021 znašal 1,7 milijarde evrov (3,4 % BDP), kar je polovica manj kot v letu 2020. Slovenski izvoz blaga je v letu 2021 znašal 39,4 milijarde evrov in je bil za 20 % večji kot v letu 2020. Izvoz v države nečlanice EU je znašal 26,3 milijarde evrov (20 %). Slovenija je leta 2021 uvozila za 42 milijard evrov blaga, kar je 31 % več kot leta 2020 (iz držav EU ga je uvozila za 26 % več, iz držav nečlanic pa za 41 % več). Višji uvoz blaga je predvsem posledica rasti domače potrošnje (gospodinjstev), investicij, pa tudi višjih cen v kategoriji energentov in drugih surovin. Po dolgoletnem blagovnem presežku je bil v letu 2021 zabeležen primanjkljaj pri blagovnem trgovanju v višini 2,5 milijarde evrov, kar je najvišji primanjkljaj v zadnjih desetih letih. Primanjkljaj je nastal tako pri trgovanju z državami članicami EU kot pri trgovanju z nečlanicami EU (v letu 2020 presežek tako z državami EU-27 kot tudi z državami nečlanicami EU). Rast uvoza in izvoza se bo v letu 2023 upočasnila, predvsem zaradi upočasnitve skupne rasti zunanjega povpraševanja.

Največ blaga je Slovenija v 2021 izvozila v Nemčijo (17,3 % celotnega izvoza blaga), sledile so Švica (13,3 %), Italija (10,7 %), Hrvaška (8,0 %) in Avstrija (6,6 %), največ blaga pa je uvozila iz Nemčija (14,9 % celotnega uvoza), sledile so Italija (11,4 %), Švica (10,2 %), Kitajska (9,9 %) in Avstrija (8,8 %).

Največji delež skupnega izvoza v letu 2021 so prispevali (po Standardni mednarodni trgovinski klasifikaciji – SMTK) proizvodi iz strojnega proizvodnega sektorja in transportne opreme (32,5 % celotnega izvoza blaga), sledile so kemikalije in sorodni proizvodi (27,8 %), industrijski izdelki, razvrščeni predvsem po materialu (18,1 %), razni industrijski izdelki (9,7 %) ter mineralna goriva, maziva in sorodni materiali (4,2 %). Največji delež skupnega uvoza so v letu 2021 prav tako prispevale omenjene proizvodne panoge, čeprav ne v enakem vrstnem redu, saj so bile na prvem mestu

kemikalije in sorodni proizvodi (29,2 % celotnega uvoza), sledili so stroji in transportna oprema (27,1 %), industrijski izdelki, razvrščeni predvsem po materialu (16,7 %), razni industrijski izdelki (8,4 %) ter mineralna goriva, maziva in sorodni materiali (7,5 %).

Vir: Eurostat, Statistični urad Republike Slovenije, Consensus Economics

Izzivi

Razširitev, konkurenčnost in internacionalizacija MSP ostajajo ključni izzivi. Delež visoko rastočih podjetij v Sloveniji ostaja pod povprečjem EU (8,74 % v Sloveniji v primerjavi s povprečjem 9,9 % v EU; Evropska komisija, 2018i). Rast podjetja v majhnem gospodarstvu, kot je slovensko, je povezana s sposobnostjo podjetij za konkurenčnost na mednarodnih trgih. Medtem ko je slovensko gospodarstvo kot celota dobro vključeno v globalne vrednostne verige (UMAR, 2018), **manjša podjetja** in podjetja v **bolj tradicionalnih sektorjih zaostajajo v internacionalizaciji**. Ukrepi politike za odpravo te slabosti, kot so izvozna posojila, ki jih dodeljuje Slovenska izvozna in razvojna banka, ali novejši Zakon o spodbujanju investicij, so doslej prinesli le omejen učinek. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 36).

Osredotočanje naložb v znanja, okoljsko, prometno in energetska infrastrukturo ter v raziskave in razvoj bi okrepilo konkurenčnost ter produktivnost. Delež investicij v BDP v Sloveniji ostaja pod povprečjem EU. Omejitve znanja in počasna digitalna transformacija omejujejo rast produktivnosti, medtem ko nezadostna okoljska infrastruktura, pomanjkanje trajnostnih prometnih povezav in nizek delež zelene energije ovirajo gospodarski razvoj v manj razvitih regijah.

4.1.4 Istrska županija

Osnovni ekonomski parametri	
Št. podjetij ²¹ (člani HGK – Gospodarske zbornice Pula)	11.753
Glavni sektorji ²² (glede na skupni prihodek)	<ul style="list-style-type: none"> • Proizvodnja: 25 % • Trgovina na debelo in na drobno: 23 % • Nastanitvene in gostinske dejavnosti: 18 % • Gradbeništvo: 12 %
Izvoz ²³ (tisoč evrov) v letu 2021	631.577
Uvoz ²⁴ (tisoč evrov) v letu 2021	768.498
Glavni izvozni sektorji (2021) <ul style="list-style-type: none"> • Proizvodnja: 73 % • Trgovina na debelo in na drobno: 19 % • Administrativne in pomožne storitvene dejavnosti: 2 % 	Glavni uvozni sektorji (2021) <ul style="list-style-type: none"> • Proizvodnja: 49 % • Trgovina na debelo in na drobno: 43 % • Gradbeništvo: 1 %
Glavne izvozne države (2021) <ul style="list-style-type: none"> • Italija: 41 % 	Glavne države uvoza (2021) <ul style="list-style-type: none"> • Italija: 42 %

²¹ Vir: www.digitalnakomora.hr

²² Vir: www.digitalnakomora.hr

²³ Vsi podatki v zvezi z izvozom so pripravljalni. OPOMBO JE TREBA IZBRISATI.

²⁴ Vsi podatki v zvezi z uvozom so pripravljalni. OPOMBO JE TREBA IZBRISATI.

<ul style="list-style-type: none"> • Slovenija: 10 % • Nemčija: 8 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenija: 15 % • Nemčija: 8 %
---	---

Istrsko gospodarstvo zaradi svojega geografskega položaja, naravnih virov, dolgoletne zavezanosti blagovni trgovini s svetom, kvalificirane delovne sile in doseženega nivoja pridobljenega znanja v nekaterih kazalnikih presega povprečne statistične vrednosti v Republiki Hrvaški, kot je BDP.

Bruto domači proizvod na prebivalca²⁵ v Istrski županiji (v letu 2019) znaša 15.690 EUR, kar je drugi najvišji znesek na Hrvaškem. Istrska županija k BDP Hrvaške prispeva 6,0 %.

Istrska županija je v letu 2021 realizirala največ prihodov turistov in prenočitev²⁶ - 3,3 milijona prihodov in 21,7 milijona nočitev, kar predstavlja 26,4 % vseh realiziranih prihodov turistov in 31,0 % vseh realiziranih turističnih nočitev. V primerjavi z letom 2020 se je v Istrski županiji število prihodov turistov povečalo za 94,2 %, število nočitev pa za 89,8 %.

Zadnji gospodarski razvoj v Istrski županiji so zaznamovale velike investicije v turizem, ICT, komercialni in gradbeni sektor, pa tudi kriza in stečaj največje istrske ladjedelnice. Gradnja velikih trgovskih in posebnih ladij se je zaenkrat ustavila, ladjedelništvo pa zagotavljata preostali dve ladjedelnici, kjer sestavljajo srednje in male ladje za različne namene.

V zadnjih letih so bile najpomembnejše investicije izvedene na področju turizma – to so investicije v izgradnjo novih nastanitvenih objektov (kategorije 5 zvezdic) in investicije v rekonstrukcijo obstoječih objektov, ki povečujejo kakovost turistične ponudbe in izboljšujejo turistični produkt, kar posledično vodi v večjo privlačnost destinacije.

Istrska županija in enote lokalne samouprave spodbujajo investicije in gospodarski razvoj s pomočjo več kot 30 strateških podjetniških con. Vzpostavlja se tudi mreža podjetniških inkubatorjev in prostorov za sodelo za podporo malim podjetjem.

Povečanje konkurenčnosti gospodarstva je eden glavnih ciljev razvoja Istrske županije. Zato so aktivnosti, ki se izvajajo v županiji, usmerjene v prioritete²⁷ kot so: krepitev raziskav in razvoja ter uporaba novih tehnologij in inovacij. Ključna prednostna naloga je tudi izboljšanje poslovnega okolja za ustanavljanje in razvoj malih ter srednje velikih podjetij. To so tudi izzivi, s katerimi se bo gospodarstvo Istrske županije soočilo v prihajajočem obdobju, predvsem z vidika digitalne transformacije in zelenega gospodarstva.

4.1.5 Primorsko-goranska županija

Ekonomski pregled

V Primorsko-goranski županiji je največ zaposlenih, 21 % delavcev je zaposlenih v trgovski dejavnosti, sledi predelovalna industrija, ki prav tako zaposluje pomemben delež, 17 %. Skoraj 12 % vseh

²⁵ Vir: Hrvaški državni statistični urad: Bruto domači proizvod za Republiko Hrvaško, HR_NUTS 2021. – Hr Nuts 2 in županije, 2019, po trenutnih cenah (ESA 2010)

²⁶ Vir: Prihodi in nočitve turistov, 2021: <https://podaci.dzs.hr/2021/en/10731>

²⁷ Vir: Strategija razvoja Istrske županije do leta 2020

zaposlenih dela v turizmu in gostinstvu, temu po številu zaposlenih sledi gradbeništvo, ki zaposluje 11 % vseh zaposlenih v županiji.

Ekonomski kazalniki

Najpomembnejše poslovne dejavnosti v Primorsko-goranski županiji so trgovina (39 %), predelovalna industrija (15 %), prevoz in skladiščenje (10 %), gradbeništvo (9 %) ter turizem in gostinstvo (7 %).

Konec leta 2021 je bilo v županiji registriranih 11.748 podjetij iz naslednjih petih vodilnih panog, ki skupaj predstavljajo 69 % vseh podjetij:

- 2.214 podjetij – trgovina (19 %)
- 1.846 podjetij – strokovno, znanstveno in tehnično področje (16 %)
- 1.643 podjetij – gradbeništvo (14 %)
- 1.329 podjetij – turizem in gostinstvo (11 %)
- 1.088 podjetij – predelovalna industrija (9 %)

Skupni prihodki v letu 2021 so znašali 6,112 milijona evrov, izvoz je znašal 1,192 milijona evrov, uvoz pa 751 milijonov evrov.

Podjetja glede na velikost:

- 20 velikih podjetij 0,2 %
- 98 srednje velikih podjetij 0,8 %
- 864 malih podjetij 7,4 %
- 10.766 mikro podjetij 91,6 %

Izzivi

PROMETNA INFRASTRUKTURA. V Primorsko-goranski županiji potekata dve glavni prometni poti, ki povezujeta hrvaške pokrajine z evropskim gospodarskim in prometnim sistemom. To sta pot Podonavje – Jadran – Sredozemlje, ki povezuje srednjeevropsko alpsko območje in Podonavje s pristanišči v Jadranu ter posledično v Sredozemlju in poteka od Budimpešte preko Zagreba, ter jadranska obalna pot, ki povezuje alpsko območje z Jadranom in Bližnjim vzhodom. Tako ugodna geografska prometna lega omogoča županiji pomembne gospodarske pretoke za blago in potnike ter ponuja možnost gospodarskega napredka, vendar bo to potrebno izkoristiti še v večji meri. Primorsko-goranska županija mora za popoln izkoristek svojega fizičnega in geografskega položaja razvijati prometna omrežja in druge infrastrukturne sisteme za čim boljši razvoj temeljne pristaniško-prometne funkcije. Zato so načrtovane nove investicije, ki bodo ob realizaciji prinesle dodatno vrednost geostrateškemu položaju Hrvaške in te županije.

TURISTIČNA INFRASTRUKTURA. Primorsko-goranska županija je ena izmed najbolj razvitih turističnih regij na Hrvaškem, znana kot Kvarner. Turizem tukaj ima več kot 160-letno tradicijo razvoja od izgradnje prvega hotela v Opatiji. Kvarner je ekološko čisto območje, z bogato kulturno in zgodovinsko dediščino, bogatimi turističnimi programi ter možnostmi za aktivne počitnice. V županiji je turistom na voljo 190.064 postelj.

MARINE IN PRISTANIŠČA. Razvoj navtičnega turizma je pomemben mejnik v razvoju Primorsko-goranske županije. Poleg obstoječih pristanišč za navtični turizem obstajajo izjemni fizični potenciali in potreba po razvoju novih marin na poti do prepoznavne navtične destinacije, z upoštevanjem pogojev na tem območju, njegove funkcionalne, socialne in ekonomske organiziranosti, ter okoljskih razmer.

POSLOVNA INFRASTRUKTURA. Kakovostna mreža komercialnih con (proizvodnih in poslovnih) je eden od stebrov gospodarskega razvoja. Skupaj s prikazano mrežo komercialnih con obstaja izjemen potencial za razvoj obmorskih con, predvsem za pomorske namene (ladjedelnice, manjše ladjedelnice ipd.).

IZVOZNE IN UVOZNE STORITVE. Skupna vrednost izvoza v letu 2021 je znašala 1,192 milijona evrov. Najuspešnejše izvozne dejavnosti so proizvodnja, transport in trgovina. Skupna vrednost uvoza v letu 2021 je bila 751 milijonov evrov. Uvozno usmerjene dejavnosti so bile: trgovina, predelovalna industrija, promet ter strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti ter gradbeništvo.

4.1.6 Furlanija Julijska krajina

Ekonomski pregled²⁸

Leto 2018 kaže na rast gospodarstva v Furlaniji Julijski krajini. BDP se je v drugi polovici leta upočasnil tako pri domačem kot tujem povpraševanju, kar je povzročilo skupni trend rasti za nekaj manj kot 1 %, kar je v skladu z državnimi številkami (ocene Prometeia). Pozitiven je bil prispevek izvoza (+ 4,2-odstotna realna sprememba) in rasti domačega povpraševanja (+ 1,1 %), ki ga poganja dobra investicijska dinamika (+ 3,8 %) ob podpori likvidnosti podjetij in obstoju ugodnih pogojev ponudbe kreditov, kot je pokazala raziskava o industrijskih podjetjih banke Banca d'Italia.

Vsi sektorji, vključno z gradbeništvom, so pozitivno prispevali k regionalnemu gospodarstvu. Najbolj dinamična je bila proizvodna dejavnost: dodana vrednost proizvodnje se je realno povečala za +1,7 %. Znotraj industrijskega sektorja se gradnje še naprej povečujejo tudi zaradi večje živahnosti trga stanovanjskih nepremičnin. Bolj zadržana, čeprav še vedno pozitivna, je dinamika dodane vrednosti storitev od leta 2018, ki je zrastle za 0,8 %: posebej učinkovit je bil prispevek turizma (+3,6 % višja prisotnost turistov), transporta (pretok blaga v tržaškem pristanišču je presegel +1,2 %, kar je v letu 2017 postavilo rekord) in finančne storitve.

Kazalniki, ki opisujejo trg dela, so se v letu 2018 še izboljšali. Dvig zaposlenosti (+ 1,1 % glede na leto 2017), ki je vplival predvsem na ženske (+ 1,7 %) in samostojne podjetnike (+ 3,5 %), je bil povezan z ustaljitvijo stopnje brezposelnosti pri 6,7 %, kar predstavlja okoli štiri odstotne točke manj od državnega povprečja. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti se je rahlo znižala, s 3,3 % na 3,2 %, kar predstavlja približno polovico italijanskega povprečja.

²⁸ Viri:

<http://www.investinfgv.it/cms/it/>

Documento di Economia e Finanza regionale 2020, 1. julij 2019, Trst

Centro Studi Camera di Commercio di Pordenone-Udine

<https://www.regione.fvg.it/rafvfg/cms/RAFVG/fondi-europei-fvg-internazionale/Strategia-specializzazione-intelligente/>

Regionalni pregled inovacij https://interactivetool.eu/RIS/RIS_2.html#d

Proizvodni sistem Furlanije Julijske krajine sestavljajo mala in srednje velika podjetja, vendar je v regiji več velikih podjetij, ki delujejo v sektorjih ladjedelništva, zavarovalništva in električnih naprav (registriranih podjetij v letu 2018 je bilo 102.635).

Glavni gospodarski model predstavlja sedem industrijskih grozdov v Furlaniji Julijski krajini:

- agroživilski in biogospodarski grozd;
- grozd za kulturo, ustvarjalnost in turizem;
- grozd za pohištvo/dom FVG;
- grozd za komponente in termoelektromehaniko;
- grozd ICT in digitalni sektor;
- grozd za pomorsko tehnologijo, ki vključuje ladjedelništvo, plovbe, dobavno verigo, transport, logistiko, navigacijske storitve in navtiko;
- grozd pametnega zdravstva, povezan z biomedicino, biotehnologijo in bioinformatiko.

Storitvena podjetja so specializirana za poslovne storitve in gostinstvo, kar je posledica raznolične turistične ponudbe.

Skupni osnovni gospodarski parametri regije Furlanije Julijske krajine	
Št. registriranih podjetij (2018)	102.635
Glavni sektorji v % (2017) Na podlagi regionalnega BDP	<p>Storitve (finančne storitve, zavarovanja, svetovanje, nepremičnine, znanstvene raziskave in razvoj itd.): (51 %)</p> <p>Trgovina, turizem, transportni sektor ter informacijska in komunikacijska tehnologija: (20,2 %)</p> <p>Proizvodnja: (23 %)</p> <p>Gradbeništvo in gradbena industrija: (4 %)</p> <p>Kmetijstvo: (1,9 %)</p>
Uvoz (€) (2019)	8,7 mrd.
Izvoz (€) (2019)	15,5 mrd.
Stopnja brezposelnosti:	6,8 %

Vir: Istat in Infocamere

Uvoz in izvoz

Leta 2018 je Furlanija Julijska krajina izvozila za 15,5 milijarde evrov blaga in izdelkov (približno 40 % njenega BDP), uvozila pa za 8,7 milijarde evrov.

Delež izvoza se kaže kot gonilna sila regionalnega gospodarstva; vrednost izvoza se je med letoma 2016 in 2018 povečala za 12,1 % in zabeležila pozitiven trgovinski presežek v višini 6972 milijonov evrov. Kljub vse manjšemu svetovnemu povpraševanju napovedi predvidevajo povečanje izvoznih tokov nad 2,1 % iz leta 2019. Glavne izvozne destinacije regionalnega proizvodnega sektorja v letu 2018 ostajajo Avstrija, Združeno kraljestvo, Nemčija in Francija znotraj EU, medtem ko sta ZDA in Kitajska še vedno glavni partnerici zunaj EU.

Vizija

Glede na Regionalni pregled stanja inovacij 2019 je Furlanija Julijska krajina uvrščena med močne inovatorje, saj se je uspešnost inovacij s časom še povečala (7,7 %).

Dejansko se je regionalni indeks inovativnosti (RII) v obdobju 2011–2018 povečal za 7,7 točke, zaradi česar je Furlanija Julijska krajina leta 2019 postala najbolj inovativna italijanska regija.

V primerjavi z italijanskim povprečjem ostaja Furlanija Julijska krajina v prednosti pri vseh dejavnikih, ki sestavljajo RII.

Vendar pa v primerjavi z evropskim povprečjem regija kaže slabosti glede terciarnega izobraževanja (44 % pod povprečjem EU) ter izdatkov za raziskave in razvoj poslovnega sektorja (22 % pod povprečjem EU). Nasprotno je regija močna na področju mednarodnih znanstvenih objav (36 % nad povprečjem EU) in aplikacij za oblikovanje (43 % nad italijanskim povprečjem, 62 % nad povprečjem EU).

Vizija Furlanije Julijske krajine v okviru inteligentne specializacije je mišljena kot celovit odgovor na potrebe, ki izhajajo na tem ozemlju, s ciljem okrepiti dva glavna značilna elementa regije: a) zaposlitev v inovativni proizvodnji; b) prisotnost odlične znanstvene ponudbe in sposobnost ustvarjanja kvalificiranega človeškega kapitala.

V okviru ciljnih področij specializacije so: agroživilstvo; strateške proizvodne verige: inženiring in sistemi za dom; pomorska tehnologija; pametno zdravstvo; kultura, ustvarjalnost in turizem, opredeljene so bile specifične razvojne usmeritve in pričakovane spremembe s selektivnimi javnimi naložbami v RRI so:

a) konkurenčna konsolidacija ter repozicioniranje industrijskih in proizvodnih nepremičnin v smeri segmentov dobavne verige in trgov z večjo dodano vrednostjo; b) sprememba regionalnega gospodarskega proizvodnega sistema v smeri novih območij, ki so sposobna ustvarjati nova delovna mesta, odpirati nove trge ali tržne segmente, razvijati nove, sodobne in kreativne industrije, z naslednjimi intervencijskimi metodološkimi prioriteta:

- razvoj sodelovanja in sinergije med podjetji ter med podjetji in znanstvenimi strukturami;
- spodbujanje poslovnih naložb v inovacije in industrializacijo rezultatov raziskav;
- spodbujanje novega inovativnega podjetništva.

4.1.7 Benečija

Benečija je zgodovinsko gledano kmetijska regija in znana kot dežela množičnega izseljevanja. Od leta 1970 je doživela pomemben vzpon zahvaljujoč svojemu znamenitemu »razvojnemu modelu«, za katerega sta značilna močna podjetniška usmerjenost v izvoz, zlasti za tradicionalne gospodarske sektorje, in močna socialna kohezija. Trenutno je Benečija tretja najbogatejša regija v Italiji (z BDP okoli 152 milijard €, 9,2 % italijanskega BDP), takoj za Lombardijo in Laziom. Je ena najpomembnejših in najbolj dinamičnih gospodarskih akterjev v Italiji (31.250 € BDP na prebivalca, 4.000 € več od državnega povprečja) in ena najnaprednejših regij v Evropski uniji. Osnovni ekonomski parametri – leto 2021

Št. registriranih podjetij

• 479.437

Glavni sektorji v %:

- G Trgovina na debelo in na drobno (22 %)
- F Gradbeništvo (15 %)
- A Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo (14 %)
- C Proizvodnja (11 %)
- I Nastanitvene storitve in gostinstvo (7%)
- L Nepremičninska dejavnost (7%)

Uvoz:	53,304 milijoni €
Izvoz	70,252 milijonov €
Število zaposlenih oseb	2,140 milijonov
Stopnja zaposlenosti	65,7 %
Stopnja brezposelnosti	5,3 %

Vir: *Unioncamere Veneto elaboration on Infocamere and Istat data*

https://www.unioncamereveneto.it/wp-content/uploads/2022/08/2022_08_VenetoBarometro.pdf

Benečija ima mala in srednje velika podjetja (več kot 86 % z manj kot 5 zaposlenimi), razporejena po celotnem ozemlju, ki so srce regionalnega gospodarstva. 429.779 aktivnih proizvodnih enot (1 na 10 prebivalcev), ki jih odlikuje izjemna fleksibilnost, iniciativnost in hitra odzivnost na potrebe svetovnega trga. MSP, ki pokrivajo skoraj vse sektorje: od bolj tradicionalnih (prehrana, vino, predelava stekla in keramike, nakit, pohištvo, moda, tehnična oprema, turizem, stroji) do najnaprednejših (nanotehnologija, biotehnologija, informacijska tehnologija, astrofizika, letalstvo in mehatronika).

Najbolj produktiven je proizvodni sektor, ki predstavlja več kot 49.000 enot. Sektorji za tekstil, oblačila in obutev so z oznako »Proizvedeno v Italiji« sinonim za kakovost po vsem svetu. Panoga kovinskih konstrukcij, ki je po številu obstoječih podjetij in zaposlenih najpomembnejša, se je tako razširila, da zdaj vključuje več kot 16.000 podjetij. Področje lesarstva in pohištva zajema 6.600 podjetij in predstavlja področje izjemnega pomena v državnem merilu.

Ozemlje Benečije je običajno razdeljeno na industrijske grozde, kar pomeni, da je vsako območje specializirano za določeno področje in močno izvozno usmerjeno. Dandanes so tradicionalni grozdi v Benečiji sistemi, za katere je značilno geografsko sobivanje visoke koncentracije podjetij iz istega sektorja, ki skupaj zagotavljajo pomemben proizvodni sistem, kot tudi niz kvalificiranih institucionalnih akterjev, ki izvajajo podporne dejavnosti za lokalno gospodarsko strukturo. Proizvodni sistem v Benečiji je gospodarska realnost, ki združuje elemente inovativnosti in modernizacije z bolj tradicionalnimi vidiki ter vrednotami.

Beneški sistem je izvozno usmerjen; z letnim prometom več kot 70 milijonov evrov je potrjeno na drugem mestu med regijami v Italiji, za Lombardijo, katere izvoz v tujino znaša 13,6 % od celotnega državnega seštevka. Proizvodnja v Benečiji (skoraj vsi izdelki prodani) je namenjena predvsem

evropskemu trgu (zlasti za Nemčijo, Francijo, Veliko Britanijo in Španijo), ki predstavlja 56-odstotni delež in se je v zadnjih letih zmanjšal zaradi trgovine izven meja EU. Glavni trgovinski partnerji Benečije so Nemčija, Francija in ZDA za izvoz ter Nemčija, Kitajska in Francija za uvoz. V zadnjih letih so bile čezmejne dejavnosti usmerjene predvsem na nove trge v državah v razvoju in na sodobne poti mednarodne trgovine, kar kaže na moč držav članic BRICS in Azije. Glavni visoko specializirani sektorji Benečije na področju izvoza so stroji, kovine, oblačila, obutev, očala, hrana, pijača, gospodinjski aparati itd.

Čeprav se je njegov pomen v zadnjih 20–30 letih zmanjšal, ima kmetijstvo še vedno pomembno vlogo v regionalnem gospodarstvu. Na beneškem podeželju še vedno prevladujejo poljščine, saj predstavljajo več kot dve tretjini obdelovalnih površin, sledijo pa jim pašniki in gozdovi. Tukaj je približno 65.000 kmetij (10 % vseh italijanskih kmetij). Vino je na prvem mestu glede kakovostne pridelave (20 % kakovostne pridelave v Italiji). Glavni sektorji vključujejo izdelke ZOP (zaščitena označba porekla) in ZGO (zaščitena geografska označba): oznaki, ki zagotavljata njihovo poreklo in visoko kakovost.

4.1.8 Avtonomna pokrajina Bolzano

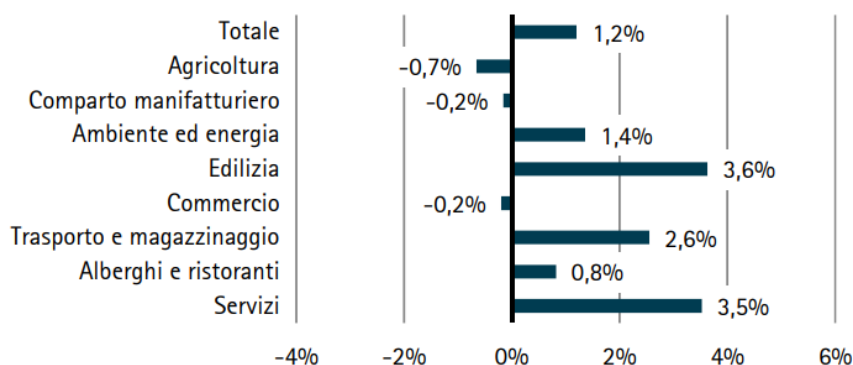
Osredotočenje na gospodarstvo Južne Tirolske

Za gospodarstvo Južne Tirolske je značilno ravnovesje. Vzpostavljeno je dobro ravnotežje med kmetijstvom (4,6 %), industrijo in obrtjo (23,6 %), trgovino (16,3 %), turizmom (11,1 %) in zasebno storitveno dejavnostjo (17,5 %).

IER - Inštitut za ekonomske raziskave izvaja analize, ankete in raziskovalno delo, da bi gospodarsko zbornico, oddelke deželne uprave, podjetja in poslovna združenja oskrboval z informacijami za oceno stanja in razvoja gospodarstva na Južnem Tirolskem, kot tudi s praktičnimi ukrepi za spodbujanje gospodarstva. Glede na poročilo o stanju in razvoju gospodarstva Južne Tirolske iz avgusta 2022 je bilo konec julija registriranih 60.842 podjetij. V primerjavi z istim mesecem lani se je njihovo število povečalo za 1,2 %. Po posameznih panogah se je število podjetij povečalo v gradbeništvu (+3,6 %), storitvah (+3,5 %), transportu (+2,6 %), okolju in energetiki (+1,4 %) ter turizmu (+0,8 %). Nasprotno pa se je pojavil rahel upad v kmetijstvu (-0,7 %), proizvodnih dejavnostih (-0,2 %) in trgovini (-0,2 %).

Imprese in Alto Adige per settore produttivo

Variazione percentuale tra luglio 2021 e luglio 2022

Fonte: Infocamere

© 2022 IRE

Podjetja na Južnem Tirolskem po proizvodnem sektorju

Te številke ne pomenijo le zdravega gospodarstva, temveč tudi visok življenjski standard na Južnem Tirolskem. BDP na prebivalca znaša okoli 44.800 evrov. Kmetijstvo je imelo vedno pomembno vlogo v tej gorski regiji, medtem ko je mlekarstvo prevladujoč sektor na višjih nadmorskih višinah. Kmetje v dolinah se ukvarjajo z vinogradništvom in sadjarstvom.

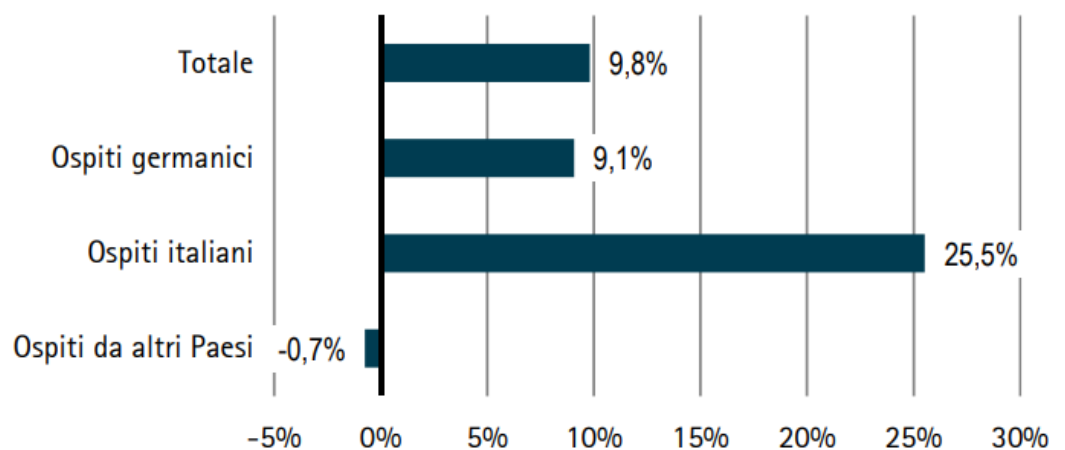
Pridelava jabolk je ena najbolj reprezentativnih lokalnih gospodarskih panog, vključno z vzgojenimi pridelki in predelanimi proizvodi iz pridelkov, ki vplivajo na vse stopnje vrednostne verige za jabolka: od pridelave, gojenja, predelave proizvoda in njegovih izpeljank do distribucije. Južna Tirolska je s svojimi 18.000 hektarji obdelovalne zemlje največje zaprto območje za pridelavo jabolk v Evropi in ena tehnično najpomembnejših držav za gojenje jabolk na svetu. Tako da je skoraj 1 od 10 jabolk, kupljenih po vsej Evropi, iz Južne Tirolske.

V tujini pa niso priljubljeni samo kmetijski pridelki Južne Tirolske, ampak navdušene popotnike od blizu in daleč privabljajo tudi gore. Regija šteje okrog 7,7 milijonov turistov letno in trdimo lahko, da je turizem ena vitalnih gospodarskih panog. V povprečju 85 % obiskovalcev prihaja iz italijanskih regij ali nemško govorečih sosednjih držav, ki se poleti sem odpravijo na pohodništvo ali pozimi na smučanje. Destinacija je priljubljena vse leto, s povprečjem 14 % prihodov, koncentriranih v avgustu. Prestižni južnotirolski hoteli in gostišča svojim gostom postelje pripravijo približno 33-milijonkrat (33,3 milijona nočitev v letu 2020).

Turizem je junija 2022 beležil približno 3,4 milijona prenočitev, kar je 9,8 odstotka več kot pred pandemijo junija 2019. Izjemno rast so zabeležili predvsem pri italijanskih gostih (+25,5 odstotka), povečale pa so se tudi prenočitve nemških turistov, in sicer za 9,1 odstotek. Nasprotno so bile nočitve gostov iz drugih tujih držav nekoliko nižje od nočitev junija 2019 (-0,7 %).

Presenze turistiche in Alto Adige

giugno 2022, variazione rispetto a giugno 2019

Prisotnost turizma na Južnem Tirolskem

Tako kot za turizem so tudi za proizvodno industrijo značilna družinska podjetja. V povprečju ta podjetja zaposlujejo 5 oseb in se osredotočajo na prilagojene visokokakovostne rešitve za svoje izdelke ter storitve. Nekatera podjetja na Južnem Tirolskem so skriti prvaki in veljajo za vodilne na trgu na svojih področjih ter pionirje na področju zimske tehnologije, proizvodnje hrane, energije in gradbeništva, ki izkazujejo visoko stopnjo inovativnosti.

Zunanja trgovina

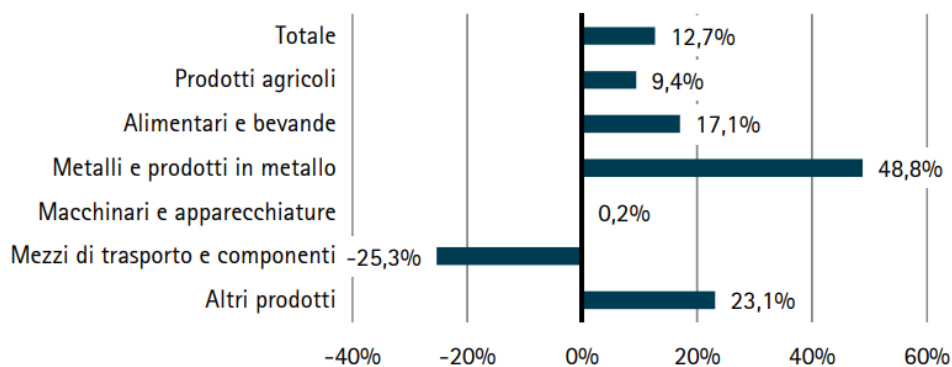
Uvoz in izvoz sta v pokrajini dobro uravnotežena, in sicer imajo letno okoli 4,59 milijarde evrov uvoza in 5,06 milijarde evrov izvoza. V prvem četrtletju 2022 je izvoz dosegel skoraj 1,6 milijarde evrov. Izvozno blago, kot so prehrabeni izdelki in pijača (18 %), stroji (17 %), kmetijski proizvodi (13 %), vozila (12 %) in kovinski izdelki (12 %), se dobavlja predvsem v nemško govoreče sosednje države, pa tudi na številne druge destinacije.

V prvem četrtletju 2022 je bilo iz Južne Tirolske izvoženo blago v skupni vrednosti skoraj 1,6 milijarde evrov (+12,7 % v primerjavi z enakim obdobjem v letu 2021). Povečanje se nanaša predvsem na kovine

in kovinske izdelke (+48,8 %) ter elektronsko opremo in natančna orodja (+48,3 %). Nasprotno pa je bil opazen upad pri transportni opremi in pripadajočih komponentah (-25,3 %). Če analiziramo podatke po državah, se je izjemno povečal izvoz v Združeno kraljestvo (+50,5 %), Združene države Amerike (+49,4 %) in Francijo (+35,7 %), vendar tudi za dva glavna trgovinska partnerja Južne Tirolske, in sicer v Nemčijo (+12,9 %) in Avstrijo (+31,3 %). Najbolj pa se je zmanjšal izvoz na Švedsko (-50,9 %).

Andamento delle esportazioni dall'Alto Adige

Confronto tra 1° trimestre 2021 e 1° trimestre 2022, variazione percentuale a prezzi correnti

Fonte: ISTAT

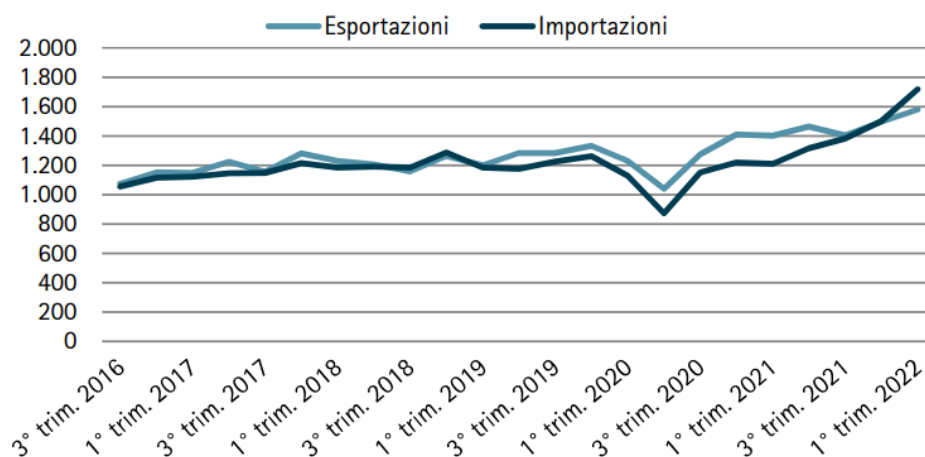
© 2022 IRE

Izvojni trendi na Južnem Tirolskem

Naslednji graf prikazuje vrednost zunanje trgovine pri uvozu (temno modra črta) in izvozu (svetlo modra črta) v milijonih evrov med leti 2016 in 2022.

Commercio estero da e verso l'Alto Adige 2016 - 2022

Valori in milioni di euro

Fonte: ISTAT

© 2022 IRE

Zunanja trgovina Južne Tirolske

4.2 Prednostna naloga 2: Mobilnost/logistika

4.2.1 Avstrijska Koroška

Koroška se nahaja na stičišču dveh pomembnih evropskih transportnih osi – **tauernske osi in baltsko-jadranske osi**. Bližnja pristanišča vključujejo Ravenna, Benetke, Trst, Koper in Reko. Naslednja letališča so od Celovca oddaljena največ 1,5 ure vožnje in ponujajo neposredne lete na evropske destinacije: Celovec, Gradec, Salzburg, Ljubljana, Benetke in München.

Za uresničitev srednjeročnih infrastrukturnih ciljev in oblikovanje akcijskega načrta, v katerem so opredeljeni pomembni ukrepi za vzdrževanje, je cilj širitev cestne in železniške infrastrukture. Koroško logistično vozlišče **Beljak-Brnca** predstavlja neposredno povezavo z železniškim omrežjem in pomembno distribucijsko središče za severno Italijo in Slovenijo. Osredotoča se na storitve na področju logistike, kjer ima sedež 36 podjetij, na primer GLS General Logistics Systems ali kombinirani tovorni terminal družbe Rail Cargo Austria. Razvoj suhega pristanišča podpira NAPA (Združenje severnojadranskih pristanišč) iz Trsta.

Sinča vas predstavlja železniški nakladalni terminal, ki se nahaja v bližini avtoceste A2 in ob bodoči železnici »Koralmbahn«, ki je trenutno v gradnji.

Močno izvozno in prometno usmerjeno gospodarstvo Koroške ter mednarodno letališče so zelo pomembni.²⁹

Podnebju in okolju prijazna mobilnost potniškega in tovornega prometa je izjemnega pomena ter je ključna za določanje prihodnjih trendov in trajnostno poslovno lokacijo.

Alternativna mobilnost in novi koncepti pomagajo krepiti avtobusno in železniško infrastrukturo, e-mobilnost, kolesarjenje in pešačenje. Izboljšati je treba dostopnost in zmanjšati vpliv na okolje.

²⁹ (Vir: Koroška gospodarska zbornica, Standortprogramm Kärnten)

Dolgoročno naj bi se delež javnega prevoza povečal na 20 %, delež kolesarjenja in pešačenja na 40 %, delež individualnega prometa pa naj bi se zmanjšal s 77 % na 40 %. Potrebe po mobilnosti so za prebivalstvo najpomembnejše.³⁰

4.2.2 Avstrijska Štajerska

Zaradi obrobnege položaja Štajerske v Avstriji ter gorate pokrajine na severu in zahodu železniške povezave za prevoz blaga trenutno niso dovolj konkurenčne. Promet tovornjakov je v porastu in je ekološko neučinkovit. Zlasti železniško os Pyhrn-Schober, ki povezuje Štajersko z Zgornjo Avstrijo in Nemčijo, je treba posodobiti, da bi se več prometa s ceste preusmerilo na železnico.

Razširitev te osi proti jugovzhodu skozi Slovenijo, Hrvaško in balkansko regijo je odlična priložnost, da pritegne prihodnji promet in tako postane nadaljnja povezava in gonilo regije Alpe-Jadran (mednarodno ime koridorja: Alpsko-zahodnobalkanski železniški tovorni koridor³¹) in potencialna vrata na novo Svilno pot.

Na baltsko-jadranski osi je bil dosežen napredek s predorom Semmering in železnico Koralm, ki povezuje Štajersko s Koroško in bo dokončana do leta 2026. Intermodalni železniški terminal Cargo Center Graz ima prednost, saj se nahaja na križišču osi Baltik–Jadran in Pyhrn-Schober. Za Štajersko je pomemben kakovosten in zmožljiv dostop do pomorskih pristanišč Koper in Trst ter do južne Nemčije.

Na splošno je treba v zvezi z mednarodnim železniškim tovornim prometom čim bolj skrajšati čakalne dobe na mejah in izboljšati interoperabilnost.

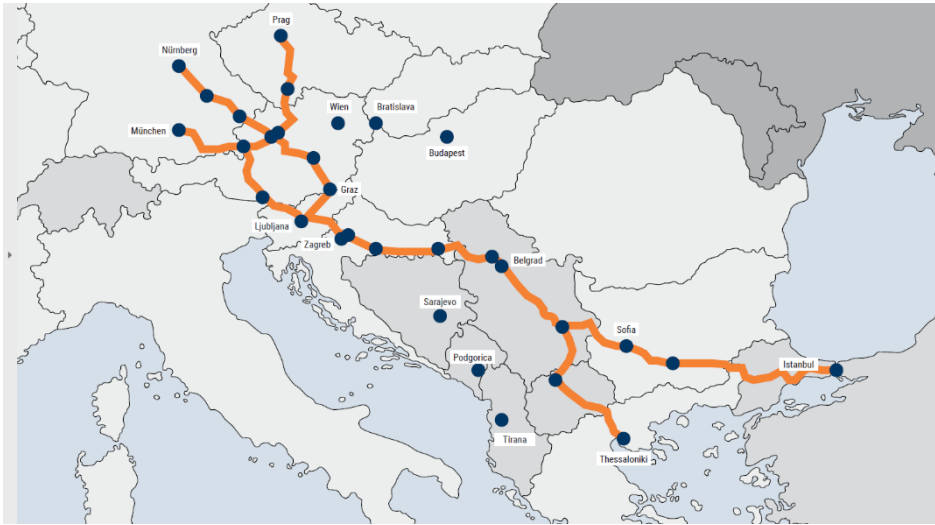

³⁰ (Vir: koroška vlada, Glavni načrt mobilnosti 2035, stran 4–6)

³¹ Vir: <https://www.rfc-awb.eu/organisation/about-us/>

Picture 1: Accessibility of Styria – focus: railway

Source: government of Styria

Picture 1: Accessibility of Styria – focus: railway

Source: government of Styria

4.2.3 Slovenija

Naložbe v prometno infrastrukturo

V Sloveniji so se naložbe v železniško infrastrukturo v zadnjem času povečale. Vendar bo treba vložiti več truda v odpravo zaostankov pri naložbah v železniško infrastrukturo, ki segajo več desetletij nazaj. V zvezi s tem sta strategija razvoja prometa, sprejeta julija 2015, in nacionalni program razvoja prometa do leta 2030, sprejet novembra 2017, pomembna koraka in predstavljata celovito podlago za razvoj transportnega sektorja v prihodnjih desetletjih. V nacionalnem programu je za obdobje 2016–2022 predvidenih 9 milijard EUR naložb v infrastrukturo, do leta 2030 pa bo treba vložiti še 7,9 milijarde EUR.

Glavna ovira za učinkovit pomorski promet je pomanjkanje posodobitve infrastrukture ter nezadostna intermodalnost med pomorskim in železniškim prometom. Zato bo pomembno povečati zmogljivost kontejnerskega terminala ter posodobiti preostalo infrastrukturo in opremo koprskega pristanišča ter zgraditi drugi tir železniške proge Divača–Koper.

V preteklosti so bile naložbe osredotočene predvsem na avtocestno omrežje. Kljub temu je infrastruktura državnega cestnega omrežja ostala nezadostno financirana, tako z vidika kakovosti (stanje cest se slabša in jih je nujno treba vzdrževati) kot tudi povezav (zlasti tistih z obmejnimi regijami, ki zaostajajo), medtem ko je promet stalno naraščal.

Konkurenca na trgu železniškega prometa

Na slovenskem trgu železniškega prometa ni večje konkurence niti v tovornem niti v potniškem sektorju. Trg tovornega prometa je večinoma v rokah podjetja v državni lasti, upravljavec infrastrukture in prevoznik pa nista ločena. Upravljavec infrastrukture in prevoznik delujeta v okviru

enega samega železniškega holdinga, ki nenehno ustvarja primanjkljaj. Poleg potrebe po posodobitvi železniške infrastrukture bo treba izboljšati učinkovitost železniških storitev, tudi zaradi krepitve multimodalnosti. Za reševanje teh vprašanj bi lahko bolje izkoristili možnosti, ki jih ponujajo skladi EU, zlasti Regionalni sklad in Kohezijski sklad ter instrument za povezovanje Evrope.

Trajnostna mobilnost

Relativno visoko število avtomobilov in velika količina prometa, ki poteka skozi Slovenijo, povzročata resne težave zaradi zastojev na avtocestah in prispevata k visoki energetske in ogljikovi intenzivnosti prometnega sektorja v državi. Prehod na bolj trajnostno mobilnost je zato neizogiben, spodbujali pa ga bomo z različnimi ukrepi. Primeri vključujejo spodbujanje integriranega javnega potniškega prometa, razvoj celovitih strategij mobilnosti v mestih, spodbude za infrastrukturo za polnjenje električnih vozil, dodatne ukrepe v smislu okoljske obdavčitve vozil in nadaljnje delo na bolj izpopolnjeni uporabi načel »uporabnik plača« in »onesnaževalec plača« na avtocestnem omrežju.

Modalna razdelitev

Slovenija beleži veliko uporabo osebnih avtomobilov, saj so potovanja z avtomobilom predstavljala več kot 86 % vseh prevoženih potniških kilometrov, kar je pet odstotnih točk nad povprečjem EU. Na področju železniškega potniškega prometa pa je Slovenija precej pod povprečjem EU.

Pri kopenskem tovornem prometu zajema cestni promet največji delež dejavnosti (dve tretjini), kar je pod povprečjem EU. Po drugi strani pa železniški tovorni promet predstavlja pomemben tretjinski delež, kar je precej nad povprečjem EU.

Modalna razdelitev potniškega (deleži na podlagi potnikov kilometrov)				
	Potniška vozila	Avtobusi in turistični avtobusi	Železnica	Tramvaj in metro
Slovenija	86,3 %	11,8 %	2,0 %	0,0 %
EU-28	81,3 %	9,3 %	7,6 %	1,8 %

Modalna razdelitev tovornega prometa (deleži na podlagi ton-kilometrov)				
	Ceste	Železnica	Celinske plovne poti) Cevovod
Slovenija	66,7 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %
EU-28	72,8 %	16,6 %	5,9 %	4,6 %

Vir: EU Transport in Figures (Promet EU v številkah), Statistična knjižica 2018

Uspešnost logističnega sektorja

Po podatkih Svetovne banke je slovenski logistični sektor po uspešnosti na 35. mestu med 160 analiziranimi državami. V primerjavi z najuspešnejšo državo v regiji in na svetu, Nemčijo, zaostaja predvsem pri mednarodnih pošiljkah in logističnih kompetencah. Kljub temu se je Slovenija v

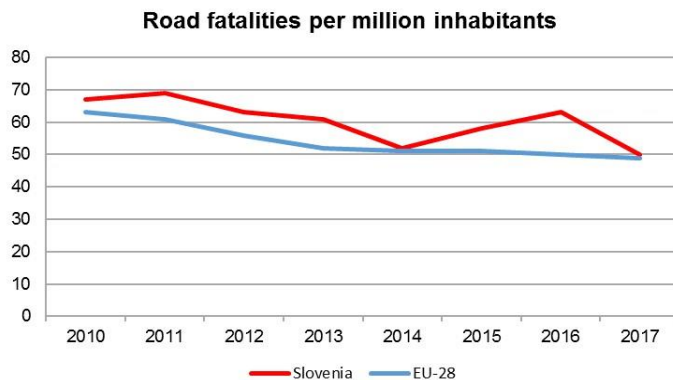
primerjavi s svojo uspešnostjo iz leta 2010 v letu 2018 izboljšala pri skoraj vseh logističnih podkazalnikih kazalnika Svetovne banke za uspešnost logistike.

Varnost v cestnem prometu

Število smrtnih žrtev v prometnih nesrečah je bilo najvišje leta 2007, ko je znašalo 146 smrtnih žrtev na milijon prebivalcev, od takrat pa se je znatno zmanjšalo. Med letoma 2001 in 2010 je Slovenija zmanjšala število smrtnih žrtev za 50 % (povprečje za EU je znašalo 43 %), med letoma 2010 in 2017 pa je število smrtnih žrtev na cestah zmanjšala še za 25 % (povprečje za EU je znašalo 20 %).

Leta 2017 je bilo zabeleženih 50 smrtnih žrtev na milijon prebivalcev, kar približno ustreza

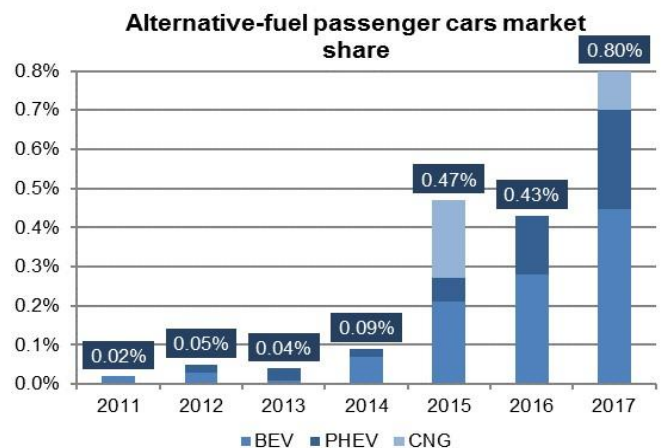
povprečju EU (49). Ker je Slovenija majhna država, je občutljiva na letna nihanja uspešnosti na področju varnosti v cestnem prometu, trende pa je mogoče opazovati le na podlagi daljših časovnih obdobj.

Vir: DG MOVE – podatki CARE

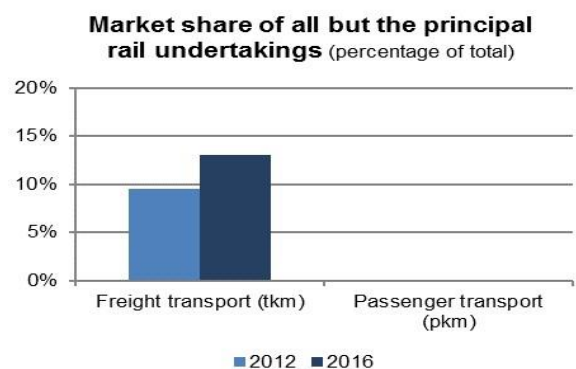
Alternativna goriva v cestnem prometu

Slovenija daje poudarek razvoju trga električnih vozil. Ocenjuje, da bo leta 2020 na cestah približno 1 % električnih osebnih vozil, leta 2030 pa 16,9 %. Z namenom doseganja pričakovanih deležev so že bili sprejeti ali načrtovani ukrepi (številne davčne oprostitve in olajšave, privlačne spodbude za nakup in uporabo električnih vozil). Po podatkih Evropskega observatorija za alternativna goriva je bilo leta 2018 v Sloveniji 5 javnih polnilnih mest na priključno električno vozilo (povprečje EU: 8). Stisnjen zemeljski plin velja za ključno alternativno gorivo za avtobuse v prihodnosti.

Odpiranje trga v železniškem sektorju

Na slovenskem trgu železniškega prometa ni večje konkurence niti v tovornem niti v potniškem sektorju. Na trgu tovornega prometa prevladuje podjetje v državni lasti (88 %), upravljavec infrastrukture in prevoznik pa nista ločena. Javna naročila storitev se še vedno oddajo z neposredno oddajo. Čeprav je bil dosežen napredek z združitvijo železniškega regulatorja z neodvisnim regulatorjem za komunikacije, še vedno ostajajo dvomi o upravni zmogljivosti regulatorja. Vir: DG MOVE Rail Market Monitoring (Spremljanje trga v železniškem prometu, vključno z domačim)

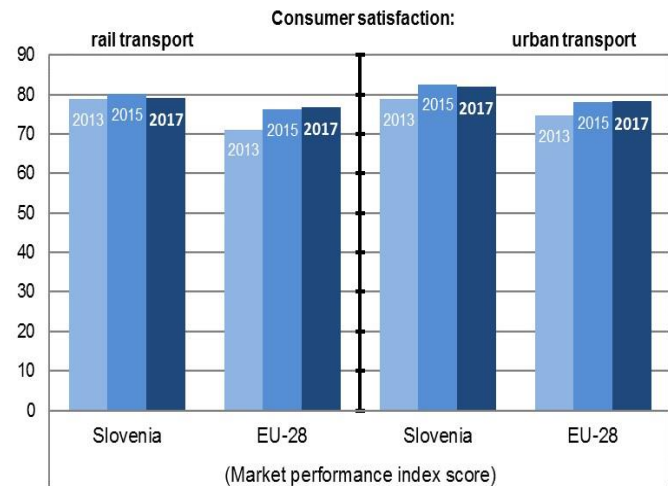

Zadovoljstvo potrošnikov z javnim prevozom

Zadovoljstvo potrošnikov z javnim prevozom je v Sloveniji visoko in precej nad povprečjem EU.

Vendar je posebna raziskava Eurobarometra iz leta 2018 o zadovoljstvu s storitvami železniškega potniškega prometa (Flash Eurobarometer 463) pokazala, da je zadovoljstvo z dostopnostjo železniških storitev za potnike z omejeno mobilnostjo še vedno pod povprečjem EU.

Vir: Pregled stanja potrošniških trgov DG JUST (sestavljene indeksi od 0 = »nizka uspešnost« do 100 = »visoka uspešnost«).

Dokončanje osrednjega omrežja TEN-T v Sloveniji

Osrednje omrežje TEN-T v Sloveniji je v cestnem delu dokončano, vendar je treba še veliko storiti, da bo dokončano tudi železniško omrežje.

Ceste	Konvencionalna železnica	Hitra železnica	Celinske plovne poti
100 %	6 %	0 %	ni relevantno

Vir: DG MOVE TENTec (Statistični podatki odražajo uradne zemljevide iz Priloge I k Uredbi (EU) št. 1315/2013. Izraz dokončan se nanaša na »obstoječo« infrastrukturo, kar ne pomeni nujno, da so infrastrukturne zahteve, kot so navedene v zgoraj omenjeni uredbi, že izvedene. Časovni okvir za dokončanje osrednjega omrežja TEN-T je leto 2030).

4.2.4 Istrska županija

Geoprometni položaj Istrske županije zaznamuje ugoden geografski položaj, tj. bližina evropskih regij in držav. Po drugi strani pa Istrska županija ni prometno dovolj dobro povezana z drugimi hrvaškimi regijami.

Kar zadeva infrastrukturo, so za Istro značilni dobro vzpostavljena osnovna komunalna infrastruktura (oskrba z vodo, distribucija električne energije, plinska infrastruktura), dobra razvejanost cestnega omrežja ter razvit sistem telekomunikacij in IKT.

Puljsko letališče lahko sprejme večja letala, zaradi ugodnih meteoroloških, tehničnih in tehnoloških pogojev pa se uporablja kot nadomestno letališče za druga hrvaška letališča in letališča bližnjih držav. Letalski promet je v turistični sezoni zelo intenziven.

Kar zadeva pomorski promet v županiji, poleg pristanišč, odprtih za javni promet, obstajajo tudi pristanišča za posebne namene, npr. pristanišča za navtični turizem. Posebnega pomena je pristanišče

v Pulju, ki ima velik potencial kot mednarodno pristanišče za križarke. Vzpostavitev pomorskega (potniškega) terminala v puljskem pristanišču je strateški projekt.

Najpomembnejša naložba na področju cestne infrastrukture v zadnjih dvajsetih letih je gradnja tako imenovane avtoceste »Y«. Avtocesta, ki se je gradila v več fazah (zadnja je v teku), pomembno vpliva na gospodarski in turistični razvoj županije.

Za izboljšanje potniškega in tovornega prometa bi bilo treba zgraditi celoten profil avtoceste vse do slovenske meje in povezati istrsko cestno infrastrukturo z avtocestami v Sloveniji (vseevropsko omrežje avtocest – TEM).³²

Tehnično zastarele in nekonkurenčne železnice so premalo povezane s hrvaškimi in mednarodnimi železnicami. Trenutna izkoriščenost železniškega prevoza potnikov in tovora je v primerjavi z drugimi oblikami prevoza majhna. Zato je za Istrsko županijo še posebej pomembno, da vzpostavi boljšo povezavo z železniškim omrežjem v Sloveniji, ki je zdaj nezadostna. Razvoj istrskih železnic je neposredno povezan z njihovo vključitvijo v slovenski in evropski železniški sistem.³³

Zaradi značilnosti istrskega gospodarstva uporaba cestne in druge infrastrukture močno niha glede na sezono. Nadaljevati je treba z naložbami v infrastrukturo, vključno z javnim prometom, ob upoštevanju potrebe po interoperabilnosti, intermodalnosti in integraciji prometnega sistema.

4.2.5 Primorsko-goranska županija

TRANSPORT IN SKLADIŠČENJE

V sektorju **(H) transport in skladiščenje** posluje 587 podjetij. Velika večina med njimi je mikro podjetij – gre za 503 podjetja ali 85,7 % podjetij. Malih, srednjih in velikih podjetij je 84, kar predstavlja 14,3 % vseh podjetij na tem področju.

Skupni prihodki v sektorju (H) transport in skladiščenje so leta 2021 znašali 633 milijonov EUR, izvoz je znašal 229 milijonov EUR, uvoz pa 35 milijonov EUR.

4.2.6 Furlanija Julijska krajina

Mobilnost in logistika sta dva temeljna okvira za opredelitev konkurenčnosti in privlačnosti ozemlja.

Obstajata dve vrsti infrastrukture:

1. gospodarska infrastruktura: deluje neposredno na razvoj ozemlja, podpira proizvodne dejavnosti in spodbuja mobilnost gospodarskih dobrin (cestna in železniška omrežja, letališča, pristanišča, plinska, električna in digitalna omrežja itd.);
2. družbena infrastruktura: deluje posredno in povečuje človeški kapital in splošno dobro počutje (šole, javna varnost, javna stanovanja, bolnišnice, športni objekti itd.).

³² Vir: Strategija razvoja Istrske županije do leta 2020, stran 129

³³ Vir: <https://www.istra-istria.hr/en/region-of-istria/general-information/traffic-infrastructure/railroad-traffic/>

Razmerje med infrastrukturami in rastjo je pozitivno, vendar je odvisno od njihove kakovosti, učinkovitosti in načina uporabe virov. Ti dejavniki vplivajo na produktivnost gospodarskega sistema, izbiro lokacije na ozemlju ter življenje in življenjski slog državljanov.

Danes vključuje nova infrastruktura, v katero bi morali vlagati tudi v Furlaniji Julijski krajini, oblikovanje in inovacije (šole, univerze, poceni in hitra digitalna omrežja ter sistemi, ki spodbujajo nova podjetja).

V primerjavi z letom 2009 se je število aktivnih podjetij v sektorju transporta in skladiščenja zmanjšalo za 23 %.

Leta 2018 je bilo aktivnih podjetij v prometu 421 v Pordenonu in 563 v Vidmu, 175 v Trstu in 131 v Gorici.

Leta 2018 je bilo aktivnih podjetij v skladiščanju 51 v Pordenonu in 133 v Vidmu, 204 v Trstu in 65 v Gorici.

Razpoložljiva infrastruktura za ustanavljanje podjetij v Furlaniji Julijski krajini obsega 9 industrijskih parkov:

- a) industrijsko območje v Gorici (<http://www.csia-gorizia.it/>),
 - b) industrijsko območje v Tržiču (http://www.csim.it/it?set_language=it),
 - c) industrijska območja Alto Friuli, Aussa Corno, Udinese in Čedad (<https://www.cosef.fvg.it/>),
 - d) industrijsko območje Ponterosso (<https://www.ponterosso.it/>),
 - e) industrijski park Carnia (<https://www.carniaindustrialpark.it/it>),
 - f) industrijsko območje Maniago (<https://www.consozionip.it/>),
- industrijsko območje Giuliana (<http://www.coselag.it/>).

Industrijski parki v Furlaniji Julijski krajini

Dodatna podporna infrastruktura:

- letališče Furlanija Julijska krajina
- pristanišča v Trstu, Tržiču in Portu Nogaru

- avtocesta Benetke–Trst vzhod
- avtocesta Videm–Trbiž
- znanstveni park Area
- znanstveni in tehnološki park »Luigi Danieli« v Vidmu
- tehnološki center »Polo tecnologico« v Pordenonu
- pristaniško razkladališče Červinjan
- pristaniško razkladališče, veleprodajni center v Pordenonu
- prometno središče Fernetiči–Trst
- tovarno parkirišče Gorica

Železniška infrastruktura v Furlaniji Julijski krajini obsega 466 km.

Avtocestno omrežje v Furlaniji Julijski krajini je v koncesiji treh upravljavcev:

- ANAS spa: upravlja avtocestno križišče RA13 Lisert–Cattinara z odcepom RA14 Opčine–Fernetiči v pokrajini Trst;
- Autovie Venete spa: upravlja avtocesto A4 Mestre–Lisert (odsek na regionalnem ozemlju: Latisana–Lisert); A23, odsek Palmanova–Videm; RA17 Villesse–Gorica; A28 Portogruaro–Pordenone; Sacile s prihodnjim nadaljevanjem proti Coneglianu (odsek na regionalnem ozemlju: Sesto al Reghena–Sacile)
- Autostrade per l'Italia: upravlja avtocesto A23, odsek Videm–Trbiž (državna meja z Avstrijo)

Regijo prečkata dva koridorja TEN-T: sredozemski in baltsko-jadranski koridor. Vzdolž teh koridorjev je treba razviti pomembna vozlišča in interesne točke. Tri suha pristanišča (Pordenone, Gorica in Červinjan ter Trst) in dve pristanišči (Tržič in Trst) ter dve obmejni železniški postaji (Tarvisio Boscoverde in Villa Opicina) s povezavo s sredozemskim koridorjem TEN-T in baltsko-jadranskim koridorjem TEN-T so takšne interesne točke. Drug pomemben koridor je naftni koridor (naftovod TransAlpine), ki povezuje

južni del Trsta z Nemčijo in Češko republiko. Projekt TRIHUB (PORT INTEGRATED TRIMODAL COMPREHENSIVE HUB) je namenjen izboljšanju železniške infrastrukture v okviru integriranega sistema upravljanja (integracija tokov pristanišča Tržič)

in z zaledjem (boljša povezava pristanišča Trst s suhimi pristanišči in povezava med suhimi pristanišči). Predvidene so precejšnje naložbe (financiranje prek Rete Ferroviaria Italiana in pristaniških organov).

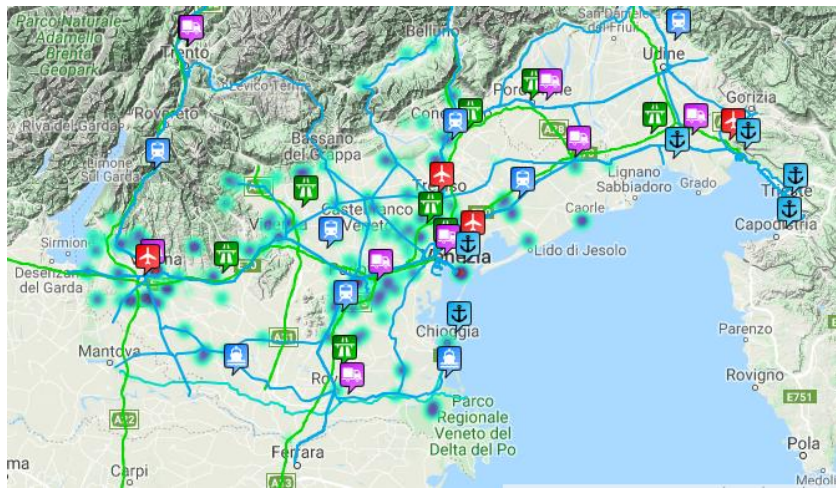
Načrtovani ukrepi v tržaškem železniškem vozlišču zajemajo naslednje lokacije:

- Trieste Campo Marzio (TSCM)
- PLT = Servola
- postaja Aquilinia
- FREEeste
- Ex-Aquila (v teku)

4.2.7 Veneto

Izboljšanje povezav na področju prometnega omrežja, cest, železnic, pristanišč, letališč in tovornih terminalov je bistven pogoj za razvoj industrijskih dejavnosti in gospodarstva Benečije. Avtoceste: 29 km na 1000 km², kar je dobra gostota cest glede na površino (italijansko povprečje je 22 km). Beneško pristanišče je eno najpomembnejših v Italiji po obsegu trgovine (več kot 4000 ladij in več kot 26,5 milijona ton blaga) in prvo izhodiščno pristanišče za križarjenja po Sredozemlju (2 milijona potnikov). Letališča: Venice-Treviso: 14 milijonov potnikov in več kot 68.000 ton blaga; Verona: 3,5 milijona potnikov in več kot 3900 ton blaga. Pretovorno pristanišče Padova je logistično središče odličnosti: 297.000 TEU, več kot 5000 vlakov. Pretovorno pristanišče Verona »Quadrante Europa« je najboljše v Evropi z več kot 765.000 TEU in več kot 13.500 vlakov.

Regija Veneto: transportna infrastruktura in logistika

Vir: Unioncamere Veneto Trail Nord Est <https://trail.unioncamereveneto.it/>

4.2.8 Avtonomna pokrajina Bolzano

Južna Tirolska leži ob evropskem koridorju Scan-Med na južni strani prelaza Brenner. Pot Brenner, ob kateri leži Južna Tirolska, je najpomembnejša kopenska trgovska pot med Italijo in srednjeevropskimi trgi. Približno 70 % blaga, s katerim se trguje na kopnem, se prevaža prek prelaza Brenner. Najpomembnejši infrastrukturni projekt na Južnem Tirolskem je trenutno predor Brenner Base (BBT), ki povezuje Italijo z Avstrijo. Ko bo dokončan, bo to najdaljši železniški predor na svetu. Novi predor, ki bo dokončan leta 2030, bo drastično skrajšal potovalne čase med Italijo in Avstrijo ter hkrati povečal zmogljivosti. Spremenil bo pravila igre tako za tovorni kot za potniški promet.

Tunnel BBT je skupaj z dostopnimi potmi zelo potrebna infrastruktura. Dejansko je današnja železniška proga že v veliki meri zasičena in ne more oskrbovati dodatnih vlakov. Poleg infrastrukturnega ozkega grla so za brennersko železnico, tako kot za vse druge čezmejne železnice, značilne tudi regulativne ovire, zaradi katerih je obratovanje dražje in počasnejše.

Poleg brennerske železnice obstaja tudi avtocesta, ki povezuje Italijo z Avstrijo in Nemčijo. Avtocesto na italijanski strani upravlja družba Autostrada del Brennero SpA. Po avtocesti poteka veliko prometa tako s tovornimi kot z osebnimi vozili. Cestni prevoz blaga je ogrožen zaradi prepovedi vožnje, ki jih izvaja avstrijska zvezna dežela Tirolska. Italija in Nemčija nasprotujeta tirolskim prepovedim in trdita, da so v očitnem nasprotju z zakonodajo EU. Evropska komisija poskuša najti rešitev s pogajanjem med Avstrijo, Nemčijo in Italijo. Tirolska prepoved vožnje vključuje prepoved vožnje ponoči in sektorsko prepoved vožnje za določeno blago. Poleg tega je na tirolski avtocesti A13 za tovorna vozila uvedena dvojna nočna cestnina.

Leta 2019 je bilo čez Brenner prepeljanih 54 milijonov ton blaga, od tega 74 % (40 milijonov ton) po cesti s približno 2,5 milijona težkih tovornih vozil. Preostalih 26 % je bilo prepeljanih po železnici. Italija je v letu 2018 čez prelaz Brenner izvozila blago v skupni vrednosti 90 milijard EUR. Glavni cilj tega blaga je bila Nemčija (61,6 %), sledili sta Avstrija (10,5 %) in Belgija (9,9 %).

4.3 Prednostna naloga 3: Raziskave in inovacije

4.3.1 Avstrijska Koroška

Pregled raziskav in razvoja. Raziskave in razvoj imajo na Koroškem velik pomen, saj skoraj 80 % raziskovalno-razvojnih dejavnosti opravijo podjetja.

Za razvoj tehnologije na Koroškem je zadolžen »BABEG«, ki je odgovoren za poslovanje na Koroškem in si prizadeva za krepitev inovacijske sposobnosti in mednarodne konkurenčnosti na vseh področjih. Poleg tega je delničar podjetij Joanneum Research Robotics, Carinthian Tech Research, Lakeside Labs, Lakeside Science & Technology Park, High Tech Campus Villach, build! Startup Center, Logistic Hub South in Wood Competence Centre.

Koroška se je mednarodno uveljavila na področju tehnologije in inovacij. Od leta 2017 je na Koroško prišlo 32 tujih podjetij.

CTR Carinthian Tech Research se ponaša z raziskovalnimi dosežki v vrednosti več kot 8 milijonov evrov. Vključil naj bi se v »Silicon Austria Labs«, raziskovalno združenje vodilnih avstrijskih regij v sektorju mikroelektronike.

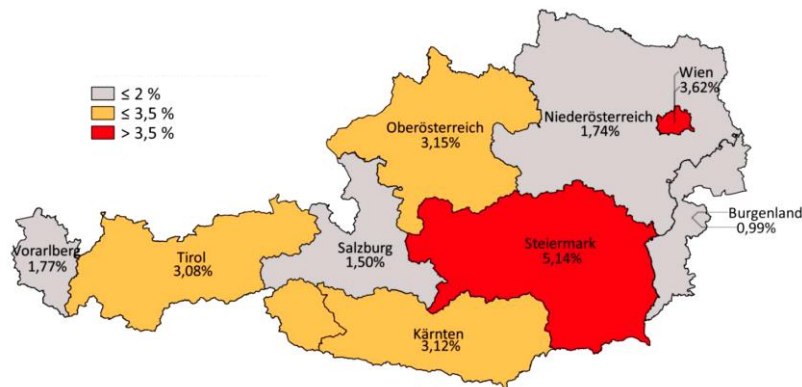
Poleg tega bo koroški raziskovalno-razvojni sektor pridobil podpiro Univerze za uporabne znanosti in Univerze Alpe Adria v Celovcu, da bi preprečili beg možganov.

»Silicon Alps Cluster« je mreža partnerjev s področja znanosti, gospodarstva in javnih organov, ki jo podpira pobuda »Silicon Austria« in deluje na področju elektronike in mikroelektronike. Sedež ima v Beljaku.

Infineon Austria, vodilno podjetje na svetovnem trgu na Koroškem, je napovedalo naložbo v višini 1,6 milijarde evrov za razvoj lokacije v Beljaku. S tem obsegom naložbe bo vzpostavljena popolnoma samodejna tovarna čipov za proizvodnjo energetskih polprevodnikov.

Po ocenah avstrijskega statističnega urada naj bi se raziskovalna kvota v letu 2018 povečala na 3,19 %, v letu 2019 pa na 3,2 %. V primerjavi z drugimi zveznimi deželami se je Koroška leta 2015 s 3,12 % uvrstila na 4. mesto. Od 2522 registracij patentov jih je 83 (3,3 %) opravila Koroška. Intenzivnost ustanavljanja novih podjetij je prvič po letu 2011 pod avstrijskim povprečjem.

Raziskovalna kvota 2015 ³⁴:

Raziskovalna kvota sicer presega cilje EU za leto 2020 (3 %), vendar je še vedno pod avstrijskim ciljem (3,75 %). Na ravni EU je Avstrija še vedno na drugem mestu za Švedsko (2016). S skoraj polovico bruto izdatkov za raziskave in razvoj vodijo podjetja, sledijo pa jim zvezna vlada in dežele.

Velika osredotočenost na instrumente tehnološkega financiranja upošteva raznolikost strukture gospodarstva in industrije ter prispeva k povečanju raziskovalnih dejavnosti in števila raziskovalnih podjetij. Programi COMET poudarjajo regionalne prednosti zaradi financiranja od spodaj navzgor, ki temelji na tehnologiji, medtem ko tematski programi omogočajo nadregionalno sodelovanje.

Sektorji in področja ukrepanja

Do leta 2030 so opredeljena tri področja ukrepanja:

- industrija in pametna specializacija
- IT in storitve
- grozdi in pametna specializacija

»Industrija in pametna specializacija« se osredotoča na proizvodni sektor, in sicer zaradi močnih mednarodnih povezav ter pomembnega prispevka v smislu raziskav in razvoja.

»IT in storitve« obravnavajo povečanje produktivnosti v storitvenem sektorju, na primer v zdravstvu in turizmu.

»Grozdi in pametna specializacija« so tretje področje ukrepanja. Grozdi so instrumenti mreženja v okviru raziskav in razvoja ter zagotavljajo pomembna izhodišča za strategije pametne specializacije, ki se osredotočajo predvsem na regionalne prednosti. Naloga politike FTI je spodbujati uveljavljena

³⁴ Vir: Statistics Austria (2017, splet); lastna grafika

podjetja glede konkurenčnosti in podpreti stalno spreminjajoče se gospodarstvo.

Izzivi in cilji. Cilj povečanja raziskovalne kvote na 3 % bruto regionalnega proizvoda do leta 2025 je bil že dosežen. Poleg tega naj bi se do leta 2020 število raziskovalnih podjetij povečalo na 25 %. Prednostna naloga je okrepiti sodelovanje med znanostjo in gospodarstvom. Vzpostavitev zmogljivosti in razširitev obstoječe infrastrukture bi morala omogočiti dostop do nacionalnih in mednarodnih programov. V lokalnem inovativnem ekosistemu raziskovalni inštituti, podjetja in izobraževalne ustanove intenzivno sodelujejo in se izmenjujejo.

Politika se bo še vedno osredotočala predvsem na podporo novoustanovljenim podjetjem in digitalizacijo. Pomembno je pomagati vodilnim podjetjem pri inovacijah ter MSP pri strukturnih spremembah in globalnem povezovanju. Koroška namerava močnejše sodelovati z univerzami, v nadaljevanju pa je treba pomagati s programi financiranja.³⁵

4.3.2 Avstrijska Štajerska

Štajerska je v zadnjih 25 letih doživela temeljite in uspešne spremembe. Prva uspešna faza preobrazbe je vključevala spremembo proizvodnje s postopkov, ki so bili usmerjeni v osnovne materiale, na tehnološko napredne izdelke in **povečane raziskovalne in razvojne dejavnosti**. Štajerska se je uspešno uveljavila kot kraj za raziskave in razvoj. Tudi število raziskovalno usmerjenih podjetij na Štajerskem se je znatno povečalo, pospešeno pa se je povečeval tudi delež štajerskih sponzorjev projektov, ki sodelujejo v mednarodnih raziskovalnih programih. Sodelovanje med univerzitetnimi raziskavami in industrijo je temelj za močan položaj na področju kooperativnih raziskav, npr. prek kompetenčnih centrov. Približno četrtnina zveznih spodbud za raziskave in razvoj za podjetja se steka na Štajersko.³⁶

Štajersko lahko označimo kot **eno vodilnih evropskih regij po skupni intenzivnosti RTRI**, tako v primerjavi z drugimi avstrijskimi zveznimi deželami kot tudi z drugimi državami. Intenzivnost raziskav in razvoja v višini 5,15 % jo uvršča med najbolj intenzivno inovativne regije v Evropi (WIBIS, Wirtschaftsbericht 2021). Leta 2019 so izdatki za raziskave in razvoj znašali 2,618 milijona EUR, kar predstavlja 5,15 % regionalnega BDP v tem letu. Štajerska podjetja so predstavljala 75,6 % izdatkov za raziskave in razvoj (WIBIS, Wirtschaftsbericht 2021).

Celotna raziskovalna infrastruktura na Štajerskem je glede na nacionalne standarde močna in vključuje pet univerz (od tega štiri v Gradcu), dve univerzi uporabnih znanosti in dva pedagoška visokošolska zavoda z več kot 55.000 študenti. Štajerska je trenutno vključena v 24 od 41 avstrijskih kompetenčnih centrov, ki združujejo raziskovalne ustanove, univerze in podjetja. Štajerski kompetenčni centri se osredotočajo na ključne lokalne teme in glavne kompetence. Na Štajerskem je zaposlenih približno 1200 ljudi, večinoma raziskovalcev. Na Štajerskem je več pomembnih neuniverzitetnih raziskovalnih inštitutov (npr. različni laboratoriji raziskovalnega združenja Christian Doppler na različnih področjih). Pri tem je pomemben akter JOANNEUM RESEARCH Forschungsgesellschaft mbH kot strokovni javni raziskovalni zavod, ki se osredotoča na aplikativne raziskave in tehnološki razvoj na področjih

³⁵ Vir: koroška vlada, Gospodarsko poročilo 2017/2018, vir: Koroška gospodarska zbornica, program za Koroško

³⁶ Vir: Gospodarska strategija Štajerske do leta 2025, Urad štajerske deželne vlade, Oddelek 12 za gospodarstvo, turizem in šport, Enota za gospodarske zadeve in inovacije, 2016

materialov, zdravja, informacijske in komunikacijske tehnologije, vode, energije in trajnosti ter na raziskave s področja gospodarstva in inovacij.³⁷

Izzivi in strateške usmeritve

Svetovno gospodarsko ravnovesje moči se spreminja zaradi vzpona (nekdanjih) držav v vzponu, ki bolj kot kdaj koli prej tekmujejo z industrijskimi zahodnimi območji pri odločanju o lokaciji zahvaljujoč tujim naložbam in širitvi dejavnosti raziskav in razvoja. Poleg tega je mogoče opaziti večplastno »novo globalizacijo«. Konkurenca ne poteka več le na ravni izdelkov, temveč tudi na ravni posameznih proizvodnih korakov, nematerialnega kapitala (raziskave in razvoj, oblikovanje, trženje itd.) in digitalnih podatkovnih tokov. Dolgo propagirana družba znanja ne bo več pomembna le na nekaterih področjih, temveč bo postala realnost za vse industrijske panoge.

Za domače gospodarstvo je ključnega pomena, da se v inovacijski proces vključijo dodatna podjetja in da se razširi spekter inovativnih storitev. Štajerska naj bi bila še posebej uspešna pri uvajanju regionalnega znanja in izkušenj pri ustvarjanju vrednosti.

Inovacije so osnova za ohranjanje ali povečevanje regionalne konkurenčnosti. To je edini način za ustvarjanje trajnostnih spodbud za rast. Razdelitev inovacijske osnove je stalni cilj. V zadnjih letih je bilo izvedenih že veliko spodbud za spodbujanje inovacij. Pojavila se je močna in dinamična sprememba oblike glede načina oblikovanja inovacijskih procesov: pristopi, kot so »odprte inovacije«, digitalizacija in individualizacija rešitev, vse večje povpraševanje po storitvah in močan časovni pritisk, zahtevajo bližino trgu, usmerjenost k strankam in prilagodljivost. Oblikovanje storitev, novi poslovni modeli, kombinacije izdelkov/storitev in družbene inovacije postajajo poleg raziskav in razvoja vse pomembnejši.

Inovacije vse bolj zahtevajo hiter prehod od rezultatov raziskav do tržnih rešitev. Zato je osrednja naloga ekonomske politike, da z ustreznimi spodbudami ustvari več inovacij izdelkov in storitev iz obstoječih rezultatov raziskav. Sodelovanje med znanostjo in industrijo je treba okrepiti tudi z mednarodnim sodelovanjem. Odpraviti je treba ovire za sodelovanje. Sočasno se z vzpostavitvijo jasne strukture izostri postopek oblikovanja instrumentov za raziskave in razvoj ter podpore inovacijam.³⁸

4.3.3 Slovenija

Slovenija je močna inovatorica, vendar je bil nedavni napredek omejen, slabosti pa ostajajo. Glede na zbirni indeks inovacijske uspešnosti iz leta 2017 Slovenija spada v kategorijo močnih inovatorjev z rezultatom tik pod povprečjem EU. Še pomembneje je, da je bila sprememba njene uspešnosti od leta 2010 do leta 2017 razmeroma skromna, saj se je povečala le za približno 1,4 % (Evropska komisija, 2018). Ena od glavnih slabosti so zmanjšani in neučinkoviti izdatki za raziskave in razvoj v javnem sektorju. **Slovenija je razmeroma šibka tudi z vidika učinkov inovacijske dejavnosti na konkurenčnost.** Ta šibkost se kaže zlasti v nizkih deležih izvoza storitev, ki temeljijo na znanju, in oseb, zaposlenih v hitro rastočih podjetjih. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 32). o

³⁷ Vir: https://www.wirtschaft.steiermark.at/cms/dokumente/12875085_160361770/c35074c9/Wirtschaftsstrategie_Stmk_2030.pdf

³⁸ Vir: Gospodarska strategija Štajerske do leta 2025, Urad štajerske deželne vlade, Oddelek 12 za gospodarstvo, turizem in šport, Enota za gospodarske zadeve in inovacije, 2016

podatkih Globalnega podjetniškega monitorja (GEM) je Slovenija dokaj neuspešna na področju poslovnega izobraževanja in prenosa tehnologij, saj je dosegla le 3,37 oziroma 4,20 točke od 9 možnih. Oboje je pod povprečjem EU (GEM, 2018).

Inovacijska uspešnost slovenskih regij je neenakomerna. Vzhodna Slovenija je zmerna inovatorica, čeprav se je njena inovacijska uspešnost sčasoma izboljšuje. Nasprotno pa je zahodna Slovenija močan inovator, vendar se njena inovacijska uspešnost zmanjšuje. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 32).

Slovenija še ni dosegla cilja glede intenzivnosti raziskav in razvoja v višini 3,0 % BDP. Naložbe Slovenije v raziskave in razvoj so nekoliko pod povprečjem EU in ostajajo odvisne od sredstev EU. Leta 2017 je bila skupna intenzivnost raziskav in razvoja v Sloveniji 1,86 % BDP. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 32).

Delež inovativnih podjetij v Sloveniji se zmanjšuje in zaostaja za povprečjem EU. V obdobju 2014–2016 je 40 % vseh podjetij v Sloveniji izvajalo inovacijske dejavnosti, v obdobju 2012–2014 pa je bil ta delež za 6 odstotnih točk višji. Če pogledamo deleže po posameznih segmentih podjetij, ugotovimo, da je le približno 34 % malih podjetij izvajalo inovacijske dejavnosti, medtem ko ta delež pri velikih podjetjih naraste na 80 % (Statistični urad Republike Slovenije). Delež zaposlenosti v hitro rastočih podjetjih znotraj inovativnih sektorjev je precej pod povprečjem EU. V Sloveniji je bilo v hitro rastočih podjetjih v inovativnih sektorjih zaposlene le 3,2 % delovne sile, medtem ko je bilo povprečje EU 4,8 %. To kaže na pomanjkanje dinamike, ki je še posebej izrazito v inovativnih delih gospodarstva (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 33).

Večina MSP v Sloveniji ima nizko inovacijsko zmogljivost. Običajno so slabo vključena v domače, regionalne ali mednarodne grozde, z majhnim potencialom za privabljanje kritične mase naložb in razvoj obsežnih inovacij. Pomanjkanje ustrezno opremljenih raziskovalno-razvojnih enot v MSP (nizka absorpcijska sposobnost) resno omejuje možnosti za sodelovanje med znanostjo in industrijo. Le 19,9 % slovenskih podjetij sodeluje z državnimi, javnimi ali zasebnimi raziskovalnimi ustanovami. Z visokošolskimi ustanovami sodeluje 14,4 % slovenskih podjetij (Evropska komisija, 2014). Raziskovalni interesi večine slovenskih (malih) podjetij so usmerjeni v zmanjševanje stroškov in relativno rutinske izboljšave njihovih procesov. Njihovi oddelki za »raziskave in razvoj« ali razvoj večinoma izvajajo rutinske postopke, kot sta nadzor kakovosti in testiranje. Vlaganje v znanje se ne obravnava kot del njihove konkurenčne strategije. Nasprotno pa so podjetja iz zelo vplivnih srednje- in visokotehnoloških segmentov (npr. avtomobilski sektor, strojništvo) intenzivneje vključena v povezave med znanostjo in industrijo. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 33).

4.3.4 Istrska županija

Žal na ravni Istrske županije ni konkretnih uradnih podatkov o raziskavah in inovacijah. Vendar so trendi na Hrvaškem prisotni in vidni tudi v Istrski županiji.

Po mnenju Evropske komisije³⁹ bi naložbe v javne in zasebne raziskave in razvoj ter digitalizacijo pomagale podpreti inovacijsko sposobnost gospodarstva, če bi delovale v sinergiji z naložbami v izobraževalni sistem za izboljšanje usposobljenosti ljudi.

Julija 2018 so bile uzakonjene nove davčne spodbude, ki temeljijo na vlaganju. Pričakovalo se je, da bodo nova pravila pozitivno vplivala na uspešnost raziskav in razvoja ter inovacije, saj se osredotočajo na segmente z najbolj izrazitim primanjkljajem naložb v raziskave in razvoj – mala in srednje velika podjetja ter temeljne raziskave.

Hrvaška je nastajajoča inovatorica⁴⁰, ki zmanjšuje razliko do vodilnih držav inovator v EU. Skupna intenzivnost raziskav in razvoja v bruto domačem proizvodu (BDP) se je povečala z 0,83 % leta 2015 na 1,25 % leta 2020. To je še vedno pod povprečjem EU (2,32 %). Izziv ostaja bolj uravnotežena regionalna porazdelitev izdatkov za raziskave in razvoj.

Okvirne pogoje za podjetja, da bi ta lahko inovirala in vlagala v raziskave in razvoj, je treba dodatno izboljšati.

Leta 2020 so se izdatki podjetij za raziskave in razvoj povečali na 0,6 %, vendar je to v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 1,53 %, še vedno nizko. Podpora javnega sektorja podjetjem je še posebej nizka. Leta 2019 je znašala 0,038 % v primerjavi s povprečjem EU, ki je znašalo 0,196 %. Od leta 2018 so bili opaženi znaki znatnega relativnega povečanja.

Za izboljšanje teh pogojev in spodbujanje poslovnih inovacij je reforma mehanizma za okrevanje in odpornost usmerjena v spodbujanje zasebnega sektorja k povečanju intenzivnosti naložb v raziskave in razvoj (s shemo davčnih spodbud in njenim pravnim okvirom).

Hrvaška še naprej ustvarja znanstvene rezultate skromne kakovosti in si prizadeva za spodbujanje znanstveno-poslovnega sodelovanja. Javni izdatki za raziskave in razvoj, ki jih financirajo podjetja (% BDP), so še vedno zelo nizki.

Da bi spodbudili⁴¹ prenos znanja in komercializacijo inovacij, načrt za mehanizem za okrevanje in odpornost med drugim vključuje: obsežne reforme, preoblikovanje sistema financiranja univerz in javnih raziskovalnih organizacij ter izboljšanje učinkovitosti podpornih programov za raziskave in razvoj ter inovacije.

4.3.5 Primorsko-goranska županija

Hrvaški raziskovalni in inovacijski sistem se je v zadnjem desetletju razvil v kompleksen sistem različnih institucij in ukrepov, ki so usmerjeni v ustvarjanje rasti, ki temelji na inovacijah. Eden od strateških ciljev Hrvaške v skladu s strategijo Evropa 2020 je izboljšati znanstveno odličnost. Glede na ta cilj, tj. povečanje mednarodne prepoznavnosti in ugleda hrvaške znanstvene skupnosti, pa tudi razvoj gospodarstva in družbe kot celote, je Državni svet za znanost sprejel merila za ustanovitev znanstvenih centrov odličnosti. Namen znanstvenih centrov odličnosti je nadaljnji razvoj hrvaške znanosti in njena vključitev v evropski raziskovalni prostor ter spodbujanje sodelovanja v raziskovalnih programih EU in drugih mednarodnih programih.

³⁹ Vir: Evropska komisija: Poročilo po županijah za Hrvaško 2019, SWD(2019) 1010 končno

⁴⁰ Vir: Evropska komisija: Poročilo po županijah za Hrvaško 2022, SWD(2022) 613 končno

⁴¹ Vir: Evropska komisija: Poročilo po županijah za Hrvaško 2022, SWD(2022) 613 končno

4.3.6 Furlanija Julijska krajina

Furlanija Julijska krajina je ena najbolj dinamičnih italijanskih regij na področju raziskav in inovacij⁴².

Leta 2016 so skupni izdatki za raziskave in razvoj predstavljali 1,57 % (tretji najvišji rezultat med italijanskimi regijami) regionalnega BDP (Eurostat, 2019), kar je več od italijanskega povprečja (1,37 %), vendar še vedno pod evropskim povprečjem (2,04 %), (Eurostat 2019).

Znesek regionalnih izdatkov za raziskave in razvoj je predstavljal približno 2,5 % nacionalnih naložb v raziskave in razvoj: približno 582 milijonov EUR (Eurostat, 2019), od tega 45 % v javnem sektorju (sektor države, visokošolski sektor) in 55 % v zasebnem sektorju (sektor podjetij, zasebni neprofitni sektor).

Znanstveni in inovacijski sistem (SiS) Furlanije Julijske krajine vključuje številne pomembne javne in zasebne organizacije in je »znanstvena mreža odličnosti«, ki spodbuja vrednotenje znanstvenega potenciala v gospodarske in družbene namene. Regija gosti večsektorske znanstvene in tehnološke parke, kot so znanstveni park AREA, član mreže OpenLab, ter druge posrednike inovacij in certificirane inkubatorje, kot so znanstveni in tehnološki park Luigi Danieli v Vidmu, tehnološki pol Pordenone, konzorcij Innova FVG in BIC Incubatori Srl.

K ustvarjanju zelo ugodnega okolja za razvoj inovacij in prenos tehnologij prispevajo tudi drugi subjekti, na primer univerzi v Trstu in Vidmu, Visoka mednarodna šola za napredne študije (SISSA), tržaška šola za menedžment MIB, raziskovalni center ELETTRA Sincrotrone Trieste ter številne vrhunske, tudi mednarodne raziskovalne organizacije, ki delujejo predvsem na področju znanosti o življenju, fizike, matematike, okolja, tehnike ter humanistike in družbenih ved.

Patentna dejavnost je razpršena: leta 2012 je bilo prijavljenih 217 patentov EPO na milijon prebivalcev, kar je veliko več v primerjavi z italijanskim (60) in evropskim povprečjem (113).

V Furlaniji Julijski krajini je 231 registriranih inovativnih novoustanovljenih podjetij in 33 inovativnih malih in srednje velikih podjetij, ki delujejo v gonilnih sektorjih storitev, proizvodnje programske opreme in svetovanja na področju informacijske tehnologije, raziskovalnih in razvojnih dejavnosti, informacijskih storitev in študij, svetovanja, industrije (računalniški, elektronski, električni in optični izdelki, stroji) (2019 Centro Studi CCiaa di Pordenone-Udine).

4.3.7 Veneto

Regionalni zakon z dne 18. maja 2007, št. 9 v členu 13 določa vodilna načela regionalnega načrtovanja za inovacije. V procesu razvoja RIS3 Veneto so se načela na ravni regionalnih inovacijskih politik križala s politikami skupnosti in potrebami ozemlja na področju raziskav in inovacij.

⁴² Viri:

Naložbe v Furlaniji Julijski krajini, <http://www.investinfvg.it/cms/it/>
Evropska komisija, Regionalno poročilo za FJK, <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/friuli-venezia-giulia>

Opredeljena so bila štiri področja pametne specializacije – pametna pridelava agroživil, pametna proizvodnja, ustvarjalne industrije in trajnostno življenje.

Pametna pridelava agroživil

Glede na scenarije, ki se bodo v prihodnjih nekaj letih oblikovali na energetske-okoljskem področju in ki za Evropo predvidevajo bistveno spremembo v gospodarskem izkoriščanju podeželja, je beneški raziskovalni sistem načrtoval več možnih ukrepov za izboljšanje in inovacije primarnih sistemov pridelave rastlinskih in živalskih produktov ter procesov, povezanih z njihovo predelavo, preoblikovanjem in konzerviranjem. Cilj je prispevati k zagotavljanju zadostnih zalog varnih, zdravih in visokokakovostnih proizvodov ter drugih bioloških proizvodov z razvojem visoko trajnostnih, varnih in učinkovitih primarnih proizvodnih sistemov, tudi zato, da se pospeši prehod na trajnostno evropsko biogospodarstvo. Podobno bo moral biti beneški sistem sposoben izkoristiti in izboljšati tudi tista proizvodna območja, ki niso namenjena prehrani, in preostala območja z večjo dodano vrednostjo.

Pametna proizvodnja

Razvoj avtomatizacije in novih organizacijskih modelov v smeri inteligentnih in naprednih proizvodnih in oblikovalskih sistemov se ponaša z vrsto izkušenj, ki lahko zagotovijo zanimive aplikacije v različnih industrijskih sektorjih (poleg napredne mehanike), kot so na primer rafiniranje in predelava materialov, kemikalije ter proizvodnja električne in elektronske opreme. Spodbujevalne tehnologije so najpogostejši raziskovalni kontekst ter prinašajo večje posledice in uporabnost tako kot proizvodni element kot tudi takrat, ko služijo različnim proizvodnim sistemom. Koncept »inteligentne tovarne« je tudi ena od glavnih dejavnosti, ki so v interesu regije: nadzorni sistemi, ergonomski proizvodni prostori, industrijska robotika, simulacije in napredne računske aplikacije.

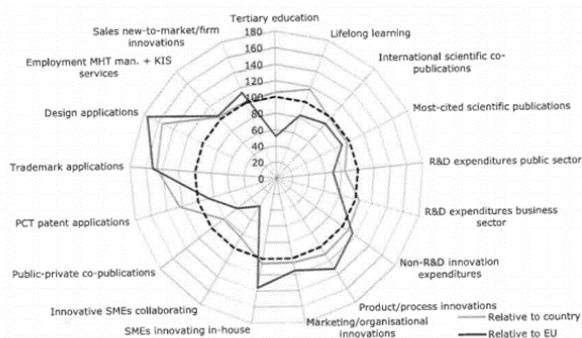
Ustvarjalne industrije

Nenehna potreba po inovacijah v proizvodnji, ki jo ustvarjajo številni dejavniki, kot so tesna povezava s spreminjajočimi se pričakovanji in preferencami potrošnikov, hiter tehnološki napredek in globalna konkurenčnost, zahteva celovite odgovore. Oblikovanje izdelkov, preučevanje materialov, proizvodni procesi, dobavna veriga, komunikacija in blagovna znamka so kapital znanja, ki je že prisoten v regionalnem sistemu. Raziskovalni ukrepi, načrtovani v korist tega specializiranega sektorja, so usmerjeni predvsem v razvoj novih materialov (z uporabo biotehnologij in nanotehnologij), inovacije ustvarjalnih in trajnostnih proizvodnih procesov ter izboljšanje izdelkov. Ciljno usmerjen razvoj in uvajanje novih tehnologij ne bi smela biti le prednost za proizvodnjo, temveč bi morala ponuditi rešitve, ki bi spodbujale izvirnost izdelkov in zadovoljstvo strank. Pomembna so na primer nova okolja za prikazovanje izdelkov, 3D vizualizacija in virtualna ali razširjena okolja, nova orodja za spletno trženje, skupni digitalni prostori ter multimodalna in ustvarjalna interakcija.

Trajnostno življenje

To področje specializacije, ki je nedvomno najbolj multidisciplinarno, vključuje povezovanje spodbujevalnih tehnologij, IKT in naprednih materialov predvsem s potrebami, ki izhajajo iz družbe in njenih izzivov. Zlasti energetska učinkovitost, varnost in okoljska/urbanistična preobrazba/regeneracija/obnova, stanovanjski pogoji in izboljšanje kulturne dediščine so smernice, ki motivirajo raziskovalne dejavnosti. Ta vprašanja, katerih cilj je izboljšati blaginjo mest in njihovih prebivalcev, upoštevajo pojave, kot so aktivno staranje, opuščanje industrijskih območij ali nedavne naravne nesreče, ki predstavljajo izzive, s katerimi se bo Veneto soočal v prihodnjih letih.

Glede na evropski regionalni pregled stanja je v nadaljevanju predstavljeno stanje na področju inovacij v regiji Veneto.

4.3.8 Avtonomna pokrajina Bolzano

Južna Tirolska bo še naprej vlagala v nenehno spodbujanje inovacij in napredka, da bi lahko ponudila visoko usposobljene strokovnjake, privlačna delovna mesta in možnosti za nadaljnje usposabljanje. V obdobju od leta 2007 do 2017 je regija zabeležila 100 javno financiranih projektov. Zato Južna Tirolska je in bo še naprej privlačno gospodarsko in življenjsko okolje z odličnimi obeti.

Leta 2018 je bilo na Južnem Tirolskem za notranje raziskovalne in razvojne dejavnosti porabljenih 207,8 milijona EUR. V primerjavi z letom 2017 so se izdatki povečali za 44,2 milijona EUR (+27,0 %). To povečanje je mogoče pripisati povečanju kapitalskih izdatkov podjetij. Zasebna podjetja so ustvarila 63,3 % teh izdatkov, preostanek pa si delijo državne in neprofitne ustanove (20,8 %) ter univerze (15,9 %).

Leta 2018 je bila Južna Tirolska kot celota pod nacionalnim in evropskim povprečjem na področju raziskav in razvoja. Delež raziskav in razvoja v pokrajini Bolzano je dosegel vrednost 0,84 %, kar je še vedno daleč od ciljev strategije »Evropa 2020«, katere cilj so bile naložbe v raziskave in razvoj v višini 3 % bruto domačega proizvoda (BDP). To je znak, da je na tem področju pred pokrajino še veliko dela. Vedno večja skupnost, ki trenutno šteje približno 900 raziskovalcev, podjetnikov, novoustanovljenih podjetij in študentov, je osredotočena na inovacije na Južnem Tirolskem in se imenuje NOI Techpark. Z veliko mreženja in široko paleto storitev inovacijsko središče pomaga pri zagonu raziskovalno-razvojnih projektov, spodbuja nove talente in zagonska podjetja ter skrbi, da so lokalna podjetja primerna in konkurenčna za prihodnost.

4.4 Prednostna naloga 4: Trg dela, izobraževanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja

4.4.1 Avstrijska Koroška

Trg dela. Stopnja brezposelnosti se je znatno zmanjšala in je za 18,3 % nižja kot v prejšnjih letih. Število zaposlenih se je v primerjavi s prejšnjim letom povečalo za 2 %.

Razvoj trga dela se v zadnjih 10 letih stalno povečuje. Medtem delež žensk na Koroškem še vedno presega avstrijsko letno povprečje. Še vedno pa obstaja precejšnja vrzel na področju dohodkovne ravni.

Od leta 2016 se stopnja brezposelnosti na Koroškem zmanjšuje, letno povprečje 2022 je znašalo približno 5 % v primerjavi z 8 % leta 2021. Tudi brezposelnost mladih, ki je na Koroškem izziv, se vztrajno zmanjšuje.

Če povzamemo, je dinamika trga dela kljub pandemiji korone, hitro rastočim cenam surovin in pretirano visokim cenam energije izjemno pozitivna.⁴³ V naslednjem mesecu se približujemo polni zaposlenosti.

Brezposelnost. Strukturni razvoj trga dela še vedno predstavlja izziv z vidika kvalifikacij in dolgotrajno brezposelnih oseb.

Izobraževanje in usposabljanje. Znanje in spretnosti so v storitveni družbi, za katero je značilen trg dela, ključni dejavniki konkurenčnosti in produktivnosti. Bistveni vpliv na poklicno pot in »zaščito« pred brezposelnostjo je odvisen od stopnje izobrazbe. Nezadostne kvalifikacije povzročajo družbene in gospodarske preglavice, na primer pomanjkanje mlade visokokvalificirane delovne sile, izgubljeno gospodarsko rast in tudi izgubo produktivnosti. Zaradi tega imajo kvalifikacije in naložbe velik vpliv na privlačnost in razvoj poslovne lokacije. Koroška se osredotoča predvsem na »vajeništvo in maturo«, vzpostavitev novih študijskih programov, širitev celovške univerze Alpe-Adria na tehnični sektor ter obsežno ponudbo izobraževanja in usposabljanja odraslih.

Za inovacije, gospodarsko rast in obvladovanje izzivov digitalizacije so nujno potrebni dobro usposobljeni, kvalificirani in motivirani zaposleni. Poleg tega je treba podjetniško miselnost vključiti v naš šolski sistem.

Novo inovativne izdelke, tehnologije in storitve je mogoče razviti le ob podpori usposobljenega osebja.
44

Izzivi in cilji. Demografski trendi na Koroškem kažejo, da se bo število prebivalcev do leta 2050 drastično zmanjšalo. Posledice bodo nizka gospodarska rast, naraščajoči stroški infrastrukture, pomanjkanje kvalificirane delovne sile ter ustanavljanja in širitve podjetij. Zato se je treba osredotočiti na izobraževanje kvalificirane delovne sile, za kar je potreben akcijski načrt. Z vzpostavitvijo novih študijskih programov se bo na primer okrepila poslovna lokacija, čemur bo sledilo digitalno preoblikovanje, pomanjkanje kvalificirane delovne sile v tehničnem in informacijskem sektorju pa bo preprečeno.

Tesno povezovanje gospodarstva in poklicnih šol bo privedlo do višje ravni vajeništva in njegove podobe. Podjetništvo in gospodarstvo bi bilo treba vključiti v učne načrte, zato je mogoče posredovati ekonomske korelacije.

Nenazadnje pripravništva in programi financiranja podpirajo čim hitrejšo vključitev priznanih beguncev na trg dela.⁴⁵

⁴³ Vir: Kärntner Arbeitsmarkt » Alle Daten | AMS

⁴⁴ Vir: koroška vlada, Gospodarsko poročilo 2017/2018, vir: Koroška gospodarska zbornica, program za Koroško

⁴⁵ Vir: Koroška gospodarska zbornica, program za Koroško

4.4.2 Avstrijska Štajerska

Letno povprečje za leto 2021 je bilo 523.241 (WIBIS, Wirtschaftsbericht 2021) delavcev, od tega 109.265 (Österreichische Sozialversicherung) tujih delavcev. Registriranih je bilo 37.179 brezposelnih oseb (za 10.731 oseb manj v primerjavi s prejšnjim letom). Leta 2021 je stopnja brezposelnosti znašala 6,5 %, kar je pod avstrijskim povprečjem (8,0 %). Istega leta je bila stopnja brezposelnosti mladih (do 25 let) na Štajerskem 9,4 %, stopnja brezposelnosti starejših brezposelnih (50+) pa 8,2 % (izračunano po nacionalni metodi) (Steiermark Arbeitsmarkt 2021).⁴⁶

Dobro usposobljeni in predani »umi« so odločilen dejavnik za sedanji razvoj gospodarskih lokacij. Usposabljanje poteka prek sodelovanja med podjetjem in poklicno šolo v okviru dualnega sistema. Druga oblika so terciarne izobraževalne ustanove z univerzami in strokovnimi šolami, ki jih je na Štajerskem v izobilju.

Država zagotavlja visoko kakovost življenja in dobre pogoje za razvoj na znanju temelječe proizvodne družbe. Veliko število tehničnih raziskovalnih in izobraževalnih ustanov ter raznolikost znanstvenih disciplin sta za Štajersko lokacijska prednost, ki ima v Evropi redko vrednost. Več kot polovica raziskovalcev tehničnih univerz v Avstriji dela in poučuje na Štajerskem. Vendar pa se univerze soočajo tudi z izzivi, zlasti v zvezi z različnimi oblikami »bega možganov«.⁴⁷

Izzivi in strateške usmeritve

Potencial zaposlenih v štajerskih podjetjih je mogoče v prihodnosti v celoti izkoristiti le na podlagi jasne zavezanosti k spodbujanju tehnologije in inovacij ob zagotavljanju kvalificiranega usposabljanja in pospeševanju mrež, ki povezujejo raziskave in gospodarsko prakso. Pravila igre niso več enaka kot na prelomu stoletja. Gospodarstvo in družba se nenehno spreminjata, kar zahteva dosledno prilagajanje glede na značilnosti lokacije. Interdisciplinarno in sodelovalno delovanje, ki se na primer izraža v procesih »odprtih inovacij«, postaja vse pomembnejše. Izzive in priložnosti je mogoče prepoznati z odprtim obravnavanjem dolgoročnih trendov, te priložnosti pa je treba izkoristiti, da bi se v svetovni konkurenci pozicionirali kot inovativna in prilagodljiva lokacija.

Upad rodnosti in daljšanje pričakovane življenjske dobe vodita v naraščanje števila starejšega prebivalstva. Te demografske spremembe neposredno vplivajo na podjetja: ljudje ostajajo dlje časa v delovnem procesu, saj je mladih vedno manj. Celoten razpoložljivi potencial delovne sile je treba v večji meri izkoristiti, da bi se s pametnim usposabljanjem in programi nadaljnega usposabljanja zoperstavili pomanjkanju strokovnjakov. Demografski razvoj poteka v različnih regijah neenakomerno. Število prebivalcev v mestih in bližnjih območjih narašča, medtem ko na obrobni območjih opažamo upadanje števila prebivalcev in prekomerno staranje. Za podeželska območja je postalo ključni izziv obdržati kvalificirane delavce in ostati privlačna poslovna lokacija.

Obsežne migracije in velik dotok beguncev predstavljajo nove izzive tudi za Štajersko. Udeležba na trgu dela je bistvena oporna točka za vključevanje v družbo. Štajerska podjetja imajo pomembno vlogo,

⁴⁶ Vir: https://wibis-steiermark.at/fileadmin/user_upload/wibis_steiermark/studienpool/Wirtschaftsbericht%202021.pdf

⁴⁷ Vir: Gospodarska strategija Štajerske do leta 2025, Urad štajerske deželne vlade, Oddelek 12 za gospodarstvo, turizem in šport, Enota za gospodarske zadeve in inovacije, 2016

saj se odpirajo ljudem z različnimi izkušnjami, kulturnimi ozadji in kompetencami ter usmerjeno izkoriščajo s tem povezane priložnosti za gospodarski razvoj in inovacije.

Usposobljena delovna sila je eden najpomembnejših virov v družbi, ki se osredotoča na proizvodnjo in storitve, temelječe na znanju. Razpoložljivost kvalificiranih delavcev je odločilna za zmogljivost gospodarstva. Povpraševanje po strokovnjakih že danes predstavlja izziv in se bo v prihodnjih letih zaradi demografskega razvoja in sprememb družbenih vrednot še povečalo. Zato je krepitev človeškega potenciala ključnega pomena.

Število strokovnjakov na tehničnih področjih se bo zaradi demografskih procesov še naprej zmanjševalo, če se ne bodo izvajali protiukrepi. Reforma izobraževalnega sektorja zahteva jasne spremembe, ki jih je mogoče uresničiti le v partnerstvu z vsemi vpletenimi stranmi in se nanašajo zlasti na izobraževalno politiko zvezne vlade in države. Posodobitev izobraževalnega sistema, vključno z doslednim spodbujanjem individualnih potencialov že v predšolskem obdobju, spodbujanjem tehničnih in znanstvenih interesov z državnimi in zveznimi pobudami ter povečanjem privlačnosti ustreznih študijskih smeri je prav tako pomembna kot spodbujanje podjetniške miselnosti v šolstvu in posodobitev izobraževanja učiteljev, npr. z modularizacijo učiteljskih poklicev ali povezovanjem vajeništva z visokošolskim izobraževanjem (matura). Največji potencial se skriva v premagovanju tradicionalnih poklicnih poti usposabljanja, ki so še danes odvisne od spola. Kakovostno, usklajeno izobraževanje in poklicna usmeritev sta lahko pri tem pomemben instrument.⁴⁸

4.4.3 Slovenija

Slovenija ima na splošno dobro delujoč izobraževalni sistem, vendar bi ga bilo mogoče na nekaterih področjih izboljšati in ohraniti za prihodnost. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 28).

Zakon o vajeništvu, ki velja od decembra 2017, poskuša povezati izobraževanje in praktične izkušnje.

Do oktobra 2018 je bilo od približno 12.000 dijakov v poklicnem izobraževanju in usposabljanju le 186 vpisanih v enega od osmih različnih programov, ki povezujejo delovne izkušnje z izobraževanjem v razredu. 20 % učnih načrtov je prilagodljivih, zaradi česar je vajeništvo mogoče prilagoditi zahtevam trga dela. Po podatkih ministrstva za izobraževanje so glavna odvrtilna okoliščina za večjo udeležbo v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ali vajeništvu nizke plače. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 28)

Znanje in spretnosti niso dovolj prilagojeni sedanjim in prihodnjim potrebam gospodarstva.

Struktura študentov, vpisanih v izobraževalne programe, in spretnosti delavcev se le počasi prilagajajo spremembam na trgu dela. Bralne, matematične in digitalne spretnosti starejših generacij ter ljudi z nizko stopnjo izobrazbe so razmeroma slabe (Vlada Republike Slovenije, 2017). Glede na raziskavo med podjetji iz leta 2017 se 64 % podjetij v Sloveniji srečuje s težavami pri iskanju ustrezno usposobljenega kadra (SPIRIT, 2017). Razlike v stopnjah brezposelnosti med sektorji so v primerjavi z drugimi državami EU razmeroma velike, kar bi lahko kazalo na sektorska neskladja v ponudbi in povpraševanju po delovni sili. Tesnejše povezave med delodajalci in izobraževalnim sektorjem ter naložbe v boljšo usklajenost

⁴⁸ Vir: Gospodarska strategija Štajerske do leta 2025, Urad štajerske deželne vlade, Oddelek 12 za gospodarstvo, turizem in šport, Enota za gospodarske zadeve in inovacije, 2016

izobraževalnih programov s potrebami trga dela bi lahko prispevale h krepitvi ustreznosti znanj in spretnosti delovno sposobnega prebivalstva na trgu dela ter k boljšemu usklajevanju povpraševanja in ponudbe delovne sile. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 28).

Uspešnost trga dela se še naprej izboljšuje, čeprav so nekateri izzivi še vedno prisotni. Stopnji aktivnosti in zaposlenosti sta se v letu 2018 še naprej povečevali in trenutno znašata 79,7 % oziroma 75,5 % (3. četrletje 2018). Stopnja brezposelnosti znaša 5,2 % (3. četrletje 2018) in je blizu ravni iz obdobja pred krizo.

Dolgoročna brezposelnost je še vedno nad ravno pred krizo in skoraj polovica brezposelnih, starejših od 50 let, je zunaj trga dela že dve leti ali več. (Vir: Evropska komisija, Poročilo o državi za Slovenijo, februar 2019, str. 26).

4.4.4 Istrska županija

Razmere na trgu dela in v izobraževanju v Republiki Hrvaški vplivajo na Istrsko županijo. Po mnenju Evropske komisije⁴⁹ so načrtovane reforme za izboljšanje kakovosti in ustreznosti srednjega poklicnega, višjega in visokega izobraževanja ter izobraževanja odraslih za trg dela. Cilj je izvajanje politik trga dela in razvijanje ustreznih znanj in spretnosti, ki ustrezajo trenutnemu povpraševanju na trgu dela. Prav tako je prednostna naloga razvoj spretnosti, potrebnih za zeleni in digitalni prehod. Obstaja neskladje med izobrazbo in spretnostmi diplomantov ter potrebami trga dela. Razlog za takšno stanje je prevelik poudarek na teoretičnem znanju in premajhen razvoj praktičnih spretnosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Hkrati se načrtujejo reforme za razvoj predšolske vzgoje, podaljšanje časa obveznega pouka ter boljše usklajevanje sekundarnega in terciarnega izobraževanja ter izobraževanja odraslih s potrebami trga.

Trg dela v Istrski županiji se odlikuje po dinamičnosti ponudbe in povpraševanja po delovni sili ter nižji stopnji brezposelnosti (v primerjavi z drugimi hrvaškimi županijami). Povprečna stopnja brezposelnosti v letu 2021 je bila 3,8 %. Vendar so se v fazi rasti istrskega gospodarstva vsi gospodarski sektorji soočali s pomanjkanjem kvalificirane delovne sile. Prav tako sta za županijo značilni nizka stopnja mobilnosti delovne sile in sezonsko zaposlovanje.

V primerjavi s povprečjem Republike Hrvaške je v Istrski županiji⁵⁰ podpovprečen delež prebivalstva brez dokončane ali z nedokončano osnovno šolo in nadpovprečen delež izobraženega prebivalstva z dokončano srednjo in visoko šolo.

Hrvaška je ena od držav članic EU z največjo udeležbo v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Večina programov začetnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja traja tri ali štiri leta.⁵¹

Poleg spodbujanja dualnega sistema izobraževanja Puljska županijska zbornica v sodelovanju z delodajalci in šolami izvaja številne dejavnosti, da bi učence motivirala za vpis v poklicno usposabljanje. Vendar je zanimanje za poklicno usposabljanje, zlasti za triletno programe, še vedno zelo majhno.

⁴⁹ Vir: Evropska komisija: Poročilo po županijah za Hrvaško 2022, SWD(2022) 613 končno

⁵⁰ Vir: Strategija razvoja Istrske županije do leta 2020, stran 169

⁵¹ Vir: CEDEFOP (2020): Poklicno izobraževanje in usposabljanje na Hrvaškem

Zato so večji vpis v te programe potrebna dodatna prizadevanja in promocija. To je dolgoročen proces, v katerem morajo sodelovati ne le institucije in delodajalci, temveč tudi dijaki in njihovi starši.

Istrska županija se bo morala v prihodnjih letih soočiti s kar nekaj izzivi⁵². Treba se bo hitreje in učinkoviteje prilagajati potrebam trga dela in izobraževanja. Uvesti bo treba inovativne metode izobraževanja in vseživljenjskega učenja ter politiko zaposlovanja in upravljanja človeških virov.

4.4.5 Primorsko-goranska županija

Brezposelne osebe – 31. maja 2022 je bilo v Primorsko-goranski županiji 6216 brezposelnih oseb, kar je 546 manj kot prejšnji mesec in 2172 brezposelnih oseb manj kot maja 2021. Od skupnega števila brezposelnih v maju 2022 je bilo 3512 brezposelnih žensk (56,5 %) in 2704 brezposelnih moških (43,5 %).

Med vsemi brezposelnimi osebami maja 2022 je bilo 812 oseb (ali 13,1 %) brez delovnih izkušenj, kar je 16,4 % manj kot maja 2021. Preostalih 5404 oseb (86,9 %) je imelo predhodne delovne izkušnje. Od tega je bilo 3045 (56,3 %) žensk in 2359 (43,7 %) moških.

Glede na dejavnost je največ oseb pred prijavo v evidenco brezposelnih delalo v trgovini (926 ali 17,1 %), v dejavnostih nastanitve ter priprave in strežbe hrane (723 ali 13,4 %) in v predelovalni industriji (691 ali 12,8 %).

Zaposlene osebe. Skupno število zaposlenih na dan 31. maja 2022 je v Primorsko-goranski županiji štelo 116.123, od tega je 55.409 žensk (47 %).

Na Hrvaškem je največ zaposlenih v naslednjih dejavnostih: trgovina – 21,33 %, predelovalna industrija – 17,32 %, turizem in gostinstvo – 11,92 %, gradbeništvo – 11,30 %, transport in skladiščenje – 9,98 %, strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti – 8,44 % in vse ostale dejavnosti – 19,69 %.

Izobraževanje je ključnega pomena za uspeh družbe. Primorsko-goranska županija je ustanoviteljica 59 osnovnih šol. Univerza na Reki je sodobna evropska univerza in središče odličnosti, katere vpliv presega meje regije. S skupno 11 fakultetami in 4 oddelki je raziskovalno, znanstveno in izobraževalno usmerjena univerza, ki podpira družbeni in gospodarski razvoj v skupnosti, mestu Reka in širši regiji.

Vseživljenjsko izobraževanje

Usmerjenost v vseživljenjsko učenje je strateška zaveza Učiteljišča na Reki. Z namenom vseživljenjskega učenja izvaja različne programe strokovnega razvoja. Cilj izvajanja teh programov je povečati konkurenčnost in večjo prilagodljivost posameznikov novim okoliščinam na trgu dela.

⁵² Vir: Strategija razvoja človeških virov Istrske županije 2021–2027 – osnutek

4.4.6 Furlanija Julijska krajina

Poleg treh univerz in organizacij za izpopolnjevanje se Furlanija Julijska krajina ponaša s štirimi visokošolskimi tehničnimi inštituti, ki razvijajo programe usposabljanja v sektorjih »Narejeno v Italiji«: mehanika in aeronavtika, IKT, življenjske tehnologije in trajnostna mobilnost.

Poleg tega je aktivna široka mreža srednjih šol, tehničnih in trgovskih centrov ter organizacij za poklicno usposabljanje, ki tesno sodeluje z upravljavci regionalnih grozdov in konzorcijev za industrijski razvoj. Regija se zavzema tudi za izvajanje projektov kvalificiranega usposabljanja, ki so prilagojeni potrebam trga dela za učinkovito umeščanje človeških virov na tem območju.

Kar zadeva vajeništvo, ustrezeni zakon, ki velja od decembra 2014, opredeljuje vajeništvo kot trajno pogodbo, katere cilj je usposabljanje in zaposlitev mladih (starih od 18 do 29 let). Trajati mora najmanj 6 mesecev in največ 3 leta, v tem času pa mora pripravnik pridobiti tehnično-strokovna in specializirana znanja.

Kot pripravniki se lahko zaposlijo tudi delavci, ki prejemajo dodatek za mobilnost, ali brezposelni brez starostne omejitve.

Pripravnishstvo je vključeno v javno ponudbo in je lahko za podjetje notranje ali zunanje, pripravniku pa mora dati osnovna in medpodročna znanja. Ta ponudba v deželi Furlaniji Julijski krajini zajema: pogodbe in organizacijo podjetja, varnost in preprečevanje nesreč, komunikacijo in krepitev moči, tuje jezike, digitalno znanje, smisel za ukrepanje in podjetništvo.

Podjetja lahko ta znanja in spretnosti zagotovijo tudi sama, vendar morajo to storiti na ustreznih mestih z ljudmi, ki imajo dobra znanja in spretnosti, dežela pa jih podpira, da bi zagotovila kakovost ponujenega pripravništva.

4.4.7 Veneto

Predšolska vzgoja je močna točka izobraževalnega sistema regije Veneto, saj je stopnja udeležbe 93-odstotna. Število mladih, ki opustijo šolanje (8,4 % mladih), se zmanjšuje in je nižje od nacionalne ravni (15 %). Poleg izboljšanja udeležbe in ravni izobraževanja so pozitivni tudi rezultati glede **učinkovitosti izobraževanja**, ki se meri s kompetencami učencev. Na tem področju so se osnovne šole v regiji Veneto leta 2015 uvrstile v nacionalno povprečje, in sicer pri predmetih italijanščina in matematika. Nad italijanskim povprečjem so tudi tretješolci osnovnih šol, tako pri italijanščini kot pri matematiki, z rezultatom 212 oziroma 213.

Na splošno se izboljšujejo ravni usposabljanja, zmanjšuje se razlika v primerjavi s preostalo Evropo, povečuje se kulturna udeležba in delež študijskih naslovov, kar je zaščitni dejavnik pri težavah z iskanjem zaposlitve. Stopnja prehoda iz srednje šole na univerzo v regiji Veneto je leta 2014 znašala 50,5 %, čeprav se je v primerjavi z letom 2013 znižala (56,8 %). V Italiji je leta 2015 25,3 % Italijanov, starih med 30 in 34 let, doseglo univerzitetno izobrazbo. V regiji Veneto je ta odstotek znašal 26,4 % (od tega 32,3 % žensk in 20,6 % moških), kar je še vedno manj od mejne vrednosti, določene s cilji strategije Evropa 2020 (40 %). Diplomantov, ki eno leto po pridobitvi diplome izjavijo, da delajo, je na beneški univerzi Ca' Foscari (49,3 %) in na univerzi IUAV (46,5 %) manj kot polovica, medtem ko je v

Veroni odstotek mladih delavcev enak 61 %, v Padovi pa 50,6 %. V Italiji in regiji Veneto se je odstotek mladih, ki niso vključeni v izobraževanje, zaposlitev ali usposabljanje, leta 2015 še naprej povečeval in se je približal 25,7 % oziroma 17 %.

4.4.8 Avtonomna pokrajina Bolzano

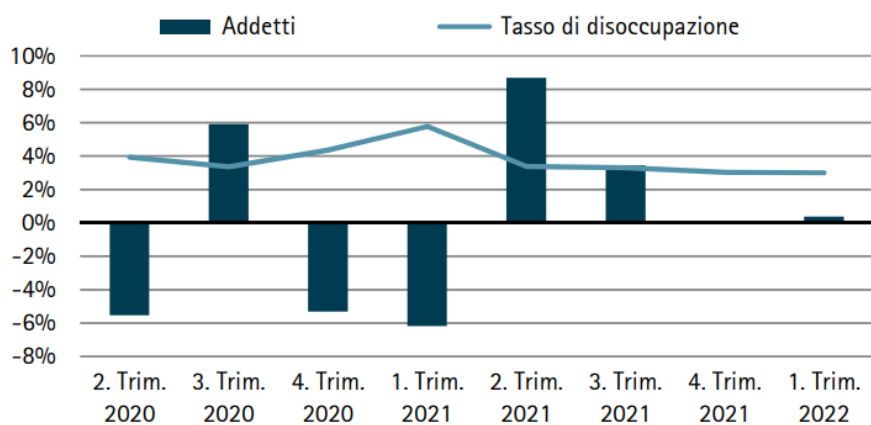
Trg dela

Stopnja brezposelnosti v regiji je precej pod evropskim povprečjem in se giblje okoli 2,9 %. Leta 2019 so bili v povprečju zaposleni trije od štirih prebivalcev Južne Tirolske.

V prvem četrtnem leta 2022 je bilo med januarjem in marcem na Južnem Tirolskem v povprečju 260.000 zaposlenih oseb, medtem ko je bilo 7900 iskalcev zaposlitve. V primerjavi z enakim obdobjem leta 2020 se je število zaposlenih povečalo (+12,8 %), medtem ko se je število iskalcev zaposlitve znatno zmanjšalo (-43,8 %). Stopnja brezposelnosti, ki je znašala 3,0 %, je v primerjavi s prejšnjim četrtnem ostala nespremenjena, vendar je bila v primerjavi z enakim četrtnem leta 2021 nižja za 2,8 odstotne točke.

Mercato del lavoro in Alto Adige

Addetti (variazione rispetto al trimestre precedente) e tasso di disoccupazione

Fonte: ISTAT

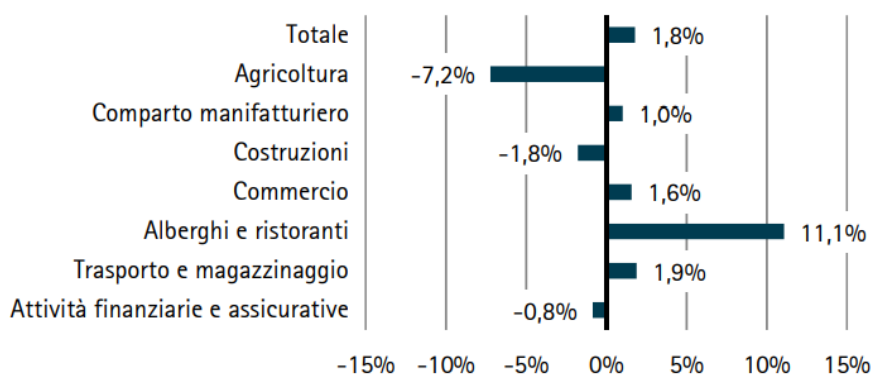
© 2022 IRE

Trg dela na Južnem Tirolskem

Naslednji graf prikazuje zaposlene osebe na Južnem Tirolskem po gospodarskih sektorjih. Iz njega je razvidno, da se je med julijem 2021 in julijem 2022 število zaposlenih v turističnem sektorju povečalo za več kot 10 %, ki je tako ostal sektor z največjim številom zaposlenih. Po drugi strani se je število zaposlenih v kmetijstvu zmanjšalo za 7 %.

Occupati dipendenti in Alto Adige in alcuni settori

Variatione percentuale tra luglio 2021 e luglio 2022

Fonte: Provincia Autonoma di Bolzano – Ripartizione lavoro

© 2022 IRE

Zaposleni na Južnem Tirolskem po sektorjih

Izobraževanje

V pokrajini Bolzano obstajajo trije različni šolski sistemi (nemško govoreči, italijansko govoreči in ladinsko govoreči), ki se razlikujejo po funkcionalni in upravni organizaciji glede na govorjeni jezik. V italijanskih šolah na Južnem Tirolskem je število učencev, ki opustijo šolanje pred koncem obveznega izobraževanja in usposabljanja, manjše od 1 %, kar je precej pod nacionalnim povprečjem. V pokrajini Bolzano le 0,05 % učencev (8 od 17.000 učencev) opusti obvezno izobraževanje pred 16. letom starosti (v primerjavi z 1,17 % v Italiji), 56 od 17.000 učencev pa v šolskem letu 2018/19 ponovno ni izpolnilo obveznega izobraževanja do 18. leta starosti (0,3 %) (v primerjavi s 3,82 % v Italiji). Na splošno so najvišje stopnje predčasnega opuščanja šolanja značilne za obrobne in najbolj oddaljene občine pokrajine.

Po mnenju političnega razreda je naslednji cilj na tem področju delo na preventivi, pri čemer je pomembno, da uspemo zmanjšati stopnjo osipa otrok, mlajših od 16 let, na nič in da uspemo spremljati do konca študija tiste otroke, ki zapustijo šolo po dopolnjenem 16. letu starosti, vendar brez kakršne koli kvalifikacije.

Usposabljanje in strokovne šole

Centri za poklicno usposabljanje, ki so razporejeni po vsej pokrajini, zagotavljajo osnovno usposabljanje (kvalifikacije), usposabljanje po pridobitvi kvalifikacij in poklicno zrelost v okviru tečajev za področja, kot so kmetijstvo, strojništvo, elektronika, grafika, prehrana, obrt, gradbeništvo, poslovne storitve, trgovina in prodaja, turizem, hotelirstvo in socialni poklici.

V pokrajini Bolzano je 28 poklicnih šol:

- 20 šol z nemškim učnim jezikom,
- 7 šol z italijanskim jezikom,
- 1 šola v Ladinskih dolinah, kjer se poučujeta tako nemščina kot italijanščina.

Centri za poklicno usposabljanje ponujajo tudi tečaje za delavce, ki želijo posodobiti svoje znanje, strokovne tečaje in vajeništvo.

Poleg tega je v zadnjih letih potekala intenzivna izmenjava znanja med Gospodarsko zbornico Štajerske in Gospodarsko zbornico Bolzano za tako imenovani »Talentcenter«, ki je v ustanavljanju. V njem bodo srednješolci preverjali svoje kognitivne in praktične sposobnosti, da bi jim olajšali izbiro poklica.

Univerza in raziskave

Svobodna univerza Bolzano je odličnost ozemlja, ki se nahaja v eni izmed najbolj privlačnih evropskih regij, na križišču nemškega in italijanskega gospodarskega in kulturnega sveta. Trijezičnost pri poučevanju in raziskovanju, visoka stopnja internacionalizacije in odlična oprema so značilnosti, zaradi katerih je [unibz](#) posebna, saj prispevajo k njenemu visokemu položaju na nacionalnih in mednarodnih lestvicah.

Druga pomembna ustanova je južnotirolsko inovacijsko okrožje **NOI Techpark**. Predstavlja spodbudno okolje za podjetja, ustanove in univerzo, ki sodelujejo pri raziskovalnih in razvojnih projektih. To je kraj, kjer si 900 podjetnikov, raziskovalcev, zagonskih podjetij in študentov prizadeva za ekološko in gospodarsko preobrazbo družbe. V NOI so raziskave usmerjene v prakso. Potrebe podjetij so povod za znanstveno delo. Raziskave so osredotočene na štiri tehnološka področja: okolju prijazno, živilsko, digitalno, avtomobilsko industrijo in avtomatizacijo.

Poleg tega se multidisciplinarni raziskovalni center **Eurac Research** ukvarja z največjimi izzivi prihodnosti: ohranjanjem zdravih družb, ohranjanjem neokrnjenega okolja, spodbujanjem trajnostne energije ter razvojem dobro delujočih političnih in družbenih sistemov. Center razvija konkretne rešitve za regionalne težave, ki jih je mogoče uporabiti na svetovni ravni, in je povezan z raziskovalnimi mrežami po vsem svetu s partnerji v več kot 50 državah na petih celinah.

Raziskovalni center **Laimburg Research Centre** je specializiran za kmetijstvo in gozdarstvo ter agroživilski sektor, ukvarja pa se predvsem z uporabnimi raziskavami za povečanje konkurenčnosti in trajnosti južnotirolskega kmetijstva, da bi zagotovil kakovost kmetijskih proizvodov. Vsako leto 150 zaposlenih v centru sodeluje pri 350 projektih in dejavnostih na vseh področjih južnotirolskega kmetijstva, od sadjarstva in vinogradništva do gorskega kmetijstva in živilske tehnologije.

5. poglavje: Analiza SWOT regije Alpe-Jadran

Prednosti <ul style="list-style-type: none">• Odličen potencial za razvoj močnega TRAJNOSTNEGA in ZELENEGA gospodarstva zaradi naravnih (visoka stopnja biotske raznovrstnosti v smislu krajine, flore, favne) in kulturnih virov (stičišče latinske, nemške in slovanske kulture).• Strateška geopolitična in geografska lega: povezava z dvema prometnima osema mreže TEN-T (Sredozemski in Baltsko-jadranski koridor).• Izvozno usmerjena gospodarstva z intenzivnimi čezmejnimi trgovinskimi odnosi.• Nekateri deli območja Alpe-Jadran z največjo intenzivnostjo raziskav in razvoja so med najmočnejšimi inovativnimi regijami v EU.• Močna proizvodna industrija, ki ima za posledico močno konkurenčnost zaradi strojev, mehanskih naprav, električnih strojev, pa tudi na nastajajočih področjih, kot so zdravstvena tehnologija, ekološka tehnologija itd.• Dobro razvita skupnost raziskav in razvoja (univerze, centri za prenos tehnologije, kompetenčni centri, središča inovacij itd.).• Visoko izobražena in usposobljena delovna sila.• Tradicija, močne povezave in čezmejno sodelovanje med institucijami, ki zastopajo in podpirajo majhna in srednje velika podjetja (gospodarske zbornice ali podobno).• Bogate izkušnje institucij, ki zastopajo in podpirajo mala in srednje velika podjetja pri izvajanju EU-projektov ter pri prispevanju podpornim programom EU.	Slabosti <ul style="list-style-type: none">• Majhno število vodilnih podjetij (v svetovnem merilu) v regiji.• Neuravnotežena ali nesorazmerno razvita javna prometna infrastruktura (železniško omrežje/infrastruktura).• Šibka zavednost o »identiteti Alpe-Adria« v regionalni poslovni skupnosti.• Različni regulacijski sistemi (pravni okviri) poslovanja v regiji.• Na splošno počasno usklajevanje pravnih okvirov, ki jih postavljajo nacionalni/regionalni organi, ter podjetij s hitrimi gospodarskimi in družbenimi spremembami.
Priložnosti <ul style="list-style-type: none">• Biotska raznovrstnost, kulturna dediščina in večkulturnost kot sestavni del in dodana vrednost identitete/blagovne znamke Alpe-Adria.• Postati okolju prijazna (OVE, EE, e-mobilnost) poslovna regija, ki temelji na uporabi novo nastajajočih tehnologij.• Okrepiti obstoječe skupne potenciale znotraj storitvenega in proizvodnega sektorja za razvoj »blagovne znamke Alpe Adria« in okrepiti privlačnost regije Alpe-Adria kot trajnostno zelenega poslovnega območja in področja za življenje.• Spodbujanje povezovanja vodilnih podjetij ali drugih podjetij v regiji Alpe-Adria, ki imajo dovolj inovacijskih zmogljivosti za razvoj globalnih vrednostnih verig.• Dostop do številnih instrumentov in programov financiranja EU (npr. centralizirani programi EU, mednarodni in transnacionalni programi Interreg).	Nevarnosti <ul style="list-style-type: none">• Demografski razvoj (padanje rodnosti in daljšanje pričakovane življenjske dobe, kar vodi v naraščanje števila starejšega prebivalstva) in pomanjkanje kvalificirane delovne sile(!).• Hiter tehnološki razvoj na področju obnovljivih virov energije (npr. rešitve za e-mobilnost in vodikov pogon) predstavlja težave za tradicionalne industrijske sektorje.• Staranje prebivalstva, dolgotrajno pomanjkanje usposobljene delovne sile.

6. poglavje: Regionalni programi EU v regiji Alpe-Jadran

6.1 Evropski strukturni in investicijski skladi – ESIF 2021–2027

Kohezijska politika je namenjena vsem regijam in mestom EU, da bi podprla ustvarjanje delovnih mest, konkurenčnost podjetij, gospodarsko rast, trajnostni razvoj in izboljšala kakovost življenja državljanov. Za doseg te ciljev je bilo za obdobje sedmih let od leta 2021 do 2027 dodeljenih 392 milijard EUR.

Kohezijska politika se izvaja prek posebnih skladov:

- Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR): krepitev ekonomske, socialne in teritorialne kohezije v Evropski uniji z odpravljanjem neravnovesij med njenimi regijami ESRR bo omogočil naložbe v konkurenčnejšo in pametnejšo Evropo z inovacijami, digitalizacijo ter podporo malim in srednje velikim podjetjem, pa tudi okolju prijaznejšo, bolj povezano Evropo s povečanjem mobilnosti, bolj socialno Evropo, ki bo bližje svojim državljanom, s podporo zaposlovanju, izobraževanju, socialni vključenosti in lokalnemu razvoju
- Kohezijski sklad (KS): za podporo področju okolja in transporta v manj uspešnih državah EU, kot so Bolgarija, Češka, Estonija, Grčija, Hrvaška, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška in Slovenija
- Evropski socialni sklad plus (ESS+): je glavni instrument EU za vlaganje v ljudi. Pomembno bo prispeval k politikam EU na področju zaposlovanja, sociale, izobraževanja in spretnosti
- Sklad za pravični prehod (SPP): nov instrument kohezijske politike v okviru evropskega zelenega dogovora, katerega cilj je doseči podnebno nevtralnost EU do leta 2050. SPP podpira območja, ki jih prehod na podnebno nevtralnost najbolj prizadene, da bi se izognili povečevanju regionalnih neenakosti.⁵³

Programi evropskega teritorialnega sodelovanja (Interreg) v okviru ESRR so namenjeni krepitvi kohezije med regijami prek nacionalnih meja in so organizirani v več sklopih:

Čezmejni program (Interreg A) – približno 6,5 milijarde EUR (72 % celotnega proračuna programa Interreg)⁵⁴

Evropsko čezmejno sodelovanje, znano kot Interreg A, podpira sodelovanje med regijami NUTS III iz vsaj dveh različnih držav članic, ki ležijo neposredno na mejah ali ob njih. Njegov cilj je skupno reševanje skupnih izzivov, ki so bili ugotovljeni v obmejnih regijah, in izkoriščanje neizkoriščenega potenciala rasti na obmejnih območjih.⁵⁵ V okviru mreže NAAN bi bilo mogoče izvesti naslednje projekte: Interreg VI Italija-Avstrija, Interreg VI Italija-Hrvaška, Interreg VI Italija-Slovenija, Interreg VI Avstrija-Slovenija, Interreg VI Slovenija-Hrvaška.

Transnacionalni program (Interreg B) – približno 1,6 milijarde EUR (18 % celotnega proračuna programa Interreg)

Transnacionalno sodelovanje, znano kot Interreg B, podpira regije Unije na ravni NUTS 2, vključno z najbolj oddaljenimi regijami, ki pokrivajo večja transnacionalna ozemlja in po potrebi upoštevajo makroregionalne strategije ali strategije za morske bazene. Ta sklop vključuje regije, ki imajo pogosto podobne družbene, ekonomske in geografske značilnosti ali težave.

⁵³ <https://sfe.inl.infn.it/the-european-structural-and-investment-funds-esif-2021-2027/>

⁵⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/

⁵⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/#1

Obstaja 15 transnacionalnih programov Interreg, med katerimi bi bili za mrežo NAAN najpomembnejši Interreg za območje Alp, Podonavje, IPA Adrion, Interreg za območje Alp in Srednjo Evropo.

Medregionalni program (Interreg C) – približno 552 milijonov EUR (6 % celotnega proračuna programa Interreg)

Medregionalno sodelovanje, znano kot Interreg C, deluje na vseevropski ravni, ki zajema vse države članice EU in več. Ta sklop gradi mreže za razvoj dobrih praks ter omogoča izmenjavo in prenos izkušenj uspešnih regij po vsej Evropi. V obdobju 2021–2027 se bodo nadaljevali štirje programi medregionalnega sodelovanja: Interreg Evropa, Interact, URBACT in ESPON.⁵⁶

Vključevanje najbolj oddaljenih regij v njihovo sosednje okolje (Interreg D) – približno 316 milijonov EUR (3 % celotnega proračuna programa Interreg)

Ta sklop, ki je novost za obdobje 2021–27, bo okrepil sodelovanje najbolj oddaljenih regij EU (in sicer Francoske Gvajane, Guadeloupa, Martinika, Mayotte, otoka Reunion in Saint-Martina (Francija), Azorov in Madeire (Portugalska) ter Kanarskih otokov (Španija)) s sosednjimi tretjimi državami. Cilj je spodbuditi gospodarsko izmenjavo med regionalnimi partnerji in pospešiti njihov vzajemni razvoj.

6.2 Program Interreg za območje Alp

Program Interreg za območje Alp je program Interreg B. Financira se iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) in nacionalnih prispevkov sedmih partnerskih držav. Za obdobje 2021–2027 ima program proračun v višini 107 milijonov EUR iz ESRR. Predstavlja regijo z več kot 80 milijoni prebivalcev, ki pokriva površino 450.000 km². Razprostira se prek meja sedmih držav (Avstrija, Francija, Nemčija, Italija, Lihtenštajn, Slovenija, Švica), ki si delijo geografske in okoljske značilnosti ter izzive. Program Interreg za območje Alp zajema nekatera najpomembnejša evropska metropolitanska območja in oddaljena podeželska območja, kar pojasnjuje njegovo raznolikost z vidika gospodarskih dejavnosti in demografskih razmer.⁵⁷

Program bo financiral posebne cilje:

Prednostna naloga 1: Okolju prijazna alpska regija, ki je odporna na podnebne spremembe

- Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam, preprečevanja tveganja nesreč in odpornosti ob upoštevanju pristopov, ki temeljijo na ekosistemih
- Krepitev varovanja in ohranjanja narave, biotske raznovrstnosti in okolju prijazne infrastrukture, vključno z urbanimi območji, ter zmanjševanje vseh oblik onesnaževanja

Prednostna naloga 2: Ogljično nevtralna in na vire občutljiva alpska regija

- Spodbujanje energetske učinkovitosti in zmanjševanje emisij toplogrednih plinov
- Spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo, ki učinkovito izkorišča vire

Prednostna naloga 3: Inovacije in digitalizacija v podporo okolju prijazni alpski regiji

⁵⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/

⁵⁷ <https://www.myresearchconnect.com/wp-content/uploads/2022/02/Interreg-2021-2027-The-Next-Generation-of-Cooperation.pdf>

- Razvoj in krepitev raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter uvajanje naprednih tehnologij
- Izkoriščanje prednosti digitalizacije za državljane, podjetja, raziskovalne organizacije in javne organe

Prednostna naloga 4: Sodelovanje pri upravljanju in razvoju alpskega prostora

- Krepitev institucionalne zmogljivosti javnih organov in deležnikov za izvajanje makroregionalnih strategij in strategij za morske bazene ter drugih teritorialnih strategij

6.3 Program Interreg SREDNJA EVROPA

Srednja Evropa je osrednje območje Evropske unije. Interreg Srednja Evropa zajema regije in mesta iz devetih držav članic: Avstrija, Hrvaška, Češka republika, Nemčija, Madžarska, Italija, Poljska, Slovaška in Slovenija. Sedanje programsko območje se bo v obdobju 2021–27 razširilo tudi na regijo Braunschweig v Nemčiji. Program s površino več kot milijon kvadratnih kilometrov vpliva na življenje približno 148 milijonov ljudi, ki si delijo skupno zgodovino in kulturno identiteto. Hkrati so za to ozemlje značilne strukturne razlike med regijami z rastočimi mestnimi in industrializiranimi območji ter podeželskimi ali obrobni območji, za katera sta pogosto značilni manjša konkurenčnost in zmanjševanje števila prebivalcev.

Prednostne naloge programa bodo morale upoštevati horizontalna načela trajnostnega razvoja, vključno z varovanjem okolja, ter enake možnosti, nediskriminacijo in enakost spolov.

Program bo financiral posebne cilje:

Prednostna naloga 1: Sodelovanje za pametnejšo srednjo Evropo

Krepitev spretnosti za pametno specializacijo, industrijsko tranzicijo in podjetništvo v srednji Evropi

Prednostna naloga 2: Sodelovanje za okolju prijaznejšo srednjo Evropo

- 2.1 Podpora energetskega prehodu v podnebno nevtralnno srednjo Evropo
- 2.2. Povečanje odpornosti glede tveganj podnebnih sprememb v srednji Evropi
- 2.3. Pospeševanje krožnega gospodarstva v srednji Evropi
- 2.4. Varovanje okolja v srednji Evropi
- 2.5. Okolju prijaznejša mobilnost v mestih v srednji Evropi

Prednostna naloga 3: Sodelovanje za bolj povezano srednjo Evropo

Izboljšanje prometnih povezav podeželskih in obrobni regij v srednji Evropi

Prednostna naloga 4: Izboljšanje upravljanja za sodelovanje v srednji Evropi

Krepitev upravljanja za celostni teritorialni razvoj v srednji Evropi

Skupni proračun programa znaša 280.779.751 EUR, od tega 224.623.801 EUR sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR). Stopnja sofinanciranja iz ESRR znaša 80 %.⁵⁸

6.4 Transnacionalni program za Podonavje

⁵⁸ <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/discover/programme21-27.html>

Območje programa zajema devet držav članic (Avstrija, Bolgarija, Hrvaška, Češka republika, Madžarska, Nemčija – Baden-Württemberg in Bayern, Romunija, Slovaška in Slovenija) in pet držav nečlanic EU (Bosna in Hercegovina, Moldavija, Črna gora, Srbija in štiri pokrajine Ukrajine) ter je sestavljeno iz 70 regij NUTS-2. Območje predstavlja petino ozemlja EU, na njem pa živi približno 114 milijonov ljudi. Raznolikost naravnega okolja, socialno-ekonomske razlike in kulturna raznolikost različnih delov območja se lahko dojemajo kot veliki izzivi, vendar dejansko predstavljajo pomembne priložnosti in neizkoriščene možnosti. V primerjavi z drugimi makroregijami EU ima Podonavje največje število držav in hkrati največji delež obmejnih regij. Razen Nemčije so v območje programa vse države vključene s celotnim ozemljem.

Posebni cilji programa Podonavske regije 2021–2027

Prednostna naloga 1: Pametnejša Podonavska regija

- Krepitev raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter uvajanje naprednih tehnologij
- Razvoj spretnosti za pametno specializacijo, industrijsko tranzicijo in podjetništvo

Prednostna naloga 2: Okolju prijaznejša Podonavska regija z manjšimi emisijami ogljika

- Spodbujanje obnovljivih virov energije
- Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam, preprečevanja tveganja nesreč in odpornosti ob upoštevanju pristopov, ki temeljijo na ekosistemih
- Spodbujanje dostopa do vode in trajnostnega upravljanja voda
- Krepitev biotske raznovrstnosti, okolju prijazne infrastrukture na urbanih območjih in zmanjševanje onesnaževanja

Prednostna naloga 3: Bolj socialna Podonavska regija:

- Povečanje učinkovitosti in vključenosti trgov dela ter dostopa do visokokakovostnih zaposlitev z razvojem socialne infrastrukture in spodbujanjem socialnega gospodarstva
- Izboljšanje enakega dostopa do inkluzivnih in kakovostnih storitev na področju izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja z razvojem dostopne infrastrukture
- Krepitev vloge kulture in turizma pri gospodarskem razvoju, socialni vključenosti in socialnih inovacijah

Prednostna naloga 4: Boljše upravljanje sodelovanja v Podonavski regiji:

- Krepitev institucionalne zmogljivosti javnih organov in deležnikov za izvajanje makroregionalnih strategij in strategij za morske bazene ter teritorialnih strategij⁵⁹

Vsak projekt mora vključevati vsaj tri neposredno financirajoče partnerje iz treh različnih držav programskega območja: vodilnega partnerja in vsaj dva projektna partnerja. Vsaj en partner mora biti upravičenec iz države članice programskega območja.⁶⁰

V obdobju 2021–2027 bo program Podonavske regije prejel 165,4 milijona EUR sredstev iz ESRR. Poleg tega bo Evropska komisija programu zagotovila 30 milijonov EUR zveznih sredstev iz instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) in 17,7 milijona EUR iz instrumenta za sosedstvo ter

⁵⁹ <https://ogpae.gov.md/wp-content/uploads/2022/06/Newsletter-2-Danube-Transnational-Programme-in-Moldova.docx-1.pdf>

⁶⁰ <https://www.interreg-danube.eu/relevant-documents/programme-main-documents>

razvojno in mednarodno sodelovanje (NDICI). Skupaj z nacionalnim sofinanciranjem znaša skupni proračun programa za Podonavske regije 266,4 milijona EUR.⁶¹

6.5 Interreg IPA ADRION

Novo ime programa Interreg IPA ADRION naj bi zaznamovalo močno povezanost programa s predpristopnimi državami (IPA), ki bo tokrat zajemal širše področje sodelovanja za dostop Severne Makedonije. V okviru vseh programov Interreg bo IPA ADRION dejansko edini transnacionalni program s sedežem v jadransko-jonski regiji, da bi poudarili njegovo funkcijo mostu pri krepitvi odnosov z Zahodnim Balkanom in dejanski podpora procesu širitve EU. Interreg IPA ADRION bo zajel večje območje sodelovanja, ki se bo povečalo z 8 na 10 partnerskih držav. Program bo poleg nekdanjih držav vključeval še naslednje države: Albanija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Grčija, Italija, Črna gora, Srbija in Slovenija, Severna Makedonija in Republika San Marino. Nova sestava se bo prekrivala tudi s sodelujočimi državami EUSAIR, tako da bosta oba organa popolnoma usklajena.

Glede na širše območje sodelovanja bo Interreg IPA ADRION koristil tudi več finančnih sredstev, zlasti za države, ki niso članice EU in bodo vključene v novi program. To bo priložnost za potencialne upravičence iz teh držav, da se bolj aktivno vključijo v usklajevanje projektov. Prispevek EU bo znašal 136,6 milijona EUR, kar bo omogočilo več odobrenih projektov.

Program bo financiral posebne cilje:

Prednostna naloga 1: konkurenčnejša in pametnejša Evropa zaradi spodbujanja inovativne in pametne gospodarske preobrazbe ter regionalne povezljivosti IKT

- Razvoj in krepitev raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter uvajanje naprednih tehnologij
- Razvoj spretnosti za pametno specializacijo, industrijsko tranzicijo in podjetništvo

Prednostna naloga 2: okolju prijaznejši in nizkoogljični prehod na gospodarstvo z ničelno stopnjo ogljika in odporno Evropo s spodbujanjem čistega in pravičnega energetskega prehoda, zelenih in modrih naložb, krožnega gospodarstva, blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje, preprečevanja in obvladovanja tveganj ter trajnostne mobilnosti v mestih

- Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam, preprečevanja tveganja nesreč in odpornosti ob upoštevanju pristopov, ki temeljijo na ekosistemih
- Spodbujanje prehoda na krožno gospodarstvo, ki učinkovito izkorišča vire
- Krepitev varovanja in ohranjanja narave, biotske raznovrstnosti in okolju prijazne infrastrukture, vključno z urbanimi območji, ter zmanjševanje vseh oblik onesnaževanja
- Spodbujanje trajnostne multimodalne urbane mobilnosti kot del prehoda na gospodarstvo z ničelnimi neto emisijami ogljika

⁶¹ <https://www.oerok.gv.at/kooperationen/etz-transnational-netzwerke/danube-region-2021-2027>

Prednostna naloga 3: bolj povezana Evropa zaradi povečanja mobilnosti

- Razvoj in krepitev trajnostne, na podnebne spremembe odporne, inteligentne in intermodalne nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti, vključno z izboljšanim dostopom do TEN-T in čezmejne mobilnosti

Prednostna naloga 4: Boljše upravljanje sodelovanja

- Podpora upravljanju EUSAIR in makroregionalnemu izvajanju
- Spodbujanje izmenjav in krepitev zmogljivosti v javni upravi za podporo širitvenemu procesu
- Podpora mrež, platform in grozdov, da bi olajšali uporabo in širjenje znanja, izkušenj ter spodbujali sodelovanje z glavnimi programi, programom Interreg ali programi, ki jih neposredno financira Evropska unija ⁶²

⁶² <https://www.adrioninterreg.eu/index.php/2022/03/10/looking-ahead-taking-a-sneak-peek-at-the-new-interreg-ipa-adrion-programme/>